Leit dann och d'Frëndschaft tëschent de Vëlker erliichteren doduerch, datt een deen anere besser kenne léiert. Eng normal international Saach. An och mir als Lëtzebuerg maachen dat duerch eis Kulturzenteren am Ausland, datt mer probéieren, d'Lëtzebuerger Kultur am Ausland ze weisen.

Ech verstinn net, firwat déi gréng oder aner Parteien esou e Reflex hunn, fir sech do dergéint ze wieren. Mir hunn iwwerhaapt keen A priori géint keen. Mee wann e Kënschtler aus dem Venezuela zu Lëtzebuerg wunnt an hei Gedichter op Spuenesch schreift, aus Heemwee oder soss eppes, dann ass dat fir eis kee Krittär, fir en ze förderen, well en zu Lëtzebuerg wunnt. Et ass net eis Saach, et ass eng Saach vun dem Venezuela. Mee datt en eppes Wonnerbares ...

(Interruption par la présidence)

... schreift, dat sief dohigestallt.

Ech hu fënnef Minutten, Här President. Parole après ministre! Ech wëll just hei eppes aus der Welt raumen!

(Brouhaha général et interruptions)

Ech wëll just hei aus der Welt raumen, datt den Engagement fir eis Kultur oder fir eis Sprooch eppes wär, wat géint en anere geriicht wär. De Géigendeel ass wouer. An ech wëll kloer soen, datt all déi Leit ... Mir kommen herno an engem anere Sujet vläicht nach op deen Theema Nationalismus zréck, dat ass nämlech och fir lech als Gréng ganz interessant. Mee ech wëll lech soen, datt dat eng normal Aufgab fir d'Lëtzebuerger Politik ass a fir e Lëtzebuerger Parlament, fir Lëtzebuerger Kënschtler an déi Lëtzebuerger Sprooch ze förderen!

M. Fernand Etgen, *Président.*- Merci, Här Kartheiser. D'Diskussioun ass elo ofgeschloss. Da kënne mer zum Vott kommen. Kënne mer dës Motioun à main levée ofstëmmen?

(Assentiment)

Vote sur la motion

Wie mat dëser Motioun d'accord ass, soll d'Hand an d'Luucht hiewen.

Wien ass dergéint?

Wien enthält sech?

Dës Motioun ass domat eestëmmeg ugeholl.

9. Question parlementaire n° 2060 de M. Marc Spautz concernant le CIPA Rumelange

Da kéime mer zur opstoender Fro vum Här Marc Spautz un d'Familljeministesch, d'Madamm Corinne Cahen. Här Spautz, als Auteur vun der Fro hutt Dir fënnef Minutten Zäit, fir Är Fro ze stellen, an d'Madamm d'Ministesch huet zéng Minutten Zäit fir ze äntwerten.

(Brouhaha)

M. Marc Spautz *(CSV).*- Här President, léif Kolleeginnen a Kolleegen, den 23. Oktober hate mer eng ganz interessant Debatt hei an der Chamber - net hei, mee an der Chamber -, iwwert den drëtten Alter, iwwer alles dat, wat wichteg ass, wat mer géife maache fir eis eeler Matbiergerinnen a Matbierger.

Am Kader vun där Debatt hu mer och iwwert d'Altersheimer geschwat, iwwert d'Regionaliséierung vun den Altersheimer: wou mer Altersheimer hunn, wou mer nei Altersheimer brauchen. Mir haten do ënner anerem och rieds iwwer Déifferdeng, wou de Grondstee geluecht gi war a wou och nei gebaut ginn ass.

An do drängt sech d'Fro natierlech op, dass nach aner Altersheimer gebraucht ginn, souwuel déi, déi de Staat baut, déi, déi Servior baut, déi, déi vu private Leit gebaut ginn a vum Staat subventionéiert ginn, fir dass déi alleguerte kënnen an d'Rei gesat ginn, déi eng, respektiv anerer och nei gebaut ginn.

Dir wësst alleguerten, dass an der Zäit de Gesondheetsministère d'Fleegeheimer hat an de Familljeministère hat d'Altersheimer, an duerno ass et zu enger Fusioun komm vun deenen zwou Institutiounen. An do sinn déi eng Haiser a besserem Zoustand wéi déi aner Haiser an och duerch d'Entwécklung mat der Zäit ass net iwwerall dee selwechte Standard. Déi eng hunn en eegent Buedzëmmer, déi hunn d'Méiglechkeete vun eegene Blocs sanitaires. Bei aneren Haiser ass dat um Stack, do ass et net méiglech, en eegent um Zëmmer ze hunn. An dofir ass et och wichteg, dass mer déi néideg Akzenter setzen, fir iwwerall dee selwechte Standard ze kréien.

Mir hunn den 23. Oktober do iwwer verschidden Haiser geschwat, ënner anerem och, wéi gesot, iwwert d'Haus vun Déifferdeng. Mir hunn awer och iwwer en anert Haus geschwat, well Déifferdeng, ech wëll awer nach eng Kéier drun erënneren, dat ass en Haus, wou mer ganz laang driwwer geschwat hunn, dat ass dat aalt Spidol gewiescht, do ass et drëm gaangen, fir en Neibau ze maachen, fir duerno d'Spidol kënnen ofzetrieden. An an där Debatt hu mer och geschwat iwwert d'Haus vu Rëmeleng.

Rëmeleng ass en Dossier, deen zréckgeet op Ufank vun den 2000er Joren, wéi fir d'éischt d'Diskussioun war, dass de Staat géif bauen. Duerno war et awer net de Staat, dee gebaut huet, mee et war de Servior, deen den Dossier iwwerholl huet, an et war net méi am Bâtiment public, wou dat Gebai sollt behandelt ginn. An do ware Pläng gemaach ginn, do waren och schonn aner Haiser ofgerappt ginn. An do war och schonn eng gewësse Beweegung drakomm. Mee duerno stoung et.

Du war eng Kéier erëm eng nei kleng Avance komm 2013, an 2019 hat ech op dësem Pult - nee, net op dësem Pult, mee op dem Pult an der Chamber - gesot, dass et wichteg wier, do sollt ee keng Parteipolitik dermat maachen, dass mer an deem Dossier endlech virukommen. Do gëtt et Schwieregkeeten zwëschent dem Architekt an dem Bauhär; oder dat war op alle Fall de leschte Stand. An et wier do wichteg wier, och wann dat eis e bësse Méi an e bëssen Asaz an e bësse méi Geld géif kaschten, dass mer endlech deen Dossier géife vum Äis kréien, dass mer do d'Méiglechkeet géife schafen, fir dass och zu Rëmeleng en Altersheim géif kommen, wou d'Standarden der haiteger Zäit ugepasst sinn a wou een och gläichzäiteg dann d'Liewensqualitéit vun deene Leit, déi am Altersheim zu Rëmeleng sinn, kéint an d'Luucht setzen.

An do huet d'Madamm Minister eis deemools geäntwert, dass dat an der Maach wier. Dofir ass haut just meng Fro, oder déi Fro, déi ech virun engem Mount gestallt hat, ech wollt wëssen: Wat ass säit deem Moment geschitt, wou mer gesot kritt hunn am Oktober 2019, do wier elo eppes am Lafen? An ech wollt d'Madamm Minister froen: Wéi wäit ass et? Wéi sinn d'Chancë fir déi Rëmelenger Leit, dass endlech d'Pensionäre vu Rëmeleng en neit Altersheim kréien, an dat och ënnert deene Konditiounen, wéi et haut sollt sinn, déi solle wierdeg sinn?

Ech wëll awer hannendropsoen: Och wann dat Baulecht net an der Rei ass, d'Fleeg, déi d'Leit do kréien, déi ass par excellence! Dat kann ee just ënnersträichen. Mee dass dann och dat Baulecht an déi Zäiten erakënnt, wéi et haut üblech ass!

Villmools merci.

M. Fernand Etgen, *Président.*- Merci villmools, Här Spautz. An da ginn ech d'Wuert direkt weider un d'Ministesch fir Famill an Integratioun, d'Madamm Corinne Cahen.

Mme Corinne Cahen, *Ministre de la Famille et de l'Intégration.*- Villmools merci, Här President, a villmools merci och dem honorabelen Deputéierten, deen absolutt Recht huet, mer déi Fro hei de Mëtten séance tenante ze stellen. An ech ka mech och nëmmen entschëllegen derfir, dass ech nach net geäntwert hat op Är Question parlementaire, mee dat hat awer natierlech e Grond, dass ech nach net geäntwert hat.

Ech hätt kënne virun e puer Deeg nach, oder och Wochen, lech déi nämmlecht Äntwert gi wéi déi, déi ech lech scho ginn hat, nämlech déi, dass d'Negociatiounen amgaange sinn. Mee wéi ech héieren hunn, dass se bal fäerdeg wären, d'Negociatiounen, hunn ech geduecht: „Hm, elo waart awer nach e bëssen a vläicht hues de dann eng positiv Nouvelle ze verkënnegen amplaz ëmmer nees ze vertréischten op méi spéit."

An elo wéilt ech awer soen: « Le hasard fait parfois bien les choses », fir mol dee Saz erauszehuelen, well ech war elo grad amgaangen, d'Fro, oder d'Äntwert op Är Fro ze redigéieren, well et ass ënnerschriwwen. Servior ass sech eens gi mam Architekt. Dat heescht, no bal Jorzéngten, op jidde Fall no 15 Joer Litige, oder wou een net richteg wousst, wéi et géif weidergoen, ass de Kontrakt elo ënnerschriwwen tëschent Servior an dem Architekt. A mir hunn och elo en Zäitplang a mir hunn e Budget.

Den Zäitplang ass deen, dass 2022 de Chantier soll ufänken. Dee Moment wäerten dann déi Leit, déi dee Moment zu Rëmeleng liewen, an dat neit Gebai, dat neit Haus kommen op Déifferdeng. Et sinn am Moment 70 Zëmmeren zu Rëmeleng. Da gëtt ofgerappt. Da gëtt e ganz neit, modernt Gebai gebaut mat 120 Zëmmeren. An deen Zäitplang gesäit vir, dass 2025 dann dat Haus zu Rëmeleng soll fäerdeg sinn.

Ech muss soen, dass ech e bëssen an deem Sënn de Bauch wéi hat, well ech wollt lech natierlech d'Prioritéit vun der Informatioun loossen. An ech hat de Moien d'Gemeng Keel op Besuch, déi mech froe komm ass, wéi et elo ausgesäit. An ech konnt hinne mam beschte Wëllen nach näischt soen, well et war nach net fäerdeg ënnerschriwwen. De Conseil vu Servior hat nach mussen ënnerschreiwen. An ech wollt och fir d'éischt lech äntwerten, well Dir hutt d'Fro dacks gestallt an Dir hutt se zu Recht dacks gestallt. An ech si wierklech immens houfreg, dass dat elo esou ass.

Vläicht nach e Wuert zum Budget. Dat Ganzt wäert 37.490.835 Euro kaschten. Servior ass de Bauhär. A wéi gesot, den Zäitplang hunn ech lech gesot, 2022 plënneren déi Leit, déi nach do wunnen, dann op Déifferdeng an e ganz neit, ganz modernt Gebai, zesumme mat hire Kolleege vun Déifferdeng, wann ech emol esou ka soen, well do jo e gutt Stéck méi Zëmmere sinn. Parallell fänke mer jo och elo zu Käerjeng un, nach eng Struktur ze bauen. An dann, wa Rëmeleng fäerdeg ass, 2025, da plënneren déi Leit nees zréck. An da wäerte mer do 120 Zëmmeren hunn.

Voilà. Dann hoffen ech, dass déi Never-ending-Story elo en Enn fonnt huet. An dass mer dann elo kënnen, éischtens, ons do gesinn, wann de Chantier ufänkt, an dann hoffentlech och alleguerten zesummen - all déi, déi wëllen d'Bändchen herno duerchschneiden -, wa mer dann endlech dat Haus och kënnen aweien an de Leit dat dann iwwerginn, fir do e schéint Liewe kënnen ze hunn.

Ech soen lech villmools Merci.

M. Claude Haagen *(LSAP).*- Bravo a Felicitatiounen!

M. Fernand Etgen, *Président.*- Merci villmools der Madamm Familljeministesch.

Une voix.- Tout est bien qui finit bien.

Mme Octavie Modert *(CSV).*- Sidd Der sécher, datt deen Zäitplang opgeet?

10. 7221 - Projet de loi sur la responsabilité civile en matière de dommages en relation avec un accident nucléaire et modifiant

1) la loi modifiée du 20 avril 2009 relative à la responsabilité environnementale en ce qui concerne la prévention et la réparation des dommages environnementaux

2) la loi modifiée du 21 avril 1989 relative à la responsabilité civile du fait des produits défectueux

M. Fernand Etgen, *Président.*- Mir kommen elo zum Projet de loi 7221 iwwert d'Responsabilité civile am Fall vu Schied bei engem Nuklearaccident. D'Riedezäit ass nom Modell 2 festgeluecht. An ech ginn d'Wuert un de Rapporteur vun dësem Projet de loi, den honorabelen Här François Benoy. Här Benoy, Dir hutt d'Wuert.

Rapport de la Commission de l'Environnement, du Climat, de l'Énergie et de l'Aménagement du territoire

M. François Benoy *(déi gréng), rapporteur.*- Här President, Dir Dammen an Hären, de 26. Abrëll 1986 verléieren d'Techniker bei engem Test am Reakter 4 vum Atomkraaftwierk Tschernobyl d'Kontroll. De Reakter ass dunn explodéiert an huet wärend Deeg gebrannt. Dobäi gouf esou vill Radioaktivitéit fräigesat, dass de Super-GAU zu Tschernobyl bis haut nach ëmmer als déi schlëmmsten Atomkatastroph gëllt. Déi ganz Regioun ass ëmmer nach verseucht an d'radioaktiv Wollek vun deemools war och bis bei eis op Lëtzebuerg komm.

210.000 Leit goufen ëmgesidelt. 40.000 bis 100.000 Leit sinn un de Suitte vum Accident gestuerwen. 4.000 Mënsche krute Schilddrüsekriibs.

25 Joer méi spéit, den 11. Mäerz 2011, huet en Tsunami derzou gefouert, dass d'Reakteren zu Fukushima beschiedegt goufen. De Stroum ass dunn ausgefall. Och hei e Super-GAU. Eng Explosioun a Brënn direkt an e puer Reaktere vun der Zentral, massiv Radioaktivitéit gouf fräigesat. An och hei laangfristeg Konsequenze fir Mënsch an Ëmwelt. 160.000 Leit hu mussen ëmgesidelt ginn a wunnen zum Deel och ëmmer nach a provisoresche Containeren.

De Kriibsrisiko (veuillez lire: De Schilddrüsekriibs) an där Regioun a Japan ass bei Jonken 30- bis 40-mol méi héich wéi an anere Regiounen.

De Käschtepunkt vun engem Atomaccident ass immens héich. En ass gigantesch, wat d'negativ Konsequenzen ugeet engersäits, anerersäits fir d'Mënschen, fir d'Gidder an och fir d'Ëmwelt. Déi schlëmmstméiglech Zenarie ginn bei engem Atomaccident a Frankräich dervun aus, dat gouf 2007 vum franséische Radioprotektiounsinstitut gerechent, dass se sech belafen op 5.800 Milliarden Euro. An eng däitsch Etüd aus dem Joer 2010 aus dem Assurancëmilieu schätzt e Super-GAU an Däitschland souguer op iwwer 6.000 Milliarden Euro.

Wa mer dann awer kucken, awéiwäit d'Atomindustrie am Fall vun engem Accident fir d'Schied kann haftbar gemaach ginn, da gesi mer hei eng enorm Diskrepanz. Engersäits hu mer e potenzielle Schued vun e puer Dausend Milliarden an anerersäits meeschtens just minimal finanziell Haftungsreegelen. Schonn an de 60er-Joren, ganz am Ufank vun der kommerzieller Notzung vun der Atomenergie, goufen international Konventiounen zur Atomhaftung am Fall vun Accidenter ausgehandelt, déi zanterhier zwar verbessert goufen, mee ëmmer nach prioritär d'Atomwirtschaft schützen an net d'Affer vun engem potenzielle Schued.

D'Limitatioune fir d'Exploitantë vun Atomkraaftwierker bei den Entschiedegunge bei onsen Nopere leien a Frankräich zum Beispill bei 700 Milliounen Euro, an der Belsch an an Holland bei 1,2 Milliarden Euro. An Däitschland si se zwar prinzipiell onbegrenzt, wat d'Haftung ugeet, mat awer enger Obligatioun fir d'Verfügbarkeet vun 2,5 Milliarden Euro iwwer eng Haftflichtversécherung, déi musse garantéiert ginn.

Mat de leschten Amendemente vun 2004 zu den internationale Konventioune vu Paräis a Bréissel sollt de Mindestplaffong op 1,5 Milliarden Euro erhéicht ginn. Allerdéngs sinn dës Ännerungen och 16 Joer duerno nach ëmmer net a Kraaft. An ech erënneren drun, dass ech vun engem Schued virdru geschwat hunn, bei engem Super-GAU, vun ongefëier 6.000 Milliarden Euro Schued.

Dat heescht also, dass am Fall vun engem schlëmmen Accident d'Biergerinnen an d'Bierger, mee och d'Betriber aus deene Länner, déi eng vun den internationalen Atomhaftungskonventioune ratifizéiert hunn, op deem gréissten Deel vum Schued sëtze bleiwen oder hire Staat muss asprangen.

Et gëtt awer och déi net ganz esou schlëmm Accidenter. Et gëtt och anerer, méi kleng Accidenter, déi d'Suitte si vun der Notzung vun der Atomenergie. An och fir déi ass de Gesetzesprojet, dee mer haut hei zum Vott hunn, pertinent.

Wa mer zu Lëtzebuerg vun Atomaccidenter schwätzen, denke mer an éischter Linn natierlech un d'Zentral vu Cattenom, mee och nach un eng weider Zentral a Frankräich, westlech vun eis, zu Chooz an déi belsch Zentral zu Tihange bei Namur, alleguerte relativ no bei Lëtzebuerg.

Mee et gëtt och nach aner nuklear Anlagen. Ganz aktuell zum Beispill den Endlagerprojet an der Belsch, wou héich radioaktiven Offall soll endgelagert ginn, also haaptsächlech Offall aus Atomreakteren, déi Stroum produzéieren. An esou héich radioaktiven Offall ka bis zu 100.000 Joer e Problem sinn. An och bei engem Endlagerprojet sinn d'Konsequenze fir d'Mënschen an d'Natur bis elo nach total onbekannt.

Mat dem Gesetzesprojet zur Atomhaftung, deen ech lech haut als Rapporteur presentéieren däerf, kritt Lëtzebuerg elo e speziellen nuklearen Haftungsregimm. Konkreet heescht dat, dass mir de Lëtzebuerger Residenten elo e méiglechst effikassen an onkomplizéierte Wee bidden, fir bei negative Konsequenze vun engem Atomaccident viru Geriicht op Reparatioun kënnen ze kloen.

Här President, Dir Dammen an Hären, de Gesetzesprojet gesäit also en neie Regimm fir d'Haftflicht bei engem nuklearen Accident vir fir de Schuedenersatz an d'Reparatioun am Fall vu Schued um Lëtzebuerger Territoire. Lëtzebuerg geet mam Atomhaftungsgesetz en änleche Wee wéi Éisträich, déi en änleche Regimm agefouert hunn. En ass méi avantagéis wéi den Droit commun an d'international Konventiounen, well déi droen dem potenzielle Schued net Rechnung, si si plafonéiert, kënnen net viru Lëtzebuerger Geriichter ageklot ginn a gëllen, à ce stade, just fir déi Länner, déi se ratifizéiert hunn, wat fir Lëtzebuerg net de Fall ass.

Mam Atomhaftungsgesetz gi mer eis elo en eegene Regimm, deen d'Nodeeler vun den internationale Konventiounen a vun eisem aktuelle Régime de droit commun ëmgeet. Mat dësem Gesetz wäert et an Zukunft méiglech sinn, viru Lëtzebuerger Geriichter ze kloen, Schued u Leit, Gidder an Ëmwelt um Lëtzebuerger Territoire anzekloen, kee Feeler vum Bedreiwer vun der nuklearer Installatioun méi mussen ze beweisen, op Schuedenersatz a voller Héicht kënnen ze kloen, och laangfristeg negativ Effekter ze berécksiichtegen, dank der Verjärungsfrist vun 30 Joer.

Mam Atomhaftungsgesetz suerge mer elo derfir, dass an éischter Linn natierlech Frankräich an d'Belsch, awer och aner Länner an Zukunft bei hiren Atompläng, speziell och bei de Pläng fir Lafzäitverlängerunge vun ale Reakteren a bei hiren Atomendlagerprojeten, déi zousätzlech finanziell Risken, déi fir si duerch eist Atomhaftungsgesetz entstinn, musse mat aberechnen.

D'Atomenergie war nach ni eng bělleg Energie. De Präis gëtt just net déi wierklech Käschten erëm, déi de Steierzueler muss droen. A mat dësem Gesetz dréit Lëtzebuerg awer elo derzou bäi, fir de finanzielle Risiko, dee mam Betrib vun Atomanlage verbonnen ass, ze erhéijen. Dat huet eng dissuasiv Wierkung an hëlleft eis domadder och elo schonn, an net just am Eeschtfall, an eise politeschen Efforte géint d'Atomkraaft. D'Atomlobby muss elo mat eis rechnen, an dat am duebele Sënn vum Wuert.

Här President, Dir Dammen an Hären, d'Prinzippie vum Atomhaftungsgesetz sinn, dass de Regimm vun enger objektiver Responsabilitéit agefouert gëtt. D'Affer muss also net beweisen, dass den Exploitant e Feeler gemaach huet. D'Entschiedegung ass illimitéiert. Et gëtt also kee Plaffong. An d'Firma haft fir de reelle Schued, deen duerch den nuklearen Accident entstanen ass. Och Ëmweltschied musse guttgemaach ginn, net just Schied un Affer oder Gidder. Zum Beispill kritt d'Ressource Buedem, déi, fir Liewensmëttel ze produzéieren, entscheedend ass oder CO_2 ka späicheren oder e Liewensraum souwisou ass, e Präis, grad wéi d'Drénkwaasser, d'Natur mat all hirer Biodiversitéit an esou weider.

D'Verjärung gëtt op 30 Joer festgeluecht. Dat heescht, d'Affer ka bis zu 30 Joer nom Dag, wou e Schued duerch en nuklearen Accident passéiert ass, Schuedenersatz froen. Déi laang Frist ass wichteg, well de Schued sech medezinnesch dacks eréischt no ville Jore manifestéiert. An d'Lëtzebuerger Geriichter kréien d'Kompetenz. Dat heescht, déi Geschiedegt kënnen hei am Land kloen, wat hinnen et vill méi einfach mécht. Eeben duerch dat Gesetz, wat mer hei stëmmen, kréie si déi Méiglechkeet, dat hei ze maachen.

An dann ass den neie Regimm vun der Atomhaftung am Fall vun engem nuklearen Accident spezifesch an net exklusiv. Dat heescht d'Affer kënnen, zum Beispill, och nach all aner juristesch Weeër probéieren, déi sech hinne bidden. D'Gesetz léisst hei de Betraffenen de Choix.

Et gëtt deemno eng fundamental Verbesserung am Verglach zur aktueller Situatioun an et ass e wichtege Bausteen an eisem juristeschen Arsenal.

De Gesetzesprojet definéiert en nukleart Accident duerch eng Tatsaach, an där Schied, ënner anerem duerch radioaktiv oder aner geféierlech Substanzen, entstane sinn, grad wéi zum Beispill duerch nuklear Brennstoffer oder nuklearen Offall an der Atomanlag, déi aus enger Anlag kommen oder um Wee an eng Anlag sinn.

D'Gesetz bezitt sech des Weideren, wéi scho gesot, net just op Reakteren, mee och op aner Installatiounen, wou nuklearen Offall produzéiert, genotzt, stockéiert oder vergruewe gëtt oder wou nuklear Brennstoffer traitéiert ginn, an och Fuerschungsreakteren. Als nuklear Schied ginn am Gesetz all d'Schied u Persounen, de Verloscht oder d'Schied u Gidder, de Manque à gagner, d'Käschte fir Schutzmesuren an all aner Verloschter oder Schied grad ewéi immateriell Schied consideréiert. D'Atomhaftungsgesetz ass wéi gesot eng ganz grouss Verbesserung fir Land a Leit fir de Fall, wou en Atomaccident géif passéieren an Auswierkungen op de Lëtzebuerger Territoire hätt.

A fir dat ze illustréieren, wëll ech kuerz eng Kéier déi aktuell Situatioun beliichten: Ronderëm Lëtzebuerg hu mer lauter Nopeschlänner, déi momentan nach op Atomkraaft setzen. Mir hunn an allen Himmelsrichtungen Atomkraaftwierker stoen. Fukushima an Tschernobyl hu gewisen, wat am schlëmmste Fall ka passéieren. Och wann ons Nopeschlänner zum Deel iwwer en Ausstig aus der Atomenergie diskutéieren, esou ass déi komplett Sortie aus dem Nucleaire, ausser an Däitschland, nach net fir haut oder muer an zouen Zentralen oder och nuklearen Offall bleiwen e Risiko.

Ons Nopeschlänner, Belsch, Frankräich, Däitschland, Holland, hunn déi international Atomhaftungskonventioune vu Paräis oder Bréissel an och hir Protokoller ratifizéiert. Lëtzebuerg, par contre, huet déi Konventioun aus de 60er-Joren zwar deemools ënnerschriwwen, mee schliisslech ni ratifizéiert. Doduerch hate mir bis elo kee spezifesche Regimm an dëser Fro an den Droit commun vun der Responsabilité civile géif sech applizéieren. Dat heescht, wéi gesot, dass am Fall vun engem nuklearen Accident d'Persoun, déi de Schued huet, de Feeler vum Bedreiwer vun der Anlag misst beweisen, wat fir den Normalbierger natierlech immens komplex ass.

En Avis juridique aus dem Joer 2017, am Optrag vum Nohaltegkeetsministère, huet nach eemol confirméiert, dass een den internationale Konventiounen net bäitriede sollt. Déi Texter schützen an éischter Linn d'Bedreiwer an d'Investisseure virun héijen Dedommagementskloen, wéi se mat dësem Gesetz an Zukunft zu Lëtzebuerg méiglech ginn. An deene Konventiounen ass zum Beispill festgehalen, dass d'Geriichter vun deem Land, wou d'Accident passéiert, ganz eleng zoustänneg sinn. Fir Affer hei am Land vun nuklearen Accidenter wär dat natierlech e groussen Desavantage a géif si viru geografesch, sproochlech a finanziell Barriäre stellen.

Da sinn, zum Beispill, an deene Konventiounen och systematesch déi ugangs erwähnte Plaffonge vun den Entschiedegunge festgehalen, obwuel den Droit commun de la responsabilité civile bei Schied eng komplett Reparatioun virgesäit. An deene Konventioune sinn dann och Restriktiounen a puncto Verjärung virgesinn, woubäi grad bei nuklearen Accidenter déi gesondheetlech Schied sech eréischt no ville Jore bemierkbar maachen. A Frankräich spillt eng Frist vu just dräi Joer, fir Schuedenersatz ze froen, an der Belsch vun zéng Joer.

Den nukleare Schued ass och iwwert déi aktuell gëlteg Konventiounen net kloer definéiert. A ville Länner kann ee bei engem nuklearen Accident just zum Beispill e materiellen oder kierperleche Schued akloen. Och ass et rechtlech onkloer, wéi et mat engem immaterielle Schued oder mat engem Schued vun der Ëmwelt géif ausgesinn.

Lëtzebuerg geet elo, mat dësem Gesetzesprojet, de Wee vun engem eegene spezifesche Regimm ënner Zoustännegkeet vun den eegene Geriichter. An deem Kontext gouf sech natierlech och d'Fro gestallt, ob a wéi d'Urteeler vun de Lëtzebuerger Riichter duerno am Ausland kéinten unerkannt a vollstreckt ginn. Déi erwähnt juristesch Etüd aus dem Joer 2017 huet ënnerstrach, dass een ënner anerem opgrond vum europäesche Reglement „Bréissel 1bis" iwwert d'juristesch Kompetenz an d'Exekutioun vun den zivillen a kommerziellen Urteeler de Choix huet, entweeder an deem Land ze kloen, wou een e Schued erlidden huet, oder am Land vum Exploitant. An dëst EU-Reglement gëllt also och fir Atomhaftungsfäll.

Wann ee sech dann decidéiert huet, net am Land vum Exploitant ze kloen, da stellt dat selwecht europäescht Reglement och sécher, dass d'Urteeler vun all de Länner aus der Europäescher Unioun a vun deenen aus der europäescher Fräihandelsassociatioun, wéi zum Beispill och der Schwäiz, unerkannt ginn. Fir all aner Länner ass d'Situatioun allerdéngs méi schwiereg.

Här President, Dir Dammen an Hären, de Gesetzesprojet 7221 iwwert déi zivill Responsabilitéit bei Schued duerch en nukleart Accident, genannt d'Atomhaftungsgesetz, ännert d'Gesetz vum 20. Abrëll 2009 iwwert d'Responsabilitéit, wat d'Preventioun an d'Reparatioun vun Ëmweltschied ugeet, grad ewéi d'Gesetz vum 21. Abrëll 1989 iwwert déi zivill Responsabilitéit vun defekte Produiten.

D'Ëmweltministesch huet d'Gesetz virun zwee an engem hallwe Joer, den 18. Dezember 2017, deposéiert. Gutt annerhalleft Joer duerno, wéi mer alleguerten d'Avise virleien haten, hu mer dunn an der Kommissioun mat onsen Aarbechten ugefaangen, woumat mer e ganzt Joer amgaange waren, am Ganze wärend véier Sitzungen. An de Rapport, deen ech elo hei mëndlech maachen, dee schréftlechen, dee gouf de leschte Freideg mat 14 Stëmmen an enger Géigestëmm ugeholl.

A sengem éischten Avis huet de Staatsrot néng Opposition-formellë gemaach, dorënner eng ganz Partie pertinent Remarken, virun allem wat d'Definitiounen ugeet, Kontradiktiounen am Text, am Ganzen aacht Opposition-formellë wéinst juristeschen Onsécherheeten, eng Opposition formelle wéinst Nonkonformitéit mat internationale Rechtsnormen. An déi konnten alleguerte behuewe ginn. Am éischten Avis complémentaire hate mer just nach eng Opposition formelle, déi am zweeten Avis complémentaire dunn domadder behuewe gouf.

Op eng Rei Punkte sinn ech elo schonn a mengen Ausféierungen agaangen. A fir den Detail verweisen ech op mäi schréftleche Rapport a speziell op de Commentaire des articles.

De Staatsrot huet a sengem Avis dernieft och op d'juristescht Instrument vun der Sammelklo higewisen, déi grad bei engem nuklearen Accident kéint Sënn maachen. Am aktuelle Gesetzesprojet gouf dës Méiglechkeet à ce stade awer nach net virgesinn. An d'Kommissioun huet et och dobäi belooss, well d'Regierung ons verséchert huet, si géifen un engem Gesetz fir Sammelkloe schaffen, wéi et jo och am Koalitiounsaccord virgesinn ass.

D'Salariatskummer huet an hirem Avis d'Atomhaftungsgesetz fir Lëtzebuerg begréisst an un d'Regierung appelléiert, fir hir Efforte géint d'Atomkraaft op allen Niveaue weiderzeféieren, ënner anerem wat d'Zoumaache vun den Atomreakteren no un der lëtzebuergescher Grenz ugeet, well si ons Populatioun a Gefor bréngen.

An och d'Handelskummer huet d'Gesetz am Ganzen dräimol aviséiert an zum Deel änlech Remarke gemaach ewéi de Staatsrot.

Här President, Dir Dammen an Hären, ech kommen zum Schluss. D'Atomhaftungsgesetz féiert en neie Regimm fir d'Haftflicht bei engem nuklearen Accident an. De Schued duerch en nuklearen Accident zu Lëtzebuerg kritt elo e reelle Präis. De Schued, net just u Mënschen a Gidder, mee och den immaterielle Schued an de Schued un der Ëmwelt ginn hei consideréiert. De Geschiedegte muss net beweisen, dass den Exploitant e Feeler gemaach huet. An d'Lëtzebuerger Geriichter ginn zoustänneg. D'Urteel kann och an den aneren europäesche Länner ëmgesat ginn. An d'Verjärung ass eréischt no 30 Joer. Dat ass eng fundamental Verbesserung am Verglach zur aktueller Situatioun vum Droit commun zu Lëtzebuerg an och weesentlech méi gënschteg fir eis Awunner a fir eist Land wéi eng eventuell Ratifikatioun vun den internationale Konventiounen.

Amplaz d'Atomindustrie gi mam proposéierte Lëtzebuerger Gesetz déi potenziell Geschiedegt geschützt a juristesch gestäerkt. Et ass e Projet de loi fir eis Bierger a kee fir d'europäesch Atomindustrie.

An deem Sënn soen ech lech villmools Merci fir d'Nolauschtere vu mengem mëndleche Rapport an ech ginn och heimadder den Accord vun der grénger Fraktioun.

Ech wollt dann awer och dervu profitéieren, wann Der erlaabt, Här President, fir lech eng Motioun an och eng Resolutioun ze deposéieren.

Motion 1

La Chambre des Députés,

- vu les motions adoptées par la Chambre des Députés en date du 7 avril 2011, du 5 mai 2011, du 1er février 2012, du 27 mars 2012 et du 19 janvier 2016 au sujet du nucléaire ;

- vu également la recommandation du Conseil parlementaire interrégional de la Grande Région (CPI), votée à l'unanimité le 10 juin 2011 à Metz, qui demande entre autres « de sortir du nucléaire le plus rapidement possible sur la base d'un phasing-out envisageable combiné avec des mesures de compensation sous la forme d'une mise en place parallèle et d'une expansion de l'utilisation des énergies renouvelables » ;

- estimant que les pires catastrophes nucléaires à ce jour, en 1986 à Tchernobyl (ex-URSS) et en 2011 à Fukushima (Japon), nous ont rappelé de manière dramatique que le risque zéro n'existe jamais et qu'en matière nucléaire, les accidents arrivent en réalité bien plus souvent que prévus ;

- considérant que le risque associé aux installations nucléaires augmente avec l'âge d'exploitation ;

- rappelant que l'énergie nucléaire est une technologie vieille, chère, non renouvelable, aux déchets extrêmement problématiques et dont les dangers énormes sont non maîtrisables ;

- convaincue que par le vote du projet de loi 7221 sur la responsabilité civile en matière de dommages en relation avec un accident nucléaire, le Luxembourg se dote de moyens juridiques efficaces, qui tirent par ailleurs l'attention sur le danger considérable de l'énergie nucléaire ;

- souhaitant que la future loi allouera la charge du risque financier d'un accident nucléaire à l'exploitant et aidera à mettre en évidence le danger ainsi que les coûts et risques financiers réels du nucléaire ;

- rappelant que le Luxembourg a déjà clairement pris position contre la distorsion de concurrence en défaveur des énergies renouvelables en appuyant le Gouvernement autrichien dans le cadre du recours en annulation contre la décision de la Commission européenne relative à l'approbation du subventionnement de la centrale nucléaire «Hinkley Point C » au Royaume-Uni ;

- constatant que le nombre des réacteurs nucléaires autour du Luxembourg commence enfin à diminuer, avec notamment la fermeture des centrales de Philippsburg en 2019 (Allemagne) et de Fessenheim (France) en 2020 ;

- rappelant que l'Allemagne planifie sa sortie du nucléaire au plus tard en 2022, que la loi belge fixe l'année 2025 comme année de fermeture du dernier réacteur et que la France prévoit de réduire le nombre de ses réacteurs ;

- rappelant qu'un grave accident nucléaire à proximité du Luxembourg aurait de lourdes conséquences pour notre population et serait une menace directe pour la souveraineté nationale voire l'existence du pays ;

- considérant qu'un des problèmes majeurs de la technologie nucléaire reste la gestion des déchets hautement radioactifs, qui resteront dangereux pendant des milliers d'années ;

- considérant que le nouveau régime de responsabilité civile en matière de dommages nucléaires déploiera toute son importance dans ce contexte, vu qu'il vise également les installations d'enfouissement de déchets nucléaires ;

- constatant qu'en Belgique, l'« Organisme national des déchets radioactifs et des matières fissiles enrichies » (ONDRAF) a ouvert du 15 avril au 13 juin 2020 une consultation publique transfrontalière portant sur la future stratégie de gestion des déchets nucléaires les plus problématiques,

invite le Gouvernement à

- rédiger un avis critique et détaillé dans le cadre de la consultation publique susmentionnée, notamment concernant les formations géologiques envisageables pour l'enfouissement des déchets nucléaires à proximité du Luxembourg ;

- continuer de faire part, lors des contacts bilatéraux avec nos pays voisins, de nos préoccupations par rapport aux déficiences constatées dans les réacteurs nucléaires, et du danger que constituent ces centrales pour le Grand-Duché ;

- suivre avec beaucoup d'attention l'évolution des discussions voire des projets d'extension de la durée de vie des centrales nucléaires dans nos pays voisins ;

- poursuivre les efforts pour aboutir à une fermeture définitive des centrales nucléaires de Cattenom, de Chooz et de Tihange et la sortie du nucléaire dans toute la Grande Région ;

- intensifier l'échange d'informations avec nos pays voisins dans le domaine du nucléaire et dans celui du développement d'alternatives au nucléaire.

(s.) François Benoy, Marc Goergen, Max Hahn, Cécile Hemmen, Gilles Roth, David Wagner.

Résolution 1

La Chambre des Députés,

- vu la motion déposée ensemble avec cette résolution dans le cadre du projet de loi 7221 concernant la responsabilité civile en matière de dommages en relation avec un accident nucléaire ;

- rappelant que l'énergie nucléaire est une technologie vieille, chère, non renouvelable, aux déchets extrêmement problématiques et dont les dangers énormes sont non maîtrisables ;

- considérant qu'un des problèmes majeurs de la technologie nucléaire reste la gestion des déchets hautement radioactifs, qui resteront dangereux pendant des milliers d'années ;

- considérant que le nouveau régime de responsabilité civile en matière de dommages nucléaires déploiera toute son importance dans ce contexte, vu qu'il vise également les installations d'enfouissement de déchets nucléaires ;

- considérant qu'en Belgique, l'« Organisme national des déchets radioactifs et des matières fissiles enrichies » (ONDRAF) a soumis à consultation publique, du 15 avril au 13 juin 2020, sa proposition de stratégie pour la gestion des déchets nucléaires les plus problématiques ;

- constatant que l'ONDRAF propose au Gouvernement fédéral belge d'adopter le stockage géologique, c'est-à-dire l'enfouissement, comme choix officiel pour la gestion finale des déchets hautement radioactifs et/ou à vie longue ;

- notant que dans son étude d'incidences environnementales, l'ONDRAF mentionne toutes les formations rocheuses envisageables sur le territoire belge, dont certaines sont très proches de la frontière luxembourgeoise voire pénètrent le Luxembourg (p. ex. argilites en Gaume ou schistes ardoisiers pour le Synclinal de Neufchâteau) ;

- constatant que l'ONDRAF conclut néanmoins à l'impossibilité « à ce stade d'évaluer les incidences transfrontières du plan » tout en affirmant que « ses incidences environnementales attendues après fermeture complète sont essentiellement locales et faibles » ;

- ne partageant pas la conclusion du rapport de l'ONDRAF quant à l'absence de susceptibilités d'incidences notables sur l'environnement luxembourgeois,

décide

- d'élaborer une prise de position dans le cadre de la consultation publique de l'ONDRAF.

(s.) François Benoy, Marc Goergen, Max Hahn, Cécile Hemmen, Gilles Roth, David Wagner.

M. Fernand Etgen, *Président.*- Merci.

M. François Benoy *(déi gréng), rapporteur.*- Et sinn eng Motioun an eng Resolutioun, déi vun de Fraktiounen hei vun der CSV, der DP, der LSAP, déi gréng, déi Lénk a vun de Piraten ënnerstëtzt ginn. Also e ganz breede Konsens, dee mer hei hunn, wou mer am Fong soen: „Mir verstinn d'Atomhaftungsgesetz als eng Suite vun dem lëtzebuergeschen Engagement géint d'Atomkraaft an der Groussregioun an Europa an och doriwwer eraus."

An och wa bei där heiter Debatt noutgedronge vill iwwer Accidenter an iwwer Dedommagementer geschwat ginn ass, esou wëll ech trotzdeem elo eng positiv Nott do erabréngen, well d'Zuel vun den Atomreaktere ronderëm Lëtzebuerg geet fir d'éischte Kéier erof. Enn 2019 gouf an Däitschland d'Atomzentral vu Philippsburg zougemaach. An och dëst Joer ass dann endlech déi franséisch Zentral vu Fessenheim un der Rei. Ee Block ass schonn zou. An deen zweeten, dee kënnt am Juni no. An op der däitscher Säit geet den Atomausstig wéi geplangt weider, an et gëtt momentan och kee Grond, drun ze zweifelen, dass och déi lescht sechs Zentralen an den nächsten zwee Jore wäerten zoumaachen.

Och weltwäit muss ee soen, dass d'Atomkraaft zréckgeet. Mëttlerweil gëtt et 20 Reaktere manner wéi zum Héichpunkt, also am Joer 2002 nach. Zweifel allerdéngs kommen op mat dem belsche Fuerplang. Am Januar 2003 haten eis belsch Kolleegen e Gesetz fir d'Sortie du nucléaire bis 2025 gestëmmt. An déi éischt vun deene siwe belsche Reaktere sollte schonn 2015 zougemaach ginn. Leider ass dat awer bis elo nach net geschitt, an d'Diskussiounen iwwer eng Lafzäitverlängerung no 2025 leien an de Startlächer. An och Frankräich, do musse mer nach oppassen, wéi et weidergeet.

An der Motioun, déi ech elo grad deposéiert hunn, déi, wéi gesot, d'Ënnerstëtzung vu bal alleguerten de Fraktiounen hei aus der Chamber huet, rappeléiere mer am Fong, dass d'Chamber an de leschte Joren ëmmer scho Motiounen hei adoptéiert huet, wou mer eis däitlech, wéi och d'Regierung, géint d'Atomkraaft ausgeschwat hunn, a mir verweisen och op déi, grad wéi och d'Efforten, déi an der Groussregioun gemaach gi sinn.

Mir verweise ganz speziell drop, dass d'nuklear Energie wierklech eng Industrie ass, déi al ass, déi geféierlech ass, déi och deier ass, a mir verweisen op d'Wichtegkeet vun deem Gesetz, wat ech lech elo grad ënnerbreet hunn, notamment well déi finanziell Risiken hei méi realistesch ageschat ginn an dat natierlech och Konsequenze wäert hu fir d'Zentralen a fir d'Exploitantë ronderëm, well eeben de wichtege finanzielle Risk muss berechent ginn.

Fir de Rescht soe mer och an der Motioun, dass e graven Accident an der Géigend vu Lëtzebuerg och eng reell Gefor fir eis duerstellt. Ech mengen, d'Beispiller goufe genannt: Tschernobyl a Fukushima. Mir ginn natierlech och op déi Fro vun der Endlagerung vun dem Atomoffall an, wou mer jo wëssen, an dat steet och an der Motioun, dass grad eng Debatt an der Belsch, eng Consultatioun eeben, leeft ëm d'Endlagerung vun Atomoffäll. An dofir invitéiere mer d'Regierung eebe grad, e kriteschen Avis ze maachen an där Consultatiounsphas, déi an der Belsch leeft.

Gradesou gutt appelléiere mer un d'Regierung, weiderzemaache mat de bilaterale Kontakter mat onsen Nopeschlänner, fir eeben alleguerten ons Reticencen an ons Ängschten an d'Gefore vun der Atomenergie däitlech ze maachen a sech dergéint ze wieren, virun allem am Kontext vu Lafzäitverlängerungen, a sech anzesetze fir d'definitiv Fermeture vun Atomkraaftanlagen an der Géigend ronderëm Lëtzebuerg an an der Groussregioun. A mir insistéieren natierlech och op de Fait, dass et wichteg ass, dass mer eis mussen engagéiere fir erneierbar Energien, fir dass mer eng Zukunft hunn no dem Nuklearen, dass mer op den Nuklear kënne verzichten.

An der Resolutioun, déi ech deposéiert hunn, hu mer och e relativ breede Considerant, deen och änlech ass wéi deen, deen ech elo virgedroen hunn. Och vun der Motioun virdru sinn Elementer dran, déi ech a menger Ried gesot hunn. Dofir hunn ech lech déi erspuert. An an der Resolutioun soe mer eeben, dass d'Chamber och selwer eng Prise de position sollt huelen am Kader vun där Consultatioun, déi leeft, vun der ONDRAF, wou et drëms geet, dass et e Risk gëtt, dass ganz no un der lëtzebuergescher Grenz kéint en Atomendlager hikommen, wat e grousse Risiko ass fir onst Land.

An deem Sënn soen ech lech Merci fir Är Ënnerstëtzung a fir d'Nolauschteren.

M. Fernand Etgen, *Président.*- Merci villmools, Här Benoy.

Als éischte Riedner ass den honorabelen Här Gilles Roth agedroen. Här Roth, Dir hutt d'Wuert.

Discussion générale

M. Gilles Roth *(CSV).*- Här President, Dir Dammen an Dir Hären, d'CSV steet ganz kloer zu engem nationale Konsens a Saachen Atomenergiepolitik. Mir hunn déi Meenung vertrueden, wéi mer an der Regierung Verantwortung gedroen hunn, an d'CSV steet och zu deem Konsens als Oppositiounspartei an als gréisste Vollekspartei hei an dem Land.

Dat ass eng traditionell Positioun. Mee déi Positioun ass awer och bedéngt, an dat soen ech awer gradesou kloer, duerch eng Kohärenz: eng Kohärenz vun der Regierungspolitik a Saachen Ëmwelt- an Energiepolitik, a virun allem och eng Kohärenz vun der Kommunikatioun vun der Regierung an hirem Handelen an deene Beräicher.

Dat ass also e schmuele Pad, deen d'Regierung geet. A verléisst se dee Pad, mengen ech, dann ass et och d'Recht a virun allem d'Flicht vun enger Oppositiounspartei, dorobber hinzeweisen - dorobber hinzeweisen! -, dass et dach an deem Domän oft e groussen Ënnerscheed gëtt zwëschent Usproch a Wierklechkeet.

De Konsens, Dir Dammen an Dir Hären, deen dréckt sech haut dobäi aus, dass mer dee Gesetzesprojet hei stëmmen. An ech wëll vun dëser Plaz aus ganz éierlech riichteraus Merci soen, an dat ass net einfach esou e Merci, fir Merci ze soen, dem Rapporteur Merci soe fir déi wierklech exemplaresch Aarbecht, déi e geleescht huet. Wann Der dee Rapport gelies hutt, deen ass informativ, en ass ganz konzis, an och Leit, déi net all Dag an där Matière dra sinn, déi verstinn d'Wichtegkeet vun dësem Gesetzesprojet. Här Benoy, Dir hutt wierklech eng exzellent Aarbecht gemaach, souwuel wat dat Schréftlecht ubelaangt wéi och dee Rapport, deen Der mëndlech haut der Chamber an dësem komplexen Dossier virgedroen hutt.

Mir ginn och hei net den Accord zu engem Gesetz, wat einfach e Gesetz ass. Neen! Dat ass e Gesetz, wat politesch fir eist Land weeweisend ass. An dat soll ee kloer soen, an ech soen et och als Oppositiounspartei, well mir ginn nämlech hei a Saachen Atomhaftung e ganz neie Wee. Mir ginn net an deene Pied vun de 60er-Joren. Mir ginn net an de Pied vu groussen Atommuechten. A mir gi virun allem och net an de Pied vun deene meeschte Memberstaate vun der Europäescher Unioun. Nee, änlech wéi Éisträich an Irland gi mer en eegene Wee vun engem nationalen Atomhaftungsgesetz.

Dat nationaalt Atomhaftungsgesetz, dat weist sech eigentlech dovunner of, dass mer net an dem Sënn si vun deene Konventiounen aus de 60er-Joren, Paräis, Wien, Bréissel. Déi eng ware fir déi westlech Länner an déi aner fir d'südamerikanesch Länner plus virun allem déi ëstlech Länner. A wat war de Konsens an deene Konventiounen? De François Benoy huet virdrun drop higewisen: Dat war fir eng Limitatioun vun der Responsabilitéit ze kréie vun de Bedreiwer vun deemolegen Atomzentralen. Firwat? Et soll een déi Leit och net verdamen, mee dat hat eng Ursaach, well ee gesot huet: „Wa mer déi Responsabilitéit net limitéieren, da fanne mer vläicht iwwerhaapt keng Bedreiwer vun deenen neien Energieproduktiounen."

Abee, haut ass d'Welt eng aner. An duerfir ass et och gutt, dass mer dee Wee hei gi vun deem lëtzebuergeschen Atomhaftungsgesetz. An et si genau véier Elementer, déi weeweisend sinn; de François Benoy huet drop higewisen.

E Lëtzebuerger, oder e Resident bei eis, dee brauch net an en Nopeschland ze goen, wann en der Meenung ass, e Schued erlidden ze hunn, sief et duerch eng Atomzentral oder sief et duerch en Atomendlager, e kann dat zu Lëtzebuerg maachen. E brauch net an dat jeeweilegt Land ze goen, mat alle Prozesskäschten an all deenen aneren, ech soen emol Engagementer, déi een duerfir muss huelen.

En zweete Punkt ass deen, dass et eng onbegrenzt Haftung gëtt. Wat heescht eng onbegrenzt Haftung? Mee déi ass net limitéiert, ech kommen herno nach dorobber zréck, am Montant. Dat heescht, de Schued, dee kann entweeder individuell oder kollektiv gesinn net limitéiert sinn um Niveau vun dem Montant vun der Haftung, déi ee geltend wëllt maachen.

En drëtte Punkt ass deen, dass de Bedreiwer eng objektiv Responsabilitéit huet. Wat heescht eng objektiv Responsabilitéit? Ma mir verloossen hei de Pad vun där traditioneller Responsabilité civile zu Lëtzebuerg. Ech muss also net e Feelverhalen noweisen dem Bedreiwer vun zum Beispill engem Atomendlager oder engem Reakter, wann ech e Schued hunn. Ech muss einfach soen: „Et ass e kausalen Zesummenhang zwëschent mengem Schued an dem Bedreiwer senger Exploitatioun."

An dee leschte Punkt ass dee vun der Verjärungsfrist. 30 Joer. Dat huet Vir- an Nodeeler. Am beschten ass ëmmer, dass een, wann een e Schued feststellt, séier kloe geet, séier seng Rechter geltend maache geet. Mee déi 30 Joer hunn hei natierlech an der Praxis eng grouss Importenz. Well wann ech zum Beispill eng Krankheet hunn, eng schläichend Krankheet, sief dat e Kriibsleiden oder soss e Leiden, eréischt Joren duerno, wou ech a Kontakt war mat där Atomzentral, wou ech a Kontakt war mat deem Atomendmülllager, da kann ech déi och nach geltend maachen.

Rechtlech, wéi gesot, ass de Schutz, d'legal Basis, sécherlech vill méi grouss, wéi dat bis haut de Fall ass, ier dëse Gesetzesprojet zum Droe kënnt. Wann ech soe „rechtlech", da muss een awer, mengen ech, hei och déi intellektuell Éierlechkeet hunn, an ech well kengem ze no trieden, mee et muss een einfach soen, wéi dat och an der Praxis da verleeft, wéi ech als Bierger oder als Biergerin, an och méi Bierger, kann dës Responsabilitéit geltend maachen. An ech wollt eigentlech dorobber agoen, op d'Situatioun, wann esou e Problem sech géif stellen an engem vun eisen dräi Nopeschlänner.

Loosst mech ufänke mat Frankräich! Huele mer dat, wat eis alleguerten um Häerz läit, a mir hoffen - mir hoffen! -, dass do ni eppes geschitt, well ech mengen, soss diskutéiere mer net méi vill iwwert d'Gesetz. Jo, an am beschten ass et, Dir Dammen an Dir Hären, dat Gesetz hei, dat kënnt ni zum Droen, dat musse mer och esou gesinn.

Mee kommt, mir ginn emol op d'Situatioun vu Frankräich an: A Frankräich, do huet de Legislateur déi Limitt vun der Haftung, de François Benoy huet et virdru gesot, op 700 Milliounen Euro festgesat. 700 Milliounen Euro toutes choses confondues. Wat heescht dat? Mee dat ass, dass de Bedreiwer, respektiv säin Assureur, well meeschtens spillen hei jo Assurancen, eng RC professionnelle, dass deem seng Haftung eigentlech limitéiert ass bei 700 Milliounen Euro.

„Wat geschitt dann duerno?", stellt Der d'Fro. Well de François Benoy huet gesot: „Dat si Milliarde Schied!" Milliarden, mat n hannendrun. Jo, da spillt d'Responsabilitéit vum franséische Staat. Et ass dat, wat an deem Konventionalsystem virgesinn ass. An doriwwer eraus géif dann d'Responsabilité collective spille vun där Staategemeinschaft, déi sech dozou engagéiert.

Nun ass et awer esou, zu Lëtzebuerg kann ech natierlech de Bedreiwer vu Cattenom usichen. Ech kann och d'Assureuren usichen. Ech kann och subsidiaresch de franséische Staat usichen. Mee wann dann de franséische Staat muss asprangen, da stellt sech natierlech och de Problem vun enger eventueller - ech soen, eventueller - Immunité juridictionnelle vum franséische Staat bei de Lëtzebuerger Geriichter.

Ech explizéiere mech: Wann e franséische Staatsauto zu Lëtzebuerg e Schued uriicht, bon, dann ass et normal, dann ass dat en Acte de gestion vun dem franséische Staat. A géif de franséische Staat oder den Assureur net bezuelen, da kéint de franséische Staat selbstverständlech zu Lëtzebuerg dowéinst ugesicht ginn, virun engem Lëtzebuerger Geriicht.

Et ass awer méi schwiereg, wann an der Responsabilitéit vun dem Nucleaire de franséische Staat hei géif ugesicht ginn, well dann ass dem franséische Staat seng Haftung jo net méi als en Acte de gestion unzegesinn, mee als en Akt vu senger Souveränitéit, well de franséische Staat gräift dann an opgrond vun deene konventionelle Moossnamen, wou hie sech selwer engagéiert huet. An dee Moment, wou et géif als Acte souverain consideréiert ginn, kéint sech natierlech d'Fro stelle vun der juridiktioneller Haftbarkeet iwwerhaapt vun dem franséische Staat. Et muss een einfach kloer soen: Jo, mir hunn eng legal Haftung! Mir kënnen déi legal geltend maachen. Mee an der Praxis ass dat do e Problem, dee sech stellt.

Dat selwecht zielt fir d'Belsch. An der Belsch geet déi Haftungslimitt op 1,2 Milliarden an d'Luucht. Si ass also an der Belsch 500 Millioune méi héich wéi a Frankräich. Dat heescht, wann zum Beispill en Atomendmülllager géif an der Belsch ageriicht ginn, dann ass déi Haftung bei 1,2 Milliarden Euro fir de Bedreiwer limitéiert. Doriwwer eraus géif dann och an deem selwechte System d'Responsabilitéit vun dem belsche Staat spillen.

Or, de belsche Staat, deen huet 1972 eng Convention de Bâle ënnerschriwwen. An déi Convention de Bâle, déi géif spillen. Dat heescht am Kloertext, dass de belsche Staat viru Lëtzebuerger Geriichter an deem Fall eng Immunité juridictionnelle hätt. Dat heescht, et kéint een, obschonn d'Haftung de facto an der Konventioun vum belsche Staat virgesinn ass (veuillez lire: an der Konventioun, déi vum belsche Staat ënnerschriwwe gouf, virgesinn ass), kéint een déi de jure hei net geriichtlech geltend maachen. Et wier natierlech ëmmer dem belsche Staat fräigestallt, fir ze soen: „Ech maachen dat op volontärer Basis, well ech meng Engagementer, meng Responsabilitéit wëll droen." Mee ech soen, akloe wier géintiwwer vun dem belsche Staat schwiereg.

An eng lescht Fro ass déi: Wéi geschitt et dann an Däitschland? De François Benoy huet mat Recht drop higewisen, dass an Däitschland alleguerten déi Bedreiwer eng Illimitéit hunn, eng onbegrenzt Haftbarkeet. Mee de facto ass déi Haftbarkeet op 2,5 Milliarde begrenzt, well do d'Assureuren ophalen ze bezuelen. Also och an Däitschland géif sech en änleche Problem stellen.

Dat, wat ech also wëll dermadder soen, ass, dass mer, jo, méi eng grouss Haftung hunn op legalem Plang, mee dass et kann an der Praxis zu deene Schwieregkeete féieren, wou ech elo virdrun drop higewisen hunn.

Här President, Dir Dammen an Dir Hären, ech hu virdru gesot, dass dee Konsens an der nationaler Nuklearpolitik, deen d'CSV dréit, natierlech och gekoppelt ass un eng gewësse Kohärenz vun der Regierung hirer Aktioun an hirer Kommunikatioun a Saachen Energie an Ëmwelt. An ech wéilt do, erlaabt mer dat, op dräi konkreet Punkten agoen.

Jo, et ass richteg, dass ee seet: „Mir sinn eng net nuklear Natioun!" Dat ass richteg. Mir hu kee Reakter. Et ass awer gradesou richteg, an ech mengen, dat muss een awer och éierlechkeetshalber soen, dass mer net keen atomare Müll hei zu Lëtzebuerg produzéieren. A wat maache mer? Jo, mir lageren en net hei, mee mir féieren e bei d'Belsch. Jo. A mir hunn och do mat de Belsch eng Konventioun ofgeschloss, eng Konventioun aus dem Joer 2016. An déi hu mer och 2018 hei an der Lëtzebuerger Chamber ratifizéiert. Dat heescht, mir hunn eigentlech als Chamber d'Zoustëmmung ginn zu där Konventioun, dass déi dann och zum Droe kënnt. An ech hu mech dann emol schlaugemaach, well dat muss ee liesen à la lumière vun all deem, wat déi lescht 14 Deeg op Pressekonferenzen esou gesot gouf, wat dann an där Konventioun do steet.

An d'Belsch, dat sinn net onbedéngt déi schlechtste Juristen! Se sinn oft feinfüleg, si hunn och gutt Lëtzebuerger Juristen ausgebilt, zu Bréissel op der ULB, oder ...

Une voix.- A.

(Brouhaha)

M. Gilles Roth *(CSV).*- ... oder zu Louvain. Jo. A liest emol, wat déi Belsch eis do geschriwwen hunn!

Also, si schreiwen an déi Konventioun, an dem Preambule, dat ass esou de Virspan, ier et, bon, zum „Eingemachte" kënnt, do schreiwe se dann dran: « La volonté du Royaume de Belgique et du Grand-Duché de Luxembourg de conclure un accord fixant le cadre technique et financier du traitement, du conditionnement et de l'entreposage des déchets radioactifs luxembourgeois en vue de leur stockage définitif sur le territoire belge, eu égard à l'excellente qualité des échanges bilatéraux existants ». Am Virspan. Dat heescht, am Virspan hunn d'Belsch gesot: „Majo, mir hunn lech dat hei ginn, mee au vu vun den exzellente bilateralen Echangen, déi mer zumindest bis dunn haten."

Une voix.- Bis dunn?

M. Gilles Roth *(CSV).*- Jo.

An da seet d'Ministesch eis: „Jo, bon, d'Belsch si gebonne mat deem Traité." Jo. „Si kënnen dat net unilateral kënnegen." Do sinn ech mer net esou sécher. Well, an den Här Kartheiser ass Diplomat, deen huet d'Wiener Diplomateschoul, mee ech kucken dann ëmmer nëmmen, als aarme Landjong, wat an der Wiener Konventioun iwwert d'Traitésrecht drasteet, an do géif ech dann awer d'Ministesch emol drop verweisen, fir notamment d'Artikele 55 et suivants doriwwer ze liesen, well et ass net all Traité net kündbar, och op engem internationale Plang.

A wësst Der, kuckt emol, d'Belsch, déi reagéieren heiansdo ganz séier. Et sinn der vill, oder net méi esou vill, mee et sinn der awer eng Rei heibannen, déi wëssen dat, an och eng Rei Leit, déi meeschtens an der Chamber waren. Wësst Der, wéi 1982 de belsche Frang entwäert gi war, du war dat zu Lëtzebuerg ganz séier gaangen. A si haten do net ganz vill, mengen ech, mat eis geschwat.

An ech kommen da weider a liesen lech da vir, wat am Artikel 3 vun där Konventioun do steet: « Le Royaume de Belgique se réserve le droit de refuser » - le droit de refuser ! - « tout déchet ra-

dioactif luxembourgeois si les autorités compétentes belges estiment » - an da kuckt emol erëm, wéi subtil dass déi Belsch awer sinn, si schreiwen net „prouvent" - « que leur stockage définitif sur le territoire belge ne peut pas se faire dans le respect de la réglementation belge en vigueur en matière de protection de la population, des travailleurs ou de l'environnement ».

Wat ech eigentlech do wëll soen: D'Belsch estiméiere just! Dat heescht, et ass fir si awer e relativ breede Gummi, ob se dann déi 30 Tonnen oder Meter Kibb Atommüll vu Lëtzebuerg huelen. An déi 30 Meter Kibb, dat ass net pro Joer, dat ass op d'Lafdauer vun dem Vertrag. Dat sinn nämlech 30 Joer. A wann ech gutt informéiert sinn, deposéiere mer de Moment bei de Belsch all Joers en hallwe Meter Kibb.

Mme Carole Dieschbourg, *Ministre de l'Environnement, du Climat et du Développement durable.*- Et geet Richtung 25.

M. Gilles Roth *(CSV).*- Jo. Meter Kibb, déi mer dohinner féieren. Dat, wat ech Iech eigentlech wëll soen: Also, déi Sécherheet, wou d'Ministesch eis an der Ëmweltkommissioun e Freideg alles esou gezielt huet, dat muss een awer mat méi Circonspectioun kucken!

Dir Dammen an Dir Hären, en zweet Beispill vu Kohärenz, dat ass, wa mir soen: „Natierlech, mir sinn eng net nuklear Natioun!" Mee wa mer dann awer zum Beispill den nationale Stroummix kucken, jo, da stelle mer fest, da stelle mer fest, dass 10 % vun eisem nationale Stroummix aus Atomenergie kommen, 10,4 %.

An dat ass net d'Schold vun der béiser CSV, well zënter 2013 ass dee Mix, zënter 2013, wou dës ...

(Interruptions)

... Regierung och gréng Vertrieder dran huet, ass dee Mix net erofgaang!

M. Claude Turmes, *Ministre de l'Énergie.*- Dir hutt d'Leitung (veuillez lire: Dir hutt d'Leitung a Richtung Frankräich) gebaut.

M. Gilles Roth *(CSV).*- En ass net erofgaang - Här Turmes, Dir kënnt herno esou laang schwätzen, wéi Der wëllt, mee loosst mech just meng Ausféierunge maachen, ech wëll Iech dat awer och soen - mat Participatioun vun déi gréng, déi scho siwe Joer laang an der Regierung sinn! Eng Enovos ass dee gréisste Stroumliwwerant zu Lëtzebuerg, de Staat huet do iwwert de Wee vun der Encevo 28 % Participatioun. Niewent dem Staat senger Participatioun huet och nach d'SNCI 14,2 % Participatioun, d'Spuerkeess 12 % an d'POST, jo, d'POST 4,7 %. Dat heescht: Déi lescht dräi Betriber, déi ech Iech opgezielt hunn, déi hu jo awer net näischt mat dem Staat ze dinn. Mee de Staat ass 100 % Aktionär doranner. Dat heescht, do kéint ech eigentlech nëmme soen: „Lasst den Worten Taten folgen!" Oder Dir konnt Iech als gréng.lu net vis-à-vis vun deenen aneren zwéin Regierungspartner op deem Punkt duerchsetzen.

An da wollt ech awer soen, dass ech et trotzdeem scho keck fannen - ech hätt do e bësse méi Bedenken, mee bon, dat schéngt awer da missen ze sinn -, wann ech dann emol esou e bësse liesen, wat d'Madamm Dieschbourg als Ëmweltministesch doriwwer seet.

Ech hunn hei eng Nott vun der Ëmwelt.lu vum 23. Abrëll 2018: „Carole Dieschbourg bei Treffen der Regionen gegen Atom." Do seet dann d'Madamm Dieschbourg: „Atomkraft ist keine Lösung, sondern eine teure und unflexible Risikotechnologie. Luxemburg engagiert sich gegen die Förderung der Atomkraft durch ein nationales Atomhaftungsgesetz" - haut stëmme mer dat -, „die Klage gegen die Förderung des AKW Hinkley Point C und Paks II sowie diplomatischen Druck auf die Atomförderstaaten". Jo. Also engersäits hu mer 10,4 % Atomenergie an eisem nationale Stroummix, a mir behaapten dat do keck dobaussen.

An da geet et weider: Rtl.lu, den 8. Abrëll 2018, Dieschbourg: „Allianz bilden, fir Drock op Länner héichzehalen." „Drock op Länner héichzehalen", steet do. A weider. No enger Reunioun vun der Ëmweltministesch, der Madamm Dieschbourg, deemools freides zu Berlin, mat hirer däitscher Homologin Svenja Schulze: „A mir hunn eis virun allem doriwwer verstännegt", seet d'Madamm Dieschbourg, „datt et wichteg ass, eng Allianz ze bilden, fir eeben och den Drock op déi Länner héichzehalen, wéi d'Belsch a Frankräich, déi hir Ausstigspläng no hanne verschoben hunn." Okay. Jo.

An da fuere mer weider, eng lescht Saach: „Allianz für Klimaschutz und gegen Atomkraft" - op dem Site vun der Lëtzebuerger Regierung - no engem „Treffen der deutschsprachigen Umweltministerinnen, das am 29. und 30. April in der Heimatstadt von Bundesumweltministerin Svenja Schulze in Münster stattfand." Och do, och do, Här Halsdorf: „Zusammen gegen Atomkraft. In diesem Zusammenhang vertreten die Ministerinnen die Auffassung, dass die Atomkraft in einer klimafreundlichen und damit treibhausgasneutralen Energieversorgung aufgrund ihrer Risiken und Kosten keine Rolle mehr spielen soll." Also, mir behaapten dat do steif a fest, an awer hu mer 2020 nach ëmmer 10,4 % Atomenergie an eisem nationale Stroummix!

(Interruption par M. Claude Turmes)

Atomstroum. Jo. Also, do muss ech Iech ganz éierlech soen: Dat kann een natierlech alles behaapten, mee et muss een awer och e bësse eng politesch Kredibilitéit halen zwëschent deem, wat een ausseet, wat seng Usprréch sinn, a wat an der Wierklechkeet de Fall ass.

An ech kommen dann zum leschte Punkt, och vun der Kohärenz, Dir Dammen an Dir Hären, dat ass déi faméis Pressekonferenz, déi mer haten den 12. Mee dëst Joer, also viru 14 Deeg, vun der Madamm Dieschbourg. Ëm wat ass et do gaang? An ech muss einfach de Lien maachen, well d'Regierung selwer de Lien vun där Pressekonferenz mat dem Vott vun dem Gesetz vun haut och selwer inzenéiert huet. Dach, Madamm Dieschbourg. An ech liesen Iech hei Ären offizielle Pressecommuniqué vir, deen Der verschéckt hutt.

Do steet dran: « Le Gouvernement luxembourgeois tient à rappeler également que le projet de loi grand-ducal 7221 », dat ass jo awer deen, iwwert dee mer haut ofstëmmen, « établissant la responsabilité civile en matière de dommages nucléaires déploie toute son importance dans ce contexte en prévoyant le dédommagement des victimes en cas d'accident dans une installation d'enfouissement de déchets nucléaires. »

Ëm wat geet et? Majo, d'Madamm Dieschbourg huet einfach eng Pressekonferenz gehalen, déi hat e grousse Medieretentissement wärend der Coronakris, an do ass et eigentlech drëms gaangen, dass eng belsch Autoritéit, nämlech d'ONDRAF, responsabel ass, fir verschidde Sitten erauszesichen, fir Atomendmülllagere festzehalen. An d'Madamm Dieschbourg hat dann do och medienträchteg eng Kaart, déi anscheinend si selwer oder hir Servicer ugefäerdegt hunn, mat siwe potenzielle Sitten am noen däitsch-belsch-Lëtzebuerger Grenzgebitt. A si weist do mat Recht drop hin, dass se seet: „Majo, do kënne geologesch Schichten infektéiert ginn, déi bis op Lëtzebuerg eriwwerginn." Si reegt sech och iwwert d'Virgoensweis vun der belscher Regierung op, wou se seet, dass déi géint internationaalt konventionaalt Recht an och géint EU-Direktive verstéisst, an duerfir géif si d'Bierger opfuerderen, d'Lëtzebuerger Bierger, gegeebenefalls och d'Belsch aus deem Grenzgebitt, fir dergéint Asproch ze huelen.

Här President, Dir Dammen an Dir Hären, ech soen Iech riichteraus, am Numm vun der CSV: Mir fannen et selbstverständlech, an ech repetéieren et nach eng Kéier, richteg, dass eng Lëtzebuerger Regierung hir Bierger opmierksam mécht, wa Consultatiounen och am Ausland lafen, fir dass d'Lëtzebuerger kënnen do hir Asprochrechter geltend maachen!

Dat, wat mer awer gäre gehat hätten, Här President, an ech mengen, do missten awer vill Kolleegen hei dermat d'accord sinn, dat ass, ier d'Ministesch déi Pressekonferenz do gehalen hat, hätte mir et fir ubruecht fonnt, wat iwwregens ganz vill aner Ministere maachen, dass se virdrun eng Sitzung vun der Chamberskommissioun vun der Energie an Ëmwelt zesummegeruff hätten, wou se de Volleksvertrieder, de Lëtzebuerger Volleksvertrieder, nämlech den Deputéierten, dat do am Virfeld gesot hätten.

A mir hätten dann och gäre gehat, wa bei där Sitzung - déi awer net war - en Avis juridique bäigeleeën hätt, wou ee gesot hätt, voilà, hei sinn déi konkreet Punkten, wou d'Belsch géint eng international Konventioun, an an dësem Fall d'Convention d'Espoo, géif verstoussen, respektiv géint wat fir eng europäesch Direktive géif verstouss ginn, an och déi faktuell Elementer, déi géife beleeën, alles dat, wat si gesot huet, nämlech dass déi geologesch Schichte géife bis op Lëtzebuerg eriwwerreechen.

Dat ass alles net geschitt! An do muss ee sech awer Froe stellen, notamment no der Sitzung vum leschte Freideg vun der Ëmweltkommissioun. Mir hunn natierlech d'Ministesch gefrot: „Mee hutt Dir en Avis juridique, deen dat do beleet, dass d'Belsch zum Beispill géint internationaalt Recht verstéisst?" Do ass vun der Ministesch d'Äntwert komm, an ech hu mer dat genau opgeschriwwen: „Do gouf et e Mail vun engem Beamten." Do hu mer gefrot: „Majo, opgrond vun dem Gesetz iwwert den Zougang zu Ëmweltinformatiounen, kënnt Der eis dee Mail da ginn?" Du huet se gesot: „Jo, dat huet sech och nach herno bekräftegt an enger Reunioun, déi intern am Ministère war." Punkt! Méi krute mer do net!

An dat, muss ech ganz éierlech soen, dat fannen ech an esou engem wichtege Sujet hei, wou d'Ministesch awer, an ech kommen herno nach dorobber zréck, en Incident diplomatique causéiert huet mat eisem belschen Noper, mat deem mer historesch verwuess sinn, muss ech soen, dass dat an eisen Aen awer e bëssen eppes ass wéi eng politesch Schaumschléierei! Et mécht ee keng Pressekonferenz iwwer esou e sensibele Sujet, ouni dass een am Virfeld d'Lëtzebuerger Chamber an hir Deputéierten doriwwer informéiert huet! Dat geet einfach net!

Plusieurs voix.- Très bien!

M. Gilles Roth *(CSV).*- An, Dir Dammen an Dir Hären, d'Reaktioun, déi ass jo bei eise belsche Frënn net ausbliwwen! An déi ass hefteg ausgefall!

A wa mer emol esou kucken, wat déi belsch Ministesch an dann de Parti vun eisem liberale Premier, den MR, wat déi alles esou do geschriwwen hunn, déi schreiwen hei: „Stockage des déchets nucléaires - halte aux fausses rumeurs". Halte aux fausses rumeurs!!

(M. Gilles Roth montre une documentation.)

Dir musst Iech virstellen, do si belsch Ministeren, déi geheien hei enger Lëtzebuerger Ministesch „halte aux fausses rumeurs" vir! Dat ass also net näischt! An ech mengen net, dass déi dat einfach esou do an den Äther geheien. Nee! Déi iwwerleeë sech dat, wa se dat schreiwen.

An da liese mer virun, dass d'belsch Ministesch, d'Madamm Marie Christine Marghem, seet: « qu'il n'y a pas eu de contacts avec les ministres fédéraux belges compétents, et considère qu'il s'agit d'un "incident diplomatique sérieux" », an da schléisst sech de Krees, wou ech Iech virdru gesot hunn, wou d'Belsch an der Konventioun geschriwwen hunn, nämlech, dass se gutt Relatioune mat de Lëtzebuerger haten, hei hu mer dann en „incident diplomatique sérieux", « et d'une "campagne de désinformation préjudiciable" ».

Une campagne de désinformation préjudiciable! An et geet dann nach virun, wat d'belsch Ministesch da behaapt; ech weess net, ob dat stëmmt oder net: « À ce stade, aucun site de stockage n'a été identifié ni même de type de roche pouvant accueillir les déchets, contrairement à ce qui a été affirmé pendant la conférence de presse », also vun der Madamm Dieschbourg. An da concluéiert d'belsch Ministesch: « La ministre ajoute que la consultation publique lancée par l'ONDRAF », also déi belsch Autoritéit, « respecte "en tous points" les législations belge et européenne ainsi que l'ensemble des traités internationaux ».

Här President, Dir Dammen an Dir Hären, dat do hätt net misse sinn! Dat hätt net misse sinn!

An elo stellt Der natierlech d'Fro: „Ma, Här Roth, wéi hätt Dir dat da gemaach? Wéi hätt d'CSV dat do gemaach?"

Majo, mir hätte ganz einfach dat heite gemaach: Mir hätten am Virfeld éischtens emol eis Bierger grad ewéi Dir informéiert. Fannen ech absolutt richteg. Dozou sti mer. Mir hätten awer parallell, an esou engem sensibelen Dossier, en Avis juridique gemaach, gegeebenefalls der zwee, an dann hätte mer déi Argumentairë geholl, souwuel där juristescher wéi och där faktueller, a mir hätten déi de belsche federalen Autoritéiten an engem Gespréich matgedeelt a mir hätten hinnen dat och zoukomme gelooss. Well ech mengen, dat muss jo och ëmmer méiglech sinn. Et gëtt jo x EU-Conseilen an dann ass et nëmmen normal, dass een en marge vun esou engem EU-Conseil vläicht emol Kontakt hëlt mat där Ministesch. D'autant plus, an et sinn eng Rei Leit heibannen, déi jo Regierungsconseile matgemaach hunn, dass ee weess, dass virun esou Regierungsconseilen ëmmer eng Concertation Benelux ass. Et muss ee sech net ëmmer eens sinn, mee et ass zumindest d'Méiglechkeet awer, fir en Échange de vues an esou sensibelen Dossieren ze hunn. Dat hätte mir gemaach. An ech mengen, dat wier där ganzer Saach och vill méi dénglech gewiescht.

Duerfir, ofschléissend, Här President, Dir Dammen an Dir Hären, d'CSV steet zu engem nationale Konsens an der Atompolitik. Mir stëmmen och duerfir bewosst dëse Gesetzesprojet iwwer eng Lëtzebuerger national Atomhaftung mat. Mir gi ganz einfach de Bierger méi legal Rechter. An der Praxis, an ech hunn dat ausgefouert, muss een natierlech wëssen, dass do vläicht par rapport zu der legaler Situatioun verschidden Ofstrécher sech kéinten duerstellen. Mee, an dat hoffe mer virun allem, an ech mengen, net nëmme mir eleng heibannen, mir hoffen, dass dat Gesetz hei mat aller Guttheet, wat et och huet, net oder ni muss zur Uwendung kommen.

D'Kommunikatiounspolitik vun der Regierung a Saachen Ëmwelt an Energie, déi huet dës Kéier erëm, an dat soen ech awer och gradesou däitlech am Numm vun der CSV-Fraktioun, de groussen Ënnerscheed zwëschent Usproch a Wierklechkeet duergestallt. Wéi een dat qualifizéiert, dat kann ee fein soen, „onglécklech". Et kann een, ech soen, méi derb Termen huelen, déi huele mir net, et als Ökopopulismus dohistellen, mee zumindest ass awer an eisen Aen déi Pressekonferenz vum 12. Mee en diplomatesche Fauxpas gewiescht.

Madamm Ministesch, ech soen Iech dat riichteraus: Dee Medienoptrëtt, deen Der gemaach hutt, dee war der Saach net förderlech. Oder, fir et an der Saach vun de Grenzen ze soen: Dee war grenzwäerteg. Dir hätt sollen d'Leit informéiere mat Fakten. An dat wier och sécherlech méi sënnvoll gewiescht. An hei bleift bei eis awer e bëssen den Nogeschmaach, dass hei wuel déi eege Parteipolitik a virun allem déi gréng Duftmarken a Coronakris virun den Interessie vum Land stoungen. An dat bedauere mer. An dat fanne mer net gutt.

Ech soen Iech Merci.

Une voix.- Très bien!

M. Fernand Etgen, *Président.*- Här Roth, erlaabt Der, datt den Här Benoy Iech eng Fro stellt?

M. Gilles Roth *(CSV).*- Jo, jo.

M. François Benoy *(déi gréng), rapporteur.*- Merci, Här Roth. Merci och dem Här Roth an der CSV fir d'Ënnerstëtzung fir dat heite Gesetz, wat, genau wéi den Här Roth et sot, e ganz wichtegt Gesetz ass. En huet dat och a sengem Exposé elo duergeluecht, wéi ech et och virdrun a mengem Rapport scho gemaach hunn.

Här Roth, Dir hutt vun engem Incident diplomatique geschwat, dee Lëtzebuerg gemaach hätt. Ech gesinn dat iwwerhaapt net esou!

An ech stelle mer éischter d'Fro, ob net d'Belsch en Incident diplomatique hei gemaach huet, well se hei eng Prozedur lancéiert huet, wéi mer et och an der Ëmweltkommissioun diskutéiert hunn, déi wäit iwwert d'Grenz erausgeet. An do hätt een eigentlech kënnen dervun ausgoen, dass d'Belsch Lëtzebuerg am Virfeld informéiert, am Virfeld och consultéiert, wéi Lëtzebuerg, an där Beispiller krute mer an der Ëmweltkommissioun och genannt, et am Virfeld scho gemaach huet. Gradesou gutt stellt sech d'Fro, ob dat wierklech esou an där heiter Kris hätt misse sinn. An esou weider.

Fannt Der also net éischter, dass d'Belsch en Incident diplomatique hei gemaach huet? Oder fannt Der, dass déi Virgeeënsweis normal ass?

M. Gilles Roth *(CSV).*- Jo, dat musst Dir Äre belsche Kolleege matdeelen. Ech mengen, mir sinn hei an der Lëtzebuerger Chamber. Mir huelen zur Kenntnis, wéi d'Belsch eng Virgoensweis qualifizéiert hunn. Mir hunn net virzeschreiwen, wat d'Belsch ze maachen hunn. Mir bewäerten als Oppositiounspartei d'Handele vun eiser Lëtzebuerger Regierung an dat hunn ech elo duergeluecht.

Plusieurs voix.- Très bien!

M. Fernand Etgen, *Président.*- Merci villmools, Här Roth.

Als nächste Riedner ass den honorabelen Här Max Hahn agedroen. Här Hahn, Dir hutt d'Wuert.

M. Max Hahn *(DP).*- Merci, Här President. Wann een eppes verknascht, wann een e Schued fir d'Allgemengheet uriicht, jo, da soll och deen opkommen, deen e verursaacht huet. Dëse Prinzip vum Pollueur-payeur ass eigentlech ganz logesch - ass eigentlech ganz logesch - a misst och jiddwerengem aliichten. Ëmsou méi erstaunlech ass et dann awer, wann dee Prinzip an engem Beräich ausgehiewelt gëtt, dee mat zu deene geféierlechste gehéiert, déi d'Mënschheet kennt: der Atomenergie.

Mam Atomhaftungsgesetz setze mir als Lëtzebuerg e kloert Zeechen, een Zeechen, dass mir net akzeptéieren, dass d'Allgemengheet de Präis soll bezuelen, wann et zu engem Virfall kënnt, een Zeechen, dass mer keen nuklearen Dreckstipp virun eiser Dier wëllen an och een Zeechen, dass déi Länner, déi fir sech decidéieren, op de Wee vun der Atomenergie ze goen, net kënnen aner Länner duerch hir Installatioune Gefore fir Gesondheet a Sécherheet aussetzen.

D'DP ass kategoresch géint d'Atomenergie. Mir schwätzen eis vehement géint all Technologien aus, déi d'Zukunft net nëmme vun eise Kanner, mee déi vun Honnerte Generatioune wärend Dausende vu Joren hypothekéieren. D'Zukunft gehéiert, an eisen Aen, den nohaltegen Technologien, déi den nächste Generatiounen e propperen a gesonde Planéit hannerloossen an déi et eis erlaben, eis Gesellschaft nohalteg weiderzeentwéckelen. An deem Sënn kann

d'Atomenergie fir eis och keng Léisung am Kampf géint de Klimawandel sinn. Et wier näischt aneres, wéi ee Problem mat engem aneren, jo, gradesou schlëmmen ze ersetzen.

Dowéinst hat sech de Claude Meisch och am Numm vu Lëtzebuerg de leschten November kloer géint den Euratom-Programm ausgeschwat, deen nämlech genee dat wollt maachen. Mir fannen, mir mussen dru fuerschen, wéi mer aus der Atomenergie erausklamme kënnen a wéi mer d'Risike vum Atomoffall, deen et scho gëtt, geréiert kréien, an net, wéi mer ëmmer méi Atomstroum produzéiere kënnen.

D'Risiken, déi mam Bedreiwe vun enger Atomzentral, wéi där zu Cattenom, Tihange oder Chooz, verbonne sinn, si fir eis net ze toleréieren, quitte dass d'Warscheinlechkeet éischter kleng ass, mee wann et awer bis eng Kéier zu engem Accident kënnt, dann ass de Schued fir Mënsch an d'Natur gewalteg!

Tschernobyl, Fukushima, dat sinn zwee Wierder, do weess all Mënsch, wat domadder gemengt ass. Ganz Stied hu misse vun haut op muer opgi ginn. Leit, déi séier hir Saachen hu misse paken an ni méi kënnen hanneschtgoen! Just fir e klengen Androck vun den Zäitofstänn ze ginn, ëm déi et hei geet: Wärend deenen nächsten 20.000 Jore wäert kee Mënsch méi zu Tschernobyl wunnen.

Mee mir brauchen net bis an d'Ukrain oder a Japan ze goen. Huele mer Cattenom hei vir a Frankräich oder Tihange an der Belsch: Wéi vill Tëschefäll gouf et dann do schonn an deene leschte Joren? Ëmmer erëm huet et, zum Beispill zu Cattenom, an deem engen oder an deem anere Gebai gebrannt. Eleng 2018 sinn do méi wéi 40 Stëierunge gemellt ginn. Et heescht dann zwar ëmmer, et wier näischt geschitt an et wier alles hallef esou wëll. Mee iergendwa stellt ee sech jo awer da Froen. Wat ass, wann eng Kéier eppes richteg Schlëmmes do geschitt?

Op jidde Fall kënne mir net akzeptéieren, dass d'Sécherheet an d'Gesondheet vun eise Bierger därmoossen op d'Spill gesat ginn. All nukleare Projet un eiser Grenz bréngt d'Souveränitéit an d'Existenz vun eisem Land a Gefor. Do si mer eis, mengen ech, alleguerten eens. Ee gréissere Virfall zu Cattenom hätt dramatesch Konsequenze fir eist Land. Mee och d'Atomkraaftwierker zu Tihange an zu Chooz, déi alle béid keng honnert Kilometer vun eiser Grenz ewechleien, stellen eng onmëttelbar Gefor fir eist Land duer a sollen esou séier wéi méiglech zougemaach ginn.

Här President, déi Lëtzebuerger Zivillgesellschaft a Politik engagéiere sech zanter Joerzéngten, fir dass ënner anerem Cattenom vum Netz geholl gëtt. Ëmmer nees sinn déi jeeweileg Regierungen an, jo, och mir als Chamber zu Paräis intervenéiert, ëmmer nees huet dës Chamber Motioune gestëmmt, ëmmer nees ass d'Zivillgesellschaft op d'Strooss gaangen. Et huet bis elo, wat Frankräich ugeet, net ganz vill bruecht. D'Belsch huet decidéiert, bis 2025 aus der Atomenergie erauszeklammen. Dat kënne mer nëmme begréissen.

Wat allerdéngs Cattenom betrëfft, ass et leider éischter de Géigendeel. D'Lafzäit ass souguer nach verlängert ginn. Wéi den Direkter vu Cattenom virun engem Joer sot, wier et d'Zil, d'Reaktere 60 Joer laang lafen ze loossen. 60 Joer laang, dat géif heeschen, eréischt 2050 géife se vum Netz geholl ginn, wat fir eis absolutt onvirstellbar ass.

Als DP hoffe mir dowéinst, mat dësem Text en neit a méi effikasst Instrument op den Dësch ze leeën, fir kënnen Drock ze maachen, Drock engersäits op EDF an déi franséisch Regierung, dass se Cattenom vläicht awer éischter wéi geplangt ofschalten, mee och anerersäits, fir zukünfteg Projeten ze verhënneren. Vläicht iwwerleet een et sech elo zweemol, en Atomkraaftwierk oder en Endlager un d'Grenz ze bauen, wann ee weess, dass et deemno wéi, jo, richteg deier ka ginn.

Et ass nämlech esou: Déi aktuell üblech Reegelung fir Schuedenersatz am Fall vun engem nuklearen Accident ass däitlech en faveur vum Bedreiwer an entsprécht och ganz kloer net dem Pollueur-payeur-Prinzip. De Bedreiwer hätt am Eeschtfall nëmmen e Brochdeel vun de reelle Käschten ze droen, déi hie verursaacht huet. Fir de groussen Deel vum Schued dierf dann natierlech erëm d'Allgemengheet opkommen. Esou e Kader kann nëmmen am Interessi vun engem Land sinn, dat selwer Atomzentrale bedreift, mee net an eisem Interessi. Dowéinst hu mir d'Konventioune vu Paräis a Bréissel och net ratifizéiert. De Rapporteur huet dat schonn am Detail erkläert, soudass ech dofir net méi muss op den Detail agoen.

Dowéinst begréisse mir ausdrécklech, dass mir eis mat dësem Projet d'Méiglechkeet ginn, am Fall vun engem Accident den tatsächleche Käschtepunkt vun de Repercussiounen op Mënsch an Natur beim Bedreiwer anzekloen. An anere Wierder: Op de Bedreiwer kéime Reparatiounen zou, déi och wierklech dem Schued entspriechen, dee verursaacht ginn ass. An déi wieren, deemno wéi, gewalteg.

Kucke mer am Fall Fukushima, wat alles do zerstéiert ginn ass: D'Natur, déi radioaktiv verseucht ass, dat kéinte Käschte ginn, Etüden hunn dat ausgerechent, an déi Dausende Milliarden Euro kéinten d'Käschten do goen. An dat ass e staarkt Signal, dat mir hei mat dësem Gesetz un eis Nopere schécken.

Mir hoffen dowéinst als DP, dass dëse Projet eng staark ofschreckend Wierkung huet fir all eventuell nuklear Projeten un eise Grenzen. Mir hoffen, dass all Bedreiwer, dee plangt, an Zukunft e Projet e realiséieren, sech et e puermol iwwerleet an am beschte Fall et natierlech ganz si léisst.

Stéchwuert: zukünfteg Projeten. Wéi mer rezent gewuer gi sinn, iwwerleeë sech och eis belsch Noperen de Moment, an der Grenzregioun eng nuklear Installatioun opzeriichten, an dësem Fall en Endlager vu radioaktivem Offall. Et wier dat weltwäit éischt geologescht Endlager déif am Buedem, dat fir en definitive Stockage ausgeluecht wier. Dat ass, an eisen Aen, problematesch, well u sech gewosst ass, dass et zu dësem Zäitpunkt nach ëmmer keng wierklech durabel Léisung fir d'Endlagerung vu radioaktivem Offall gëtt. Dat bréngt eng ganz Rei Risike mat sech, wéi zum Beispill eng méiglech Verseuchung vum Grondwaasser oder datt et duerch d'Gasen, déi sech kënne entwéckelen, zu Explosioune ka kommen.

Déi Dausende Joren, wou dee Knascht doläit, sinn eng ganz laang Zäit, an där ganz vill geschéie kann, souwuel op der Äerd, politesch, sozial, Zivilisatioune changéieren. Jo, et ka kee soen, wéi et an dausend Joer an der Belsch oder soss iergendwou op dësem Planéit ausgesäit. Mee och ënnert der Äerd schaffen d'Gestengsschichten, déi geologesch Formatioune beweege sech. Dat bleift och net einfach stoen, virun allem, wann een déi Zäitspan kuckt, ëm déi et jo hei geet.

Et ass evident, dass mir als DP kategoresch géint dëst Endlager sinn, d'autant plus, dass ee vun de proposéierte Sitten och nach am Anzuchsgebitt vum Stausëi, also eisem gréissten Drénkwaasserreservoir, läit. Et kann net sinn, dass déi national Drénkwaasserversuergung och nëmmen usazweis a Gefor geréit.

Une voix.- Très bien!

M. Max Hahn *(DP)*.- Eis Positioun als DP ass hei ganz kloer: Mir si vehement géint en Atommülllager an der Grenzregioun. Mir wëllen net, dass eventuell op deem engen oder anere Wee d'Lëtzebuerger Bevëlkerung duerch belschen Atommüll zu Schued kënnt. An do begréisse mer et natierlech ëmsou méi, dass mer dëse Projet haut hei stëmmen. Den Timing kéint deemno eigentlech net besser sinn.

Här President, kee Geld vun der Welt a keng Reparatioune kënnen de Schued guttmaachen, deen duerch atomaren Offall oder en Accident an engem Atomkraaftwierk entstanen ass. A mir hoffen dofir, dass mer deen Text, dee mir haut hei stëmmen, ni wäerte mussen notzen an dass ni eppes hei geschitt. Mee mir hoffen awer och, dass deen Text eis hëlleft, dass mer eng ofschreckend Wierkung bei eisen Noperen hunn, an dass dat dozou wäert bäidroen, zukünfteg Projeten ze verhënneren.

Här President, léif Kolleeginnen a Kolleegen, ech géif lech Merci soe fir d'Nolauschteren, géif och den Accord vun der Fraktioun vun der Demokratescher Partei ginn, dat awer op kee Fall, ier ech dem Rapporteur François Benoy op dëser Plaz villmools Merci géif soe fir seng zwee gutt Rapporten, souwuel säi mëndleche wéi och säi schrëftlechen.

Plusieurs voix.- Très bien!

M. Fernand Etgen, *Président*.- Merci villmools, Här Hahn.

Nächsten ageschriwwene Riedner ass déi honorabel Madamm Cécile Hemmen. Madamm Hemmen, Dir hutt d'Wuert.

Mme Cécile Hemmen *(LSAP)*.- Merci, Här President. Léif Kolleeginnen, léif Kolleegen, jee méi ech un dëse Gesetzestext denken, desto méi kënnt mer dat Wuert „Sécherheet" an de Kapp. Jo, mee eng absolutt Sécherheet gëtt et quasi net, weeder fir deen Eenzelnen a sengem Privatliewen nach fir d'Gesellschaft an der Kollektivitéit.

Et muss een awer natierlech och alles drusetzen, fir d'Sécherheet esou héich eréi méiglech ze halen.

Deen Text, iwwert dee mer awer haut debattéieren, handelt vun der Hypothees vun engem Accident nucléaire. Mir hunn zu Lëtzebuerg iwwert d'Parteigrenzen eraus ëmmer eng relativ bis ganz, ganz skeptesch Vue gehat op d'Atomenergie. An dat mat Recht!

Et ass allerdéngs esou, dass et an eisen Nopeschlänner Atomenergie gëtt. Et ass souguer esou, dass dat Land op der Welt mat där héchsten Densitéit un Atomreakteren en Nopeschland vu Lëtzebuerg ass - mir hunn dat de Mëtteg schonn e puermol héieren -: Frankräich. E Land mat 58 Reakteren op 19 verschiddene Sitte vu sengem Territoire. An der EU kommen iwwregens ronn 30 % vum verbrauchte Stroum aus der Atomenergie.

(M. Mars Di Bartolomeo prend la présidence.)

Atomphysiker gi souguer dervun aus, dass d'Probabilitéit vun engem graven Incident an engem Atomreakter ongefëier bei 1 zu 100.000 Reakterjore läit. An ee Reakterjoer, dat ass ee Reakter, deen ee Joer laang leeft. Reell ginn et 14.000 Reakterjoren op der Welt. Dat heescht, dass, statistesch gesinn, ronn all siwe Joer ee schwéieren Incident an engem Reakter op der Welt passéiere kéint. Net all Incident vun dëser Zort féiert automatesch zu Fukushima oder zu Tschernobyl, mee all schwéieren Incident ass a bleift eng grouss Gefor fir Mënsch an Ëmwelt.

Aus deem Kontext eraus ass et eigentlech eng ganz logesch Konsequenz, dass ee sech muss eeschthaft mat der Fro auserneesetzen: Wat maache mer dann eigentlech, wann et zu engem Accident kënnt?, wa mer iwwerhaapt nach eppes kënne maachen!

D'Responsabilité civile am Fall vun engem nuklearen Accident dierf net dem Zoufall iwwerlooss sinn a scho guer net deemjéinegen, deen um längeren Hiewel sëtzt. Mir brauche kloer an ambitiéis Reegelen. De Legislateur, dee muss op der Säit vum Affer, also op der Säit vun deem Verletzbaarste stoen.

Natierlech ginn et international Konventiounen, déi d'Modalitéite vun der Responsabilitéit bei engem Schued duerch en Accident nucléaire reegelen. Lëtzebuerg huet awer weeder d'Paräisser Konventioun 1960 nach d'Bréisseler Konventioun 1963 ratifizéiert. Mee, wéi et allerdéngs scho gesot ginn ass, war et e bewosste Choix vun der Lëtzebuerger Regierung, méi ambitiéis ze sinn, eréi et an deene Konventioune steet.

Ee vun de Virdeeler vun dësem Gesetz ass sécherlech, dass de Montant vum Dedommagement net gedeckelt ass. An der Konventioun vu Bréissel beispillsweis wier de maximale Montant vun engem Dedommagement pro Accident op plus/minus 375 Milliounen Euro fixéiert. E Montant, dee ganz séier kéint iwwerschratt sinn, wann een de Schued fir Mënsch an Ëmwelt bei engem schwéieren Accident zesummerechent.

Am Hexagone läit beispillsweis déi gesetzlech iewescht Limitt bei der Responsabilité civile bei 700 Milliounen Euro à charge vum Exploitant. A grad a Frankräich huet den Institut de radioprotection et de sûreté nucléaire, den IRS, en Etablissement public iwwregens, am Joer 2007 ausgerechent, dass am Fall vun engem extreem graven Accident, deen net méi ënner Kontroll ass, zum Beispill en Accident vum Typ Tschernobyl, d'Käschte kéinte 5.800 Milliarden erreechen.

En anere fundamentale Virdeel vun dësem Gesetz ass och, dass eng Victime, déi zu Lëtzebuerg residéiert, bei engem lëtzebuergeschen Tribunal ka kloe goen, souwäit et déi europäesch Texter oder d'Reglement vu Bréissel 1bis och erlaben. Dëst mécht et fir d'Affer, besonnesch fir eng Privatpersoun ouni gréisser juristesch Kenntnisser, natierlech vill méi einfach, fir hiert Recht anzefuerderen.

An deem Kontext begréisst d'LSAP-Fraktioun et ausdrécklech, dass den Delai vun der Prescriptioun, wärend deem eng Victime hiert Recht akloe kann, bei 30 Joer läit vun deem Zäitpunkt un, wou d'Accident stattfonnt huet oder wou sech de Schued bei der Victime gewisen huet. Dëst ass iwwregens am Aklang mam Artikel 2262 vum Code civil a weist nach eng Kéier, dass mir zu Lëtzebuerg am Verglach zu villen anere Länner eng ganz staark Protektioun vun den Affer hunn.

Fir eis als LSAP ass et och selbstverständlech an och e wichtegt Uleies gewiescht, dass de Champ d'application vun dësem Gesetz esou breet ass, fir dass dëst generéist Gesetz a méiglechst ville Situatioune ka spillen. Ech wëll hei rappeléieren, dass d'Gesetz net nëmme bei der Energieproduktioun selwer, mee och bei der Produktioun, beim Benotzen, beim Deponéieren an och beim Stockage vun atomarem Offall zum Droe kënnt. Och d'Definitioun vum Exploitant ass relativ breet gehalen, fir dass et eeben net soll méiglech sinn, sech senger Responsabilitéit a Sécherheetsfroen ze entzéien, wann ee wärend Joren zum Beispill mat der Produktioun vun Atomenergie Sue maache konnt.

Här President, jiddwereen hei am Sall huet matkritt, wéi virun e bësse méi wéi enger Woch de Sujet opkomm ass vun der Belsch, déi e Standuert sichen, fir atomaren Offall kënnen op hirem Territoire ënnerzebréngen. Ech widderhuele mech vläicht par rapport zu deem, wat meng Virriedner scho gesot hunn, mee ech wéilt awer hei betounen, dass et fir eis als LSAP e legitimmt Recht ass vun all Bierger hei am Land, sech d'Fro ze stellen, wéi et dann ëm d'Sécherheet steet am Fall vum Stockage vu radioaktivem Material no un der Grenz vu Lëtzebuerg.

Ech mengen, dass et bei esou engem eeschten a bei esou engem sensibelen Dossier onerlässlech ass, en éierlechen Dialog ze hunn tëschent Lëtzebuerg an dem belsche Kinnekräich. Zu engem éierlechen Dialog gehéiert, dass d'Lëtzebuerger Regierung vis-à-vis vun der belscher Regierung hir Bedenke ganz kloer zum Ausdrock bréngt. Eng enk Zesummenaarbecht ass duerch näischt ze ersetzen, wéi och d'Fro vun der Gestioun vun nuklearen Offäll nach eng Kéier beweist.

Den Artikel 7 vun der europäescher Direktiv 2001/42 seet: „Dee Memberstaat, dee vun engem Plang oder engem Programm vun engem anere Memberstaat a Form vun ëmweltpoliteschen Incidencë mengt, touchéiert ze ginn, muss deem anere Memberstaat dat och matdeelen a soen, dass en eng Consultatioun wënscht." Hei ass also d'Lëtzebuerger Regierung gefrot, mat der belscher Regierung Kontakt opzehuelen. An engem gemeinsamen Accord leeë béid Memberstaaten der EU-Direktiv no d'Modalitéite fest, fir dass och d'Lëtzebuerger Bierger kënnen hiren Avis an engem ganz räsonabelen Delai ofginn.

Als LSAP ass et eis immens wichteg, dass op d'Biergerinnen an op d'Bierger gelauschtert gëtt. Virun allem awer och déi concernéiert Gemengen hunn et verdéngt, dass si reegelméisseg iwwert de leschte Stand a Kenntnis gesat ginn. Dëst ass e weesentlecht Element vun enger Prozedur, déi transparent soll sinn an déi d'Vertraue vun de Biergerinnen a Bierger stäerke soll.

Éischt Prioritéit muss an all Fall sinn, dem Gesondheetsrisiko no verhältnisméisseg ze handelen, esou wéi déi europäesch Texter dat och soen, zum Beispill d'Direktiv 2011/70 Euratom am Considerant 34. Éischt Prioritéit muss an eisen Aen ouni Aboussen oder Relativiséierungen déi ëffentlech Sécherheet sinn. Et soll een och drop hiweisen, dass et vun de méiglechen Optioune fir de Stockage vun den nuklearen Offäll esou ass, dass et sécherheetspolitesch méi a manner gutt Optioune gëtt.

D'Schifergesteng, wéi een et notamment am Synclinal de Neufchâteau virfënnt, ass eiser Meenung no keng Optioun, well et nëmme ganz wéineg Etüde ginn iwwert d'Validitéit vun dësem Gestengs am Kontext vun der Durée vum Stockage vu radioaktiven Offäll. De Rapport vun der belscher Autoritéit ONDRAF iwwert d'Incidence op d'Ëmwelt vum Avantprojet kënnt op der Säit 37 och ganz genee zu dëser Konklusioun. D'ONDRAF gëtt an dësem Kontext och selwer zou, dass si nach keng Recherche expérimentale zu dësem Gestengs gemaach huet.

Mir sinn als LSAP och der Meenung, dass den Depot vun atomaren Offäll a Form vun engem Stockage géologique net onbedéngt alternativlos ass, esou wéi dat am genannte Rapport vun der ONDRAF suggeréiert gëtt. Sécherlech gëtt et méi schlëmm Techniken, wéi ee radioaktiivt Material stockéiere kann, mee dat kann awer a kengem Fall en Argument sinn.

Léif Kolleeginnen, léif Kolleegen, Här President, et féiert kee Wee derlaanscht, méi déifgrënneg wëssenschaftlech Analysen ze maache wéi dat, wat den ONDRAF bis elo gemaach huet. Dës Analyse mussen eiser Meenung no och eng Evaluatioun vun anere Methode wéi dem Stockage géologique begräifen.

Et dierf een och net vergiessen, dass den technologesche Fortschrëtt och an dëser Fro existéiert. Et kann also duerchaus Sënn maachen, dat radioaktiivt Material esou ze stockéieren, dass ee mëttelfristeg erëm dat Material sécher eraushuele kann, fir et no méi sécheren, well méi rezente Methoden ze stockéieren.

Eppes ass awer fir de gesonde Mënscheverstand ganz einfach ze verstoen: All Atomenergie, déi net muss produzéiert ginn, hannerléisst och keng Gefore fir déi Generatiounen no eis.

Déi politesch Aktualitéit weist, wéi wichteg dëst Gesetz ka sinn a wéi séier aus enger Hypothees ka Realpolitik ginn. D'LSAP dréit dëst Gesetz op alle Fall gäre mat, well et e grousse Fortschrëtt ass am Sënn vun der Sécherheet a vun der Gesondheet vun eis all.

Merci fir Är Opmierksamkeet.

Plusieurs voix.- Très bien!

M. Mars Di Bartolomeo, *Président de séance.*- Merci och der Madamm Hemmen.

Nächsten ageschriwwene Riedner ass den Här Fernand Kartheiser. Här Kartheiser, Dir hutt d'Wuert.

M. Fernand Kartheiser *(ADR).*- Villmools merci, Här President. Dir Dammen an Dir Hären, ech fänken och u mat engem Kompliment un den Här Benoy. Den Här Benoy huet ganz gutt geschwat. En huet eis awer leider net iwwerzeegt, muss ech och soen, mee et war awer e ganz liewege Virtrag, deen nach eng Kéier vill Aspekter vun der Atomenergie a vun dëser Fro haut beliicht huet.

Mir mussen eis d'Fro stellen: Ëm wat geet et an dësem Gesetz? Et geet drëm, fir de Leit eng Méiglechkeet ze ginn, indemniséiert ze ginn am Fall vun engem nuklearen Accident. Dat ass d'Iddi.

An da musse mer eis froen: Erfëllt dann dëst Gesetz dësen Zweck? Kann deen Usproch, deen hei gestallt gëtt, erfëllt ginn? An d'Äntwert dorobber ass: nee!

An eis gréng Kolleegen hunn et selwer am Rapport zitéiert, dee se eis haut virgestallt hunn. Well an deene Rapporten, och an de Kommissiounssëtzungen, stoung kloer, u sech wär d'Zil vun deem Gesetz, esou steet et an de Rapporten, Drock op d'Nopeschlänner ze maachen, fir datt si hir nuklear Zentrale sollen zoumaachen. Oder och, Zitat: „e Reflexiounsprozess doriwwer a Gang ze bréngen, wat déi reell Käschte vun der Nuklearenergie sinn". Dat waren d'Ziler vun dësem Gesetz, esou wéi se an der Kommissioun gesot goufen, esou wéi se an de Rapporte stinn.

Indemniséierung ass eppes anescht. Mir wëllen hei keng politesch Gestikulatioun maache géint Atomenergie. Dat ass e bëssen dat, wéi een dat Gefill huet, wou mer eis hei drop engagéieren. Mir als ADR hätte gär Rechtssécherheet fir d'Lëtzebuerger am Fall vun engem nuklearen Accident. Dat ass eis Prioritéit!

An et ass schonn e bësse verwonnerlech, datt mer säit dem Ufank vun de 60er-Joren eng Rei vun internationale Rechtsinstrumenter hunn, déi wéinstens zum Deel deem Usproch hätte kënne gerecht ginn, an awer all déi Joren, elo 60 Joer, Lëtzebuerg näischt gemaach huet, fir dat ze maachen. Et ass e Meritt vun dësem Gesetz, datt mer iwwerhaapt emol kënnen iwwert déi Fro diskutéieren an datt iwwerhaapt emol e Versuch gemaach gëtt, eng Indemniséierungsprozedur anzeféieren. Och wa se, wéi ech et wäert hoffentlech kënne beweisen, net zilféierend ass.

Et ass och e bëssen - wéi soll ech soen? - net iwwerzeegend, scho vum Usaz hier, datt et e ganz komplizéiert Wierk vun internationale Konventioune gëtt, wat dës Fro reegelt, an da komme mir a mir maachen eist spezifescht lëtzebuergescht Gesetz an erwaarden eis, datt déi aner Länner deem Gesetz follegen am Fall wou hei Urteeler geschwat ginn opgrond vun deem Gesetz. Et ass e bëssen eng Hybris, e bëssen en iwwerzunnend Selbstvertrauen, wat mer do weisen, well déi Urteeler, déi hei geholl géife ginn an eisem spezifesche Gesetz, jo och a Kontradiktioun stinn zu den internationalen Obligatioune vun deene Staaten, déi op d'Atomenergie zréckgräifen.

Et ass e bëssen eng Gestikulatioun, fir eng Antiatomastellung vun eisem Land hei ze dokumentéieren. Mee den Här Roth huet et scho gesot a sengen Ausféierungen: „Och mir consomméieren Nuklearenergie, Atomstroum!" A mir maachen et och zu engem groussen Ausmooss. Eenzelner soen heiansdo: „Bon, et sinn nëmmen eppes Klenges iwwer 10 %", wéi d'Äntwert op dem Här Engelen seng parlamentaresch Fro et ausgewisen huet. Mee och Däitschland ass am Ableck an enger Gréisstenuerdnung vun 12 %, 13 % am Atomstroum. Dat ass also net negligeabel. An ech mengen, mir mussen eis däers och bewosst sinn. An d'Tendenz am Stroumverbrauch weist éischter no uewen. Éischter no uewen!

Mee gutt. Loosse mer emol kucken! Ech wollt eigentlech beweisen elo an e puer Ausféierungen, firwat deen Usaz, wéi dëst Gesetz e gewielt huet, net ka fonctionéieren.

Dee System vun de Konventiounen, deen huet den Här Benoy summaresch beschriwwen: déi Paräisser, déi Bréisseler Komplementarkonventioun, déi Wiener Konventioun. Ech ginn och net an den Detail, ech wëll just soen: Déi hunn net nëmmen Nodeeler. Déi hunn och eng ganz Rei Virdeeler. Well wa se net déi Virdeeler hätten, hätt dee System net esou laang Bestand gehat. E gëtt eng Rechtssécherheet, d'Kompetenz vun de Geriichter gëtt festgeluecht, et ass eng Responsabilité objective a virun allem: Déi Konventioune goufen iwwer all déi Joerzéngte konsequent weiderentwéckelt.

Et ass net esou, datt mir haut mat deene selwechte Konventiounen ze dinn hunn inhaltlech wéi 1960. Vill Saachen hu sech geännert. A wann een net bäitrëtt bei esou eng Konventioun, wann een net bäitrëtt, huet een zwou Saachen net. Zwou wichteg Saachen net! Dat Éischt: Et ass een net couvréiert vun de Virdeeler vun de Konventiounen. Ratione territoriae fir unzefänken. An et huet een net d'Méiglechkeet, selwer Verbesserungen am Vertragswierk virzeschloen, wéi et enger Vertragspartei awer zousteet. Dat sinn zwou Méiglechkeeten, déi een aus der Hand gëtt.

Et ass dacks gesot gi bei der Bréisseler Komplementarkonventioun: „Mir kënnen där net bäitrieden, well mer do eng Solidarléisung hunn." Dat heescht, mir misste fir déi zweet an déi drëtt Tranche vun den Indemnitéite selwer e Bäitrag leeschten als Lëtzebuerg, och als Netnuklearstaat, fir engem Risiko entgéintzetrieden, engem finanzielle Risiko, wann en Atomaccident géif geschéien. Dat war eigentlech eent vun den Haaptargumenter, firwat mer net bäigetruede sinn.

Mee och do ass eng Kontradiktioun an der Lëtzebuerger Politik festzestellen. Bei der Diskussioun vum Eurobond oder Coronabond wëlle mer déi Solidaritéit weisen, och an anere Saachen. Mir hätten dat och hei kënne maachen, fir eng Rechtssécherheet en retour ze kréien. An hei ass et net wéi bei deem finanzielle Coronabond oder Eurobond, datt iergendeng vertraglech Dispositioun eis dat géif explizitt verbidden. Dat ass hei net de Fall. Mir hätten ouni Problem déi solidaresch Verantwortung, Matverantwortung kënnen droen, fir en retour eeben eng Rechtssécherheet ze kréien.

Wa mer also déi Konventiounen net wëllen als Lëtzebuerg, op jidde Fall wat bis elo d'Regierungen net wollten, da stelle sech och do eng Rei Froen. Éischtens: Ass dat korrekt? Mir hu se all ënnerschriwwen. Mir hu se net ratifizéiert. Dat ass net am Aklang mat dem internationale Vertragsrecht.

Dann hätt ee kënnen higoen a sech iwwerleeën: Gëtt et dann Alternativen am internationale Recht, déi een hätt kënne benotzen? An et gëtt der zwou. Déi eng hätt kënne sinn iergendeng Reegelung am internationale Privatrecht. Do ass awer keng direkt erkennbar, déi fir eis wierklech applikabel wär.

Déi aner, wou wierklech d'Fro sech stellt, dat ass déi vun der Staatsresponsabilitéit. A mir hunn ëmmer an der Atompolitik zu Lëtzebuerg probéiert, zwee Prinzippien ze verfollegen: Deen een ass dee vum Pollueur-payeur, deen aneren ass dee vun der Responsabilité des États. D'Responsabilité des États, déi huet en enorme Virdeel. Éischtens stellt se jo d'office de Staat a seng Verantwortung an och déi theoreetesch illimitéiert Méiglechkeete fir ze indemniséieren. Mee si gëtt eis en diplomateschen Hiewel, dee mer bei all normaler rechtsschutz, zivillrechtlecher Approche net hunn. Do geet et ëmmer iwwert d'Geriichter. A mir mussen ëmmer dann Indemniséierungen akloen an esou weider. Bei enger Staat-zu-Staat-Negociatioun presentéiert sech dat ganz anescht.

Mir haten ee Fall, wou esou en Accord negociéiert gouf. Dat war d'Cattenom-Konventioun vun 1978. Déi hat den Här Gaston Thorn nach ënnerschriwwe fir Lëtzebuerg, den Här de Guiringaud fir Frankräich. Do hate mer eng partiell staatlech Léisung. Et war zwar nach ëmmer eng zivillrechtlech Approche, mee de Staat hätt kënne kollektiv fir d'Lëtzebuerger optriede virun deene kompetente franséische Geriichter, wat en enorme Virdeel duergestallt hätt par rapport zu där Situatioun fir eng allgemeng zivillrechtlech Approche.

Dat war eng Konventioun, déi duerchaus interessant war. Se war och interessant, well verschidde Leeschtunge wéi d'Assistenzleeschtunge gratis gewiescht wären. Hätt Frankräich eis zum Beispill gehollef fir ze evakuéieren, well mir selwer net vill logistesch Mëttelen hunn, wär eis dat net a Rechnung gestallt ginn. Et gëtt nämlech spezifesch Konventiounen, déi dat reegelen. An do ass dat ëmmer käschteflichteg. Mat der Cattenom-Konventioun wär dat net käschteflichteg gewiescht.

D'Staatsresponsabilitéit interpelléiert eis awer och, well mir als Lëtzebuerg eis mussen d'Fro stellen, ob mir déi ganz Verantwortung droen, déi mir als Staat eventuell hunn. Well mir hunn och Schëffer, déi ënner Lëtzebuerger Pavillon maritime fueren. Mir hu Fligeren, déi ënner Lëtzebuerger Pavillon fléien. An ech weess net, ob mir deene Konventioune bäigetruede sinn, déi dat reegelen, wann en Accident wär, wann do iergendeng fissile Matière géif transportéiert ginn oder eng radioaktiv Matière de quelque sorte que ce soit, wann do een Accident géif geschéien, ob mir, wat de Pavillon maritime an d'Loftfracht an esou weider ugeet, do déi néideg Schrëtt iwwerholl hunn. Déi Fro sief gestallt.

Da stellt sech eeben d'Fro vun der Analys vun där Approche, wéi déi gréng se hei proposéieren. An dat ass den Droit européen. An den Droit européen, deen invoquéiert gëtt, dat ass d'Reglement Bréissel 1bis 1215 aus dem Joer 2012 an eng Decisioun vum Conseil vum 8. Mäerz 2004. Dat sinn déi zwee Rechtsinstrumenter, déi d'Basis bilde vun deem Räsonnement. An eis Aufgab ass et, fir ze soen: „Dat fonctionéiert guer net!" An et ass nämlech wichteg, fir ze soen: „Dat Gesetz, déi Konstruktioun, déi déi gréng hei invoquéieren, kann net fonctionéieren!"

Dat Bréisseler Reglement 1bis aus dem Joer 2012 wéi och schonn d'Virgängerreglement 44, dat hei ass d'1215, hunn allen zwee eng exklusiv Klausel, wat d'Lex specialis ugeet. Am Reglement 1bis ass dat e Considerant, ech mengen, et ass de 35, an et ass en Artikel 71, déi kloer unerkennen, datt Länner, déi duerch eng Loi spéciale u Konventioune gebonne sinn, déi weider esou applizéiere kënnen. Dat heescht, et gëtt eng Exklusioun, d'Loi spéciale ass net betraff. An dat gëtt natierlech och vun Eenzelnen ugezweifelt, awer dat ass bis elo confirméiert.

Et ass och confirméiert an der Decisioun vum 8. Mäerz 2004, déi déi gréng invoquéieren oder d'Regierung allgemeng. Well déi Decisioun aus dem Joer 2004, déi berout op dem Artikel 249 vum Traité Communauté européenne. An deen Artikel seet, datt eng Decisioun vum Ministerrot, déi eng Rechtsnorm ass, déi an der Hierarchie hannert de Reglementer an hannert den Direktive steet, muss en Destinataire désigné hunn, an nëmmen den Destinataire désigné vun enger Decisioun vum Ministerrot ass concernéiert.

Elo ass et awer esou, datt Lëtzebuerg an där Decisioun vum 8. Mäerz 2004 vum Conseil iwwerhaapt net designéiert ass. Mir sinn net Destinataire vun der Decisioun, kënnen also weeder Rechter aus hir erauszéien nach si fir eis Flichten entstanen. Et ass einfach en Instrument, wat op drëtter Plaz an der Hierarchie vun de Rechtsnormen ass, net d'Kraaft huet an net zum Inhalt huet, fir eng Exklusiounsklausel aus engem Reglement ausser Kraaft ze setzen, a fir eis weeder Rechter nach Flichten entstoe léisst.

Et ass souguer esou, datt an där Decisioun kloer nach eng Kéier confirméiert gëtt, an dat ass och ganz interessant, datt, an dat ass elo d'Decisioun, déi ech zitéieren: « Étant donné que le protocole modifie … », hei ass de Protokoll, dat ass eng verännert Nuklearkonventioun vun 2004, dat ass awer hei elo net wichteg an deem Kontext. « Étant donné que le protocole modifie la convention de Paris, que le règlement (CE) n° 44/2001 », dat ass genausou wouer wéi den 1215, « autorise les États membres liés par cette convention à continuer à appliquer les règles de compétence prévues par celle-ci », kënnen déi dat da ratifizéieren.

Et ass also esou u sech, datt déi Decisioun vum Ministerrot, déi vun der Regierung hei invoquéiert gëtt niewent dem Reglement 1bis als legal Basis, eigentlech genau de Contraire seet, nämlech datt déi Länner, déi Deel si vun der Paräisser Konventioun, dat kënne weider applizéieren. Dat ass d'Zil vun där Decisioun. Sou steet et explizitt dran! An déi Confirmatioun, déi do drasteet, déi Zitéierung vun der lëtzebuergescher Rechtspositioun ass just einfach eng Ernimmung, awer ouni iergendwéi eng rechtlech Konsequenz.

Dee Professer, deen an deem Avis juridique zitéiert gëtt, deen d'Regierung an Optrag ginn hat, dat ass en tschecheschen Universitéitsprofesser, den Här Jakub Handrlica, deen huet selwer opgrond vu senger Analys geschriwwen, an dat ass och interessant: « Compte tenu de cet extrait de la décision, il est difficile de soutenir qu'après l'entrée en vigueur du Protocole […], le Règlement de Bruxelles sera directement applicable à toutes les questions de responsabilité nucléaire […]. » A méi wäit: « Une telle déclaration est en opposition complète avec des décisions relatives à des conventions internationales, dans lesquelles figurait une réserve indiquant que les États membres continueraient à appliquer le Règlement de Bruxelles à la reconnaissance et à l'exécution de leurs décisions respectives. Aucune réserve de ce type ne figure dans la Décision du 8 mars 2004. » Et ass also juristesch ganz evident, datt weeder de Reglement nach d'Decisioun a Fro kommen, fir d'Rechtspositioun vun der Regierung hei iergendwéi ze ënnerstëtzen.

Et kann een natierlech argumentéieren, datt de Reglement 1bis géif subsidiaresch erugezu ginn. Dat kann een argumentéieren. Do gëtt et och a priori kee Géigenargument. Dat kann awer nëmmen da gëllen, wann e Rechtsberäich tangéiert ass, deen net explizitt an der Paräisser, Bréisseler oder Wiener Konventioun, eeben da wéi et ass, géif ernimmt ginn.

Dat Gesetz, ass dat duerchsetzbar? Et ass net duerchsetzbar!

Éischtens: Den Här Benoy huet direkt am Ufank Tschernobyl als Beispill genannt. Tschernobyl ass an der Ukrain. Et ass also net EU. A wann eppes zu Tschernobyl géif geschéien, genausou wéi elo an England warscheinlech, et weess een nach net, wat d'Negociatioune wären, oder a Wäissrussland, a Russland oder an der Ukrain oder soss enzwousch, wou nuklear Kraaftwierker sinn, hätt dat heite Gesetz null Effekt. Dat gëllt just fir EU-Staaten. An et gëllt och net fir all EU-Staaten, well déi, déi Deel vun der Paräisser Konventioun sinn, wéi mer grad gesinn hunn, bleiwen un d'Paräisser Konventioun gebonnen an net un de Reglement 44 oder 1215.

Da gëtt et och ganz sécher mat der Schwäiz, wou och Atomkraaftwierker sinn … Bon, do gëtt et en extraen Accord, dat ass dee vu Lugano, dee géif dann applizéiert ginn. Mee de Rechtskonflikt oder de politesche Konflikt souguer mat den Nopeschstaate wär virprogramméiert, wa mer géifen drop insistéieren, fir dat do iergendwéi duerchzesetzen.

An dat ass och en Element, wat den Här Roth schonn zitéiert hat. Mir hunn 1972 eng Konventioun ënnerschriwwen iwwert d'rechtlech Immunitéit vun de Staaten. D'Belsch an Däitschland, déi kommen hei iwwerhaapt net a Fro, realistesch och net fir en Atomlager, fir duerch eis duerch iergendee Geriicht do belaangt ze ginn. Also do wär just de Prinzip vun der Staatennegociatioun méiglech gewiescht. A fir Frankräich, do kann ech mer net virstellen, datt déi nuklear Operatioune vum franséische Staat géifen esou interpretéiert ginn als Acta jure gestionis. Dat si kloer Acta jure imperii. An hir Interpretatioun ass och déi, déi do zielt.

De Staatsrot huet dat och esou gesinn hei, well de Staatsrot seet: « Pour les États parties à la convention européenne sur l'immunité des États, il est […] très improbable qu'ils puissent être attraits devant les juridictions luxembourgeoises en cas d'accident nucléaire. » Also, mir mussen eis einfach bewosst sinn, datt dat hei eng politesch Konstruktioun ass, déi rechtlech net ka fonctionéieren.

Frankräich: déi gréng wëllen hei och eng Diskriminatioun u sech aféieren, well de franséische Staat wär dann an enger Situatioun, wou e seng eege Leit misst méi schlecht behandele wéi Leit, déi hei am Land e Geriichtsurteel kéinte produzéieren. Dat ass vollkommen onrealistesch. De Fransous, deen zu Kettenuewe wunnt niewent der Zentral, dee géif indemniséiert ginn opgrond vun der Paräisser Konventioun, nom interne franséische Recht, wéi et och dann deen Ableck ass, an deen, dee just déi aner Säit vun der Lëtzebuerger Grenz wunnt, dee géif mat engem Lëtzebuerger Urteel kommen, wou e seet: „Ech wunnen zwar méi wäit ewech, ech si potenziell manner geschiedegt wéi mäi franséischen Noper vu Kettenuewen, mee ech hunn eng Responsabilité illimitée an ech kommen hei mat engem Urteel aus engem Land, wat emol net Deel ass vun der Paräisser Konventioun." A voilà!

A wann dat net duergeet, wat den Assureur vun der Atomzentral kontraktéiert huet, da muss de franséische Staat, also och nach de franséische Steierzueler, asprangen, fir meng Usprëch kënnen ze erfëllen. Dat heurtéiert sech an der Applikatioun un den Ordre public, un een essenziellen, substanziellen Ordre public. Et ass kee Staat op der Welt, dee géif op deen do Wee goen a seng eege Leit opgrond vun esou zweifelhafte juristesche Consideratioune benodeelege géintiwwer aneren!

Och d'Chambre de Commerce hat do hir Problemer bei dëser Bewäertung vun deem Gesetzestext. Do gëtt geschwat vun: « […] rendant de facto impossible toute indemnisation supplémentaire par les tribunaux luxembourgeois » an aner Zitater, déi ech elo net hei all wëll bréngen.

Mir hunn also en anere Wee. Ech hunn am Ufank gesot, datt et hei ëm zwou verschidde Saache geet. Déi eng, déi wëllen eng politesch Gestikulatioun, fir ze soen: „Hei, d'Atomenergie ass esou deier, mir mussen elo emol jiddweree konfrontéieren, deen en Atomkraaftwierk huet, mat deene potenzielle reelle Käschte vun der Atomenergie." Dat ass déi eng Approche. Dat ass déi, déi d'Regierung hei proposéiert.

Oder déi aner Säit: Rechtssécherheet fir d'Lëtzebuerger Bierger. A wéi gesot, mir als ADR, mir ënnerschreiwe komplett a mir si frou, datt mer déi Iddi hei emol haut diskutéieren, fir eng Responsabilité civile en matière nucléaire och

gesetzlech festzeleeën, mee eise Wee ass deen, fir deene Konventioune bäizetrieden an ze kucken, datt déi Konventioune verbessert ginn. Dat ass dat, wat mir proposéieren als Wee. A mir hunn dat och an enger Motioun, Här President, déi ech lech heimat däerf proposéieren, festgeschriwwen.

Motion 2

D'Chamber vun den Deputéierte stellt fest,

- datt zënter dem Ufank vun de 60er-Joren déi rechtlech Situatioun vun eisem Land am Hibléck op méiglech Entschiedegungen am Fall vun engem nuklearen Accident net gereegelt gouf;

- datt et eng Rei vun internationale Konventioune gëtt, déi spezifesch déi sougenannte „responsabilité civile en matière nucléaire" betreffen;

- datt Lëtzebuerg e puer international Konventiounen a bilateral Verträg an dëser Matière ënnerschriwwen, awer bis haut nach net ratifizéiert huet;

- datt de Bäitrëtt zu dëse Konventiounen d'Rechtssécherheet vu Lëtzebuerg an dësem Beräich géif direkt, däitlech an op eng glafwierdeg Manéier verbesseren,

fuerdert d'Regierung op,

a) der Chamber méiglechst séier Gesetzesprojete virzeleeën iwwert d'Ratifizéierung vun dëse Rechtsinstrumenter:

- Convention de Paris sur la responsabilité civile dans le domaine de l'énergie nucléaire du 29 juillet 1960, amendée par le Protocole additionnel de 1964 et le Protocole de 1982 (Convention de Paris);

- Protocole portant modification de la Convention de Paris du 12 février 2004 (Convention de Paris modifiée);

- Convention complémentaire à la Convention de Paris sur la responsabilité civile dans le domaine de l'énergie nucléaire du 31 janvier 1963, amendée par le Protocole additionnel de 1964 et le Protocole de 1982 (Convention complémentaire de Bruxelles);

- Protocole portant modification de la Convention complémentaire de Bruxelles du 12 février 2004 (Convention complémentaire de Bruxelles modifiée);

an all aner international Konventiounen, déi d'Rechtssécherheet vu Lëtzebuerg am Beräich vun der Indemniséierung no eventuellen nuklearen Tëschefäll kéinte verbesseren, ze ratifizéieren;

b) de bilaterale Vertrag mat Frankräich, deen de 17. Mäerz 1978 vun deenen Häre Gaston Thorn an de Guiringaud ënnerschriwwe gouf (Convention entre le Gouvernement de la République française et le Gouvernement du Grand-Duché de Luxembourg pour la réalisation et l'exploitation de certaines implantations industrielles sur la Moselle), nozeverhandelen, fir en ze aktualiséieren an en duerno der Chamber fir eng Ratifizéierung virzeleeën;

c) ze préiwen, ob Lëtzebuerg selwer all Moossname geholl huet, fir déi Konsequenzen a Verflichtungen ze droen, déi et am Fall vun engem nuklearen Accident eventuell selwer ze droen hätt, zum Beispill am Kontext vun der Loftfracht oder vun Transporter op Schëffer ënner Lëtzebuerger Fändel, an der Chamber doriwwer bannent sechs Méint e Rapport ze maachen.

(s.) Fernand Kartheiser.

M. Mars Di Bartolomeo, *Président de séance.*- Merci.

M. Fernand Kartheiser *(ADR).*- Da wëll ech nach, well dat vun e puer Riedner ugeschwat ginn ass, e Wuert soen iwwert déi Saach vun de belschen Endlager oder dem belschen Endlager. Wësst Der, d'Situatioun an der Belsch ass am Abléck dës: Déi Saache sinn an der Surface stockéiert. Ech mengen, iergendwou a Flandern oder esou.

An datt d'Leit doriwwer net frou sinn an datt onbedéngt muss gesicht ginn an der Belsch, fir eng Léisung ze fannen, dat muss een dach verstoen. An datt e staatlechen Organismus an der Belsch chargéiert gëtt, fir eng Etüd doriwwer ze maachen, och dat muss ee verstoen. An datt déi elementar Héiflechkeet vun der Lëtzebuerger Regierung, an et kann ee sech doriwwer Suerge maachen, selbstverständlech, an et muss ee sech froen: Wou kommen déi Saachen hin? an esou weider, mee datt een dat muss an diplomatesch héiflechem Dialog mat de Belsch klären, dat ass och eng Selbstverständlechkeet!

Wat net geet, dat ass, datt den Ëmweltministère selwer eng Kaart mécht, déi net mat der Belsch ofgeschwat ass, a selwer eng Interpretatioun gëtt. Well dat ass esou eng kriddeleg Saach. Et hätt ee kënnen eng Kaart maachen, mat eise Suergen, an dann d'Belsch froen: Ass dat och Ar Lektür? Ass dat do richteg? An da soen: Hei, dat do ass déi reell Situatioun.

Et kann een awer net Propaganda maachen op d'Käschte vun engem Nopeschstaat, fir sech wëlle politesch ze profiléieren!

Et ass nach eppes anescht hannendrun, wat mech fundamental stéiert. Kee Mënsch hei wëllt en Atomlager op der Lëtzebuerger Grenz. Dat ass näischt Schéines an dat huet Risiken; dat wësse mer alleguer. Mee déi Manéier, fir ze argumentéieren, déi ee bei der Regierung gespuert huet, déi stéiert mech awer och enorm. Esou déi Mentalitéit: Net bei eis! Kuckt, datt Der dat bei lech behaalt!

Well, an eisem Mënschebild ass e Belsch genausou vill wäert a genausou verletzlech wéi e Lëtzebuerger. Dee Räsonnement, also: Haalt et vun eiser Grenz ewech!, dat ass esou deen „not in my backyard".

Mir kucken zwar och, mir bréngen lech den Dreck dohinner. Mir si frou, datt Dir et maacht. A selbstverständlech, an do huet den Här Roth Recht, kann all Abléck déi Konventioun och unilateral gekënnegt ginn, selbstverständlech. Awer mir consommëieren och Atomstroum, ob dat franséischen ass oder belschen oder däitschen, wou och ëmmer, mee mir wëllen näischt dermat ze dinn hunn. Dat ass einfach wierklech Populismus. Dat ass wierklech Populismus! An et ass och zu engem Deel mënscheveruechtend an der Argumentatioun.

Ech fannen, datt do d'Regierung muss probéieren, och géintiwwer der Belsch, dat Bild ze korrigéieren, an engem Geescht vu Frëndschaft a Solidaritéit, wéi mer en ëmmer mat der Belsch haten; probéieren, déi do Problemer ze diskutéieren, ouni op eng bëlleg politesch Profiléierung wëllen ze hoffen.

Ech soen lech Merci.

Une voix.- Très bien!

M. Mars Di Bartolomeo, *Président de séance.*- Merci och.

Nächsten ageschriwwene Riedner ass den Här David Wagner. Här Wagner, Dir hutt d'Wuert.

M. David Wagner *(déi Lénk).*- Hei sinn ech. Merci, Här President. Ech wäert meng Interventioun och mat de Kamellen ufänken, an duerno komme mer mat der zweeter Dimensioun, déi an eisen Aen awer och e bësse problematesch ass.

Ech fänke mat der éischter Dimensioun un, déi vum direkten Inhalt vum Gesetzesprojet, dee mir ënnerstëtzen. Mir hunn en och mat an der Kommissioun gedroen. Mir kënnen eis warscheinlech all un d'Biller erënneren nom Accident vun der Atomzentral vu Fukushima am Mäerz 2011, bal zéng Joer hier. Mir erënneren eis net onbedéngt vum Schued selwer an der Atomzentral, mee vum Ëmland an de Mënschen, déi dat Ëmland bewunnt hunn. Si hunn, innerhalb vu Stonnen, hiert Doheem musse verloossen a si bis haut net méi dohinner zréckkomm - an dat wäert sech warscheinlech och ni méi änneren.

Ganz Gemeinschafte goufen an der Regioun zersprengt. Vill Famillje goufen aus hirem Ëmfeld gerappt, liewe bis haut a Containerwunnengen, hunn hir ekonomesch Existenze verluer.

D'mënschlecht Leed duerch dës Katastroph ass enorm. An dobäi schwätze mer emol nach net vun den direkte Gesondheets- an Ëmweltschied, déi oft eréischt Joerzéngte méi spéit optrieden an iwwert déi och nach laang net alles gewosst ass. D'Japaner si warscheinlech déi Natioun, déi awer, zu hirem Leed, am meeschten dozou weess.

De Leit, am Fall vun esou engem Accident an enger Atomzentral, beim Transport oder bei der Lagerung vu radioaktivem Material, d'Méiglechkeet ze bidden, fir Schuedenersatz vun de Verantwortleche vum Accident ze kloen, ass an eisen Ae ganz richteg. Et ass souguer de Minimum. Mir hoffen och, trotz de juristesche Bedenken, falls et esou wäit kéim - an dat wënscht sech natierlech keen -, datt et och wäert gräifen.

Mee mir wësse jo awer och ganz genee, datt keng finanziell Entschiedegung dat ka kompenséieren, wat betraffe Leit potenziell bei esou Accidenter verléiere kënnen. An dat och net, wann d'Responsabilitéit vum Exploitant illimitéiert ass. Well Schued u Gesondheet oder Ëmwelt sinn net mat Geld opzeweien. An néierens gëtt dat esou däitlech wéi am Fall vun engem atomaren Ongléck.

De Problem ass jo och deen, datt den Ausmooss vum Schued och net onbedéngt ofzegesinn ass, well nuklear Verstralung iwwer Zäitraim unhält, déi eis Virstellungskraaft wuel iwwersteigen.

Dofir si mer och als Lénk ëmmer prinzipiell géint déi sougenannte Monetariséierung vun der Ëmwelt, wéi se zum Beispill bei der Klimapolitik gedriwwe gëtt; Stéchwuert: Ökosteieren. Oder, well se d'Dier opmécht fir d'Marchandiséierung vun der Natur; Stéchwuert: Emissiounshandel. Oder, well se d'Dier opmécht fir eng potenziell Financiarisatioun vun der Natur; Stéchwuert: gréng Finanz.

Mir fannen et och richteg, datt potenziell betraffe Leit d'Méiglechkeet kréien, viru Lëtzebuerger Geriichter an och nach nom Oflaf vum Delai vun 30 Joer hiert Recht op Schuedenersatz kënnen anzekloen. D'Argumentatioun schéngt eis do och schlësseg. An et ass evident, datt dofir de Choix getraff gëtt, fir net onbedéngt internationale Konventioune bäizetrieden, déi dës Méiglechkeet zoumaache géifen a wou et warscheinlech och ganz schwéier wier fir Lëtzebuerg, se ze änneren.

Mee, och wa mir bis heihinner mat sinn an dat Gesetz op dëser Grondlag och matstëmme wäerten, musse mer awer soen, datt d'Regierung, awer och hir Virgängerregierungen, deelweis e falscht Bild mat der Atomenergie an der Atomwirtschaft spillt.

An do kommen ech zu der zweeter Dimensioun vun deem Gesetz, mat där mir net averstane sinn.

Et ass natierlech de Wonsch vu jiddwerengem hei am Haus, an et ass och e Wonsch vun der Regierung, datt op jidde Fall déi Atomkraaftwierker, déi ganz no sinn, eeben dee vu Kettenuewen an dee vun Tihange, sollen zoumaachen. Dat gëtt hei zënter Joren, zënter Joerzéngte gesot. A mir als Lénk sinn och dëser Meenung, well mer prinzipiell och der Meenung sinn, datt ee muss erausklammen aus der atomarer ziviller Energie.

(M. Fernand Etgen reprend la présidence.)

Mee wa mer esou wäit wieren, datt déi Atomkraaftwierker géifen zoumaachen, dann hätte mer awer eng Fro un d'Regierung, nämlech déi, ob d'Regierung sech dann och bewosst ass, wa Kettenuewen an Tihange, zum Beispill, géifen zoumaachen, wat dat fir en Impakt hätt op eise Rentefong.

Ech hunn hei eng Lëscht mat verschiddenen Atomenergieentreprisen, déi am Rentefong sinn. Mir hu ganz oft iwwert dee Fonds de compensation geschwat. Scho viru Joren hu mer domadder ugefaangen a mir hu scho souguer Saachen ugestiwwelt, fir datt d'Investitiounen a Persouneminnen - an Entreprisen, déi Persouneminnen zum Beispill hierstellen -, datt do desinvestéiert gëtt. Dat ass awer eng laang Geschicht a si ass nach ëmmer net fäerdeg. A weiderhin ass nach net gebotzt ginn am Rentefong. Bäi Wäitem net gebotzt ginn!

Ech hunn hei eng Lëscht, wann ee kuckt, all déi Entreprisen, déi mat Atomwirtschaft handelen an déi och am Rentefong sinn. Do huet een: EDF France, ENGIE France, CEZ Group, vun der Tschechescher Republik, Fortum aus Finnland, EnBW aus Däitschland, RWE, natierlech aus Däitschland, Enel aus Italien, Kansai Electric Power Company aus Japan, Essent aus Holland, Inter RAO aus Russland, Endesa aus Spuenien, Iberdrola aus Spuenien, Vattenfall aus Schweden, BKW FMB Energie aus der Schwäiz. Dominion Resources, Duke Energy, NRG Energy, Southern Company; alles aus den USA. An dann och nach e puer Entreprisen, déi am Uranium täteg sinn.

Dat sinn alles Entreprisen, déi Lëtzebuerg duerch säi Rentefong ënnerstëtzt a wou mir mat investéieren.

Mir hunn dat ëmmer gesot a mir soen et weider: Iwwert dee Rentefong ass Lëtzebuerg e groussen Investisseur an atomarer Energie.

Dofir kann ee sech déi berechtegt Fro stellen: Ass d'Lëtzebuerger Regierung wierklech esou antiatom, wéi si et selwer ëmmer behaapt a wéi et souguer am Koalitiounsaccord och drasteet, wann een deenen Atomkonzerner dann awer d'Reserven aus dem Pensiounsfong uvertraut, mat der implizitter Opfuerderung natierlech, aus deene Suen nach méi Sue kënnen ze maachen?

Wann een dat mécht, dann ass dat natierlech och e Vertrauensbeweis an d'Atomwirtschaft a soss guer näischt!

Wéi ech et scho virdrun opgezielt hunn, eise Rentefong ass bei EDF investéiert, dem Bedreiwer vun der Atomzentral zu Kettenuewen. Eise Rentefong ass bei Engie investéiert, dem Bedreiwer vun der Atomzentral zu Tihange. Eise Rentefong ass bei Vattenfall investéiert, deen Atomkonzern, dee géint déi däitsch Regierung virum Schidsgeriicht geklot huet géint d'Fermeture vun Atomzentralen.

Léif Kolleeginnen a Kolleegen, mir sinn der Meenung als Lénk ..., well mir hunn och dat e puermol gefuerdert, ech hat dat de leschte Freideg och nach an der Kommissioun gefuerdert, do krut ech gesot, et wier alles ganz gutt. Et ass net alles ganz gutt. Bäi Wäitem net! Lëtzebuerg ass weiderhin e groussen Investisseur an d'Atomenergie. Ech mengen, mir missten eis all eens sinn, fir deem en Enn ze setzen. Dofir géife mer och hei eng éischt Motioun deposéieren.

Motion 3

La Chambre des Députés,

- considérant les risques de sécurité et les risques environnementaux inhérents à la production d'énergie nucléaire et à la gestion des déchets nucléaires ;

- considérant le caractère non durable de l'énergie nucléaire ;

- considérant la très large opposition à l'énergie nucléaire au sein de la société luxembourgeoise, véhiculée notamment par le Comité national d'action contre le nucléaire qui réunit toutes les associations, syndicats et partis politiques œuvrant pour la sortie du nucléaire ;

- considérant l'engagement du Gouvernement luxembourgeois contre l'énergie nucléaire réitéré dans son accord de coalition 2018-2023 ;

- considérant que la SICAV-FIS du Fonds de compensation commun au régime général de pension (FDC) détient, selon son dernier rapport annuel en date du 31 décembre 2019, des actifs d'entreprises qui sont directement liés à la production d'énergie nucléaire ;

- considérant que le FDC dispose depuis 2011 des outils nécessaires pour exclure des entreprises individuelles ou des secteurs d'activité entiers de son univers d'investissement ;

- considérant que les fonds publics tel que le FDC doivent jouer un rôle précurseur en matière d'investissements responsables et qu'une politique d'investissement responsable du FDC peut entraîner un effet imitatif de la part d'autres fonds publics au niveau international,

invite le Gouvernement

- à charger le Conseil d'administration du FDC d'exclure rapidement et durablement de l'univers d'investissement du FDC toute entreprise liée à la production d'énergie nucléaire.

(s.) David Wagner, Marc Baum.

M. Fernand Etgen, *Président.*- Merci.

M. David Wagner *(déi Lénk).*- Ech ginn dovunner aus, vu datt mer jo all géint Atomenergie sinn, datt et kee Problem misst sinn, fir se unanime unzehuelen.

M. Marc Baum *(déi Lénk).*- Très bien!

M. David Wagner *(déi Lénk).*- Här President, am Gesetz ass den Exploitant vun der Installation nucléaire d'ailleurs och definéiert als eng Personne physique oder morale, déi ekonomesch dervu profitéiert. An d'Madamm Hemmen huet dat virdru gesot: „Déi Definitioun ass breet opgestallt vum Exploitant, justement fir kënnen esou breet wéi méiglech ze interpretéieren, falls esou eppes geschitt." Dat heescht, datt een, dee Sue mat Atomenergie mécht, dann och vläicht esou interpretéiert kéint gi wéi en Exploitant. Géif dat dann heeschen, datt de Rentefong - dee mécht jo Sue mat Atomenergie, wann ech dat richteg interpretéieren - da vläicht och als Exploitant kéint bezeechent ginn?

Zum anere gëtt awer och nach een Deel vun eisem nationale Stroumverbrauch iwwer Atomstroum gedeckt. Den Här Roth ass virdrun dorobber agaangen. An dat ass keng Lappalie. Lëtzebuerg ass also net just finanziell, mee och direkt materiell mat der Atomwirtschaft verbonnen. D'Sotel bedreift säit e puer Joren eng direkt Stroumtrace op Kettenuewen. Déi gouf d'ailleurs duerch geschützte Gebidder an no bei de Wunnquartieren an der Suessemer Gemeng gebaut, fir de Wierker vun ArcelorMittal bëllegen Atomstroum aus dem franséischen Netz kënnen ze liwweren. Op deem Wee gouf d'Atomzentral vu Kettenuewen zousätzlech rentabiliséiert. An dat dréit sécherlech net dozou bäi, datt se séier wäert zougemaach ginn.

Wéi vill dësen Atomstroum ausmécht um gesamte Stroumverbrauch, konnt d'Ëmweltministesch eis op Nofro hin d'lescht Woch an der Kommissioun net onbedéngt soen. Ech misst mech un den Energieminister wenden. Déi Informatiounen, déi sinn anscheinend ganz staark kompartimentéiert hei an dëser Regierung. Mee opgrond vum héije Stroumverbrauch vun de Stolwierker kann ee warscheinlech dovunner ausgoen, datt den Undeel tëschent 10 % a 15 % misst leien. A vläicht kann d'Regierung eis dat jo och confirméieren.

Och do also, wou et e kuerzfristeg ugeluechte wirtschaftlechen Interessi gëtt, ass Atomenergie op eemol net méi esou problematesch, wéi een dat vläicht opgrond vu PR-Aktiounen a moraliséierende Riede kéint mengen.

Ech hunn hei och tatsächlech, ech mengen, den Här Roth ass drop agaangen, mee do mierkt een tatsächlech den … Am Rapport

vum ILR Composition du mix national fir 2017 bei der Énergie nucléaire louche mer bei 9,8 %. 2018 bei 10,4 %. Dat war zwar nach ënnert dem Här Schneider, mee ech ginn dovunner aus, wann ech mech richteg erënneren, waren déi gréng trotzdeem an dëser Regierung vertrueden.

1973, et waren der vill schonn derbäi, ech nach net, hat déi deemoleg Regierung, d'Regierung Werner/Schauss II, CSV/DP, déi hat jo schonn d'Jalone geluecht, fir en Atomkraaftwierk zu Rëmerschen ze bauen. An dee Projet, dee gouf dann och nach weidergefouert vun der Regierung Thorn-Vouel-Berg, DP/LSAP, gouf weidergedroen, mee duerno gouf deen opgrond vun enger Mobiliséierung an och opgrond vun engem Beschloss vun der LSAP an der Chamber glécklecherweis gekippt.

Mee, d'Fro stellt sech: Wäre mer haut esou unanime an der Chamber, wann dee Projet gegléckt wier? Ech weess dat net.

Zu den Destinataërë vum Stroum vun der Sotel geféiert nieft dem Haaptclient ArcelorMittal natierlech och d'CFL. Och wann a klengem Mooss, gëtt déi national Zuchinfrastruktur och nach deelweis mat Atomstroum bedriwwen. Oder kann dat ausgeschloss ginn? Dat ass eng Fro, déi mer gäre géifen dëser Regierung stellen.

Derbäi kënnt, an dat soll een och net ënnerschloen, eebe wéi ech virdru gesot hunn, datt mer och nach fir de Privatkonsum Atomstroum hunn am Mix.

Här President, Lëtzebuerg ass keen Atomproduzent ginn, mee ass weiderhin en Atomkonsument. A wa mer als Land wëlle glafwierdeg sinn, da musse mer net nëmmen aus der Atomfinanzéierung erausklammen, mee och aus dem Atomkonsum erausklammen. An dat geet awer net vun haut op muer. Mir wëssen dat vu Länner, déi zum Beispill Atom produzéieren, och vu Beweegunge vu Regierungen, déi wëllen erausklammen, do soe se: „Et muss een en Atomausstig plangen op Joren!"

Hu mir hei zu Lëtzebuerg iwwerhaapt en Ausstig aus dem Atomkonsum? Hu mer e Plang? Ech hunn nach net vill dovunner héieren. Et wär awer interessant, eng Kéier doriwwer ze diskutéieren. Et ass also och guer net esou, wéi dat eng Kéier hei, also net hei, dat war um Krautmaart, mee den ehemolegen Energieminister gesot huet a behaapt huet, datt 100 % vum Stroum zu Lëtzebuerg aus erneierbare Quellen aus dem In- an Ausland kéim.

Den Undeel läit net nëmme bei gutt 50 %, e gudden Drëttel kënnt och aus fossille Quelle weiderhin. An déi puer Punkten eleng weisen alt erëm, wat fir en onéierleche Kuddelmuddel déi national Klima- an Energiepolitik ass a wéi een déiwe Gruef tëschent der Realitéit an de grousse Rieden an Ukënnegunge besteet.

Déi grouss PR-Campagne a Saache Klimaplang hat dat jo och gewisen. Et si grouss Ziler an den Himmel geschriwwe ginn. Lëtzebuerg gëtt als Musterschüler verkaaft. Mee soubal een e bëssen un de Lack kraze geet, stellt ee fest, datt d'Realitéit eng komplett aner ass. Dee rezentste Bléck an d'Realitéit war d'Nouvelle, datt d'CO_2-Emissiounen zu Lëtzebuerg laut Eurostat 2019 ëm 7,5 % geklomme sinn. Dat wier enorm. Dozou hu mer jo och eng Question parlementaire gestallt.

Wa mer scho bei de Question-parlementairë sinn, virdrun, ganz am Ufank vun der Sëtzung gouf jo gesot, d'Madamm Hansen hätt eng Question parlementaire zum Klimaplang gestallt an och zu der Auswäertung eebe vun där Participatioun. Anscheinend ass d'Äntwert komm. Oder nach net? Si ass …

(Interruption)

Si ass mëttlerweil ukomm. Ech hu se awer nach net gelies. An do hätt ech … Mir hätten do nach eng Motioun, déi mer géifen deposéieren - mee mir wiere bereet, se awer herno zréckzezéien, wa se superfetatoire wier -, …

Motion 4

La Chambre des Députés,

- considérant l'Accord de Paris ratifié par le Luxembourg en octobre 2016 ;

- considérant les objectifs fixés par l'UE dans le paquet climat-énergie 2020 et 2030 en matière de réduction d'émissions de gaz à effet de serre et d'augmentation de l'efficacité/sobriété énergétique ;

- considérant l'obligation du Luxembourg d'élaborer dans le cadre du règlement (UE) 2018/1999 sur la gouvernance de l'Union de l'énergie et de l'action pour le climat un plan national intégré en matière d'énergie et de climat pour la période 2021-2030 ;

- considérant les objectifs ambitieux fixés par ledit plan national intégré en matière d'énergie et de climat et les effort considérables qui seront à consentir pour les réaliser d'ici 2030 ;

- considérant qu'une participation citoyenne durable, conséquente et transparente sera essentielle pour la poursuite d'une politique de lutte contre le réchauffement climatique à la fois efficace et socialement acceptée ;

- considérant que le règlement (UE) 2018/1999 sur la gouvernance de l'Union de l'énergie et de l'action pour le climat prévoit une participation anticipée et effective du public dans le cadre de l'élaboration du plan national intégré en matière d'énergie et de climat ;

- considérant que dans ce contexte une consultation publique s'est déroulée entre le 12 février et le 29 mars 2020 lors de laquelle des commentaires et suggestions sur le projet de plan national intégré en matière d'énergie et de climat ont été récoltés par le Ministère de l'Environnement ;

- considérant que la version finale du plan national intégré en matière d'énergie et de climat adoptée par le Conseil de Gouvernement en date du 20 mai a pris en compte les commentaires et suggestions en question,

invite le Gouvernement

- à publier la version du Plan intégré en matière d'énergie et de climat (PNEC) adopté par le Conseil de Gouvernement du 20 mai 2020 ;

- à publier - le cas échéant sous forme anonymisée - les commentaires et les propositions des citoyen.ne.s et des organisations de la société civile au sujet du PNEC collectés par le Ministère de l'Environnement dans le cadre de la consultation publique du 12 février au 29 mars 2020.

(s.) David Wagner, Marc Baum.

M. Fernand Etgen, *Président.*- Merci.

M. David Wagner *(déi Lénk).*- … wou mer och d'Regierung géifen opfuerderen, dann awer u sech d'Resultater vun dëser Participatioun matzedeelen, wat fir eng Propose gemaach goufen an och, wat fir eng zréckbehale goufen an integréiert goufen an dee Plang. Ech mengen, dat wier immens wichteg fir d'Transparenz a fir ze kucken, wat fir een Effekt och déi Campagne do hat.

An nach eng ganz lescht Saach: Mir hu jo gesi mat der Covidkris, déi eis iwwerrascht huet, wéi schwéier et war, op eemol an esou engem Noutfall mussen ze handelen. Et ass, ech mengen, do si mer eis all eens, relativ gutt gaangen. Mir hunn dat relativ gutt hikritt bis elo. Hoffentlech bleiwe mer bei der éischter Well. Mee et war schwéier. On a eu chaud, mee et ass gutt gaangen.

D'Fro ass awer och: Falls en Atomaccident géif geschéien an der Géigend vu Lëtzebuerg, et gëtt jo en Noutfallplang, ech muss zouginn, datt ech selwer net weess, wéi ech mech misst behuelen, wann esou en Accident géif stattfannen. Ech weess och net esou richteg, wéi deen Noutfallplang géif ausgesinn. Ech mengen, et wier awer gutt ze wëssen, well esou en Accident wär warscheinlech nach méi verheerend wéi dat, wat mer viru Kuerzem erlieft hunn, wéi deen ausgesäit. Vläicht kéint een deen eng Kéier presentéiert kréien an deene respektive Kommissiounen, déi dofir zoustänneg sinn. A vläicht muss een och Saachen drun ënneren. Et wier interessant, awer eng Kéier en Abléck doranner ze hunn. Et wier och gutt, d'Bevëlkerung vläicht e bësse méi dorobber ze sensibiliséieren. Wënschend, datt mer ni mussen dovunner Gebrauch maachen.

Ech soen lech Merci.

M. Marc Baum *(déi Lénk).*- Très bien!

M. Fernand Etgen, *Président.*- Merci villmools, Här Wagner.

Leschten ageschriwwene Riedner ass den honorabelen Här Marc Goergen. Här Goergen, Dir hutt d'Wuert.

M. Marc Goergen *(Piraten).*- Här President, léif Atomgéigner, iwwer Atom kéint ee Stonne schwätzen. Villes gouf scho gesot. An et kann een net genuch Kritik un der Technik ausschwätzen an net oft genuch de Risiko erwänen.

Mir stëmmen haut iwwer e Gesetz of, dat de Kader reegelt am Fall vun engem Schued duerch en nukleaart Accident. Eng Situatioun, déi hoffentlech ni antriede wäert. Mir stëmmen haut dofir eist eegent Gesetz, dat de Kader reegele wäert. Mir Piraten wäerten eisen Accord zu dësem Gesetz ginn. Mir Piraten hunn eng kloer Antiatompositioun. Soumat kënnen d'Leit an Zukunft hei op de lëtzebuergesche Geriichter kloen, wann de Schued vun engem nuklearen Accident kënnt.

Mir sinn eis hoffentlech alleguerten eens, dass mer missten op d'Atomenergie verzichten. Fir Atomfans ass d'Argument, awer nëmmen op den éischte Bléck, dass déi geféierlech Atomenergie méi bëlleg ass. Mee wann een d'Follgekäschte kuckt, an dat iwwer Joerdausenden, dann ass d'Rechnung ganz schnell immens deier. Guer net ze schwätze vun de Follgekäschten am Fall vun engem Accident. Dofir sinn déi Aktivisten, déi sech an der Zivillgesellschaft géint Atomstroum asetzen, net oft genuch ze luewen an hinnen ass net oft genuch Merci ze soen. Et kéinte sech nach vill méi Bierger hinnen uschléissen a sech konsequent géint Atomenergie asetzen.

Wat mir Piraten kritiséieren, et gëtt esou duergestallt als ob Lëtzebuerg e gudde Schüler a Saachen Atomstroum wär. Wéinstens glécklecherweis huet Lëtzebuerg keen Atomkraaftwierk op sengem Terrain. Onglécklecherweis verbrauchen awer och mir zu Lëtzebuerg Atomstroum, ouni selwer esou e Kraaftwierk ze bedreiwen. An eise parlamentaresche Froen hunn d'Ministeren de Piraten bestätegt, dass ronn 10 % am nationale Stroummix am Joer 2018 aus Atomenergie komm ass. Mir mussen also zu Lëtzebuerg endlech den Turbo aleeën, méi Courage opbréngen, fir méi ëmweltfrëndlech ze ginn, virun allem an der Stroumproduktioun.

Hei kréie virun allem déi gréng Ministeren eng Datz, well si sinn net eréischt zënter 2018 op hire Posten. Zënter siwe Joer decidéieren déi gréng mat, wéi eis Energiepolitik soll ausgesinn. An trotzdeem importéiert Lëtzebuerg nach ëmmer Atomstroum an investéiert via Rentefonds och nach an den Atomstroum. Esou vill zu der grénger Wierkung an der nationaler Ëmwelt- an Energiepolitik. Wou déi gréng Partei entscheet, ass net noutwendegerweis och Ëmweltschutz dran, mee heiansdo och 10 % Atomstroum.

Déi mof Ëmweltpolitik vun de Piraten ass, dass mir als Land komplett atomfräi ginn, och am Verbrauch. Am Dezember hat ech schonns a menger Ried zum Klimaplang kritiséiert, dass d'Regierung an de leschte Joren am Klimafong Suen op d'Säit leet, ouni dës ganz ze investéieren. Mat deenen 180 Milliounen, déi am Dëppe leien, kann een also massiv nohalteg a sozial Energiepolitik férderen an et kënnt direkt eppes bei de Leit un. Eis mof Energiepolitik ass dofir der Meenung, dass ee komplett op den Import vun Atomstroum verzicht an elo an der Klimakris massiv erneierbar Energien ausbaut.

Fir de Stroumverbrauch vun nuklearer op erneierbar Energien ëmzestellen, fuerdere mir Piraten, dass de Staat massiv op ëffentleche Gebaier alternativ Energien ausbaue soll. Dat Ganzt soll awer net fir de Profitt gemaach ginn, mee iwwer eng Kooperativ mat de Bierger, déi dat um Stroumpräis erëm zegutt kréien. Dat sinn déi gutt investéiert Suen. Dat ass de mofe Wee mat Courage, fir Lëtzebuerg fit ze maache fir eng gesond Ëmwelt. Well wéi ka Lëtzebuerg selwer aner Länner iwwerzeegen, net méi op Atomstroum ze setzen a soumat e Gesetz wéi haut iwwerflëssig ze maachen? Ma andeems um Maart keen Atomstroum méi kaaft gëtt, och net vu Lëtzebuerg.

Nach kuerz zur Situatioun mat der Belsch. Mir hunn haut eng Situatioun, wou mir no virun der Dier bei engem Atomkraaftwierk wunnen. Mee wéisou hunn déi Länner nach Atomkraaftwierker? Ma well den Honger op Energie bei der Bevëlkerung ongebremst ass. Well sech Clientë fannen. Well iwwer Joerzéngte vergiess gouf, an nei ëmweltfrëndlech Technologien ze investéieren.

D'Stroumindustrie huet an der EU eng grouss Lobby. Jo, eng Lobby, déi leider vill Afloss op Entscheedungen an der EU hëlt a mat hirer Propaganda e falscht Bild vum Atomstroum verkeeft.

Mir maachen der Belsch elo zu Recht Drock, fir net hir Endlager vum Atommüll no bei eis Grenzen ze setzen. Genau richteg! Och mir Piraten soe kloer nee. Allerdéngs, wat mir Piraten awer guer net gutt fonnt hunn, war, wéi amateurhaft hei d'Ministesch an och eng gréng Partei virgaange si mat eise belschen Noperen, eise belsche Kolleegen. Eng amateurhaft Pressekonferenz moies, a mëttes huet déi gréng Partei hei nach an der Chamber eng kleng Show ofgezu mat enger aktueller Fro. Wéisou do net eng transparent Deklaratioun oder eng Kommissioun vun der Ministesch an der Chamber anstatt eng Showbün fir hir Partei, anstatt eng Pressekonferenz?

Mee jo, mir Piraten verstinn, dass et fir déi gréng am Moment schwéier ass an der Regierungskoalitioun. Dat bedeit fir eis awer net, dass een en diplomateschen Tëschefall mam Nopeschland ausléisen däerf. Wann ee weess, dass een op de gudde Wëlle vun engem Partner ugewisen ass, da muss een och gutt virbereet a gutt iwwerluecht virgoen, fir säin Zil ze erreechen. Well eent ass kloer: Wann d'Belsch elo stuer bleift an duerch dësen diplomateschen Tëschefall kee positiivt Resultat fir eist Land wäert erauskommen, dann ass et kloer d'Verantwortung vun der Ministesch Carole Dieschbourg.

Eis Piraten huet et awer verwonnert, dass déi aner Regierungskolleegen, virun allem de Kapitän vun der Ekipp, dee jo u sech bekannt fir eng roueg Entscheedungskultur ass, do net de grénge Partner a sengem Aktionismus gebremst hunn. Och wa mir Piraten d'Aart a Weis, wéi d'Ministesch sech duerstelle wollt, net deelen, esou si mir awer kloer mat der Regierung op enger Linn, wat d'Resistenz géint en Atommülllager ugeet.

Mir hoffen, dat Gesetz, wat haut gestëmmt gëtt, wäert ni gebraucht ginn an dass mir an noer Zukunft wäerte kënnen an enger atomfräier Welt liewen. Et muss ee just de Courage opbréngen.

Merci.

M. Sven Clement *(Piraten).*- Très bien!

M. Fernand Etgen, *Président.*- Merci villmools, Här Goergen.

D'Regierung huet d'Wuert, d'Madamm Ëmweltministesch Carole Dieschbourg, Dir hutt d'Wuert.

Prises de position du Gouvernement

Mme Carole Dieschbourg, *Ministre de l'Environnement, du Climat et du Développement durable.*- Villmools merci, Här President. An da wëll ech och menge Virriedner e grousse Merci ausschwätze fir déi onpoleemesch Diskussioun, déi mer haut iwwert dësen Dossier haten. Mir hu vill diskutéiert zënter 2017 am November, wou dëst Gesetz ugeholl ginn ass am Regierungsrot, seng Etappe gemaach huet. An dofir wëll ech och als Alleréischt dem François Benoy nach eng Kéier e grousse Merci soen, net nëmme fir deen exzellente schréftlechen a mëndleche Rapport, mee och fir seng Aart a Weis, wéi en eis guidéiert huet, wou ech mam Här Roth d'accord sinn. Ech mengen, hien an och de Virgänger Henri Kox hunn an där Kommissioun déi Diskussioune guidéiert an et konnten immens vill Froen am Virfeld geklärt gi bezüglech deene Konventiounen, bezüglech dem internationale Volet. Et ware flott, lieweg, kritesch Debatten. An ech mengen, dass deen Avis juridique, dee mer 2017 ugefrot hate bei engem Expertebüro vun Affekoten, dass dee wierklech och eng flott Explikatioun vun der Saach ginn huet, dass dee ganz vill konnt berengegen am Virfeld. An ech wëll net alles, wat meng Virriedner hei gesot hunn, widderhuelen.

Dir Dammen an Dir Hären Deputéiert, jo, an engem Moment, wou Europa Atomenergie banaliséiert, an engem Moment, wou d'Risike vun der Atomenergie ëmmer nach erofgespillt ginn, an an engem Moment, wou en Deel vun de Länner, déi eis Partner sinn, Atomenergie als en Deel vun der Léisung fir hir Klimapolitické gesinn, do ass et ëmsou méi wichteg, dass mir en Zeeche setzen, dass mer nei Weeër ginn an dass mer alleguerte vereent sinn. An ech freeë mech och dofir iwwert déi grouss Eenegkeet, bon, net ganz Eenegkeet, mee déi grouss Allianz hei an dëser Chamber géint den Asaz vun der Nuklearenergie.

Mir setzen als Lëtzebuerg en Zeechen. A mir weise Pionéiergeescht. An dat ass mir perséinlech ganz wichteg gewiescht an deene ganzen Debatten. A merci, Här Roth, dass Der u sech opgezielt hutt, wou mer an deene leschte Joren um internationale Volet agéiert hunn, fir Allianzen ze schmidden. Jo, deelweis baséiert op deene Länner, déi schonn Ausstigsstrategië gemaach hunn. Mat Däitschland, déi en Ausstigsplang hunn, mat Éisträich, mat den däitschsproochege Ministeren, déi versicht hunn, Diskussiounen ze leeden och um Volet vum Klimaschutz.

Well et gëtt international, jo, et gëtt um weltwäiten Niveau vun den Diskussiounen eng Koalitioun, déi heescht Past Coal Coalition (veuillez lire: Powering Past Coal Alliance), wou mer wëllen aus de fossillen Energien erausklammen. Mee et gëtt, an dat ass d'Zil gewiescht vun deenen internationalen Dialogen, déi mer haten, nach keng esou fest etabléiert Communautéit, déi net nëmme seet: „Mir mussen aus de fossillen Energien eraus", mee och: „D'Nuklearenergie blockéiert eist Geld iwwer Joerzéngten a blockéiert déi Transitioun." An dat ass, mengen ech, den Haaptmessage, dee mer sollte ginn: Nuklearenergie gëtt ni sécher! Nuklearenergie ass ëmmer mat Risike behaft! Nuklearenergie bremst d'Energieeffizienz, bremst eng nohalteg Transitioun, eng Demokratiséierung vun Energie duerch erneierbarer, wou s de vill Acteure kanns abannen, a verhënnert, dass d'Geld an déi richteg Richtung investéiert gëtt. Se blockéiert also Geld.

An dofir: Jo, ech ginn et zou, Här Roth, ech versichen international ëmmer erëm den Drock héichzehalen an déi politesch Diskussioun iwwert den Nonsens vun dem Invest an eng Atomenergie, sief et wa mer iwwer Hinkley Point C schwätzen, e Projet an England mat de Fransousen, sief et wa mer iwwer aner Beräicher schwätzen, wou awer grad och d'Partnerlänner, mat deene mer vill schaffen, Pläng maa-

chen, fir nach weider an Atomenergie ze investéieren. Well ech mengen, dass et eng wichteg Diskussioun ass.

An dofir ass et och esou, dass dëst Gesetz nieft deene juristeschen Aspekter vu Rechtssécherheet och e wichtegen Aspekt huet, e politeschen, an dat ass dee vum Drock maachen. D'Käschtefro visibel maachen, déi reell Käschten, déi derhannertstiechen. Net nëmmen de Bau vun enger Zentral ass fuerchtbar deier, mee och alles, wat duerno kënnt. A mir hunn nach keng richteg Léisung fir d'Endlagerung. An dofir musse mer och déi politesch Diskussioun ëmmer erëm a permanent vun Neiem oprullen.

Jo, wat sinn dann déi dräi Haaptargumenter, fir dëst Gesetz haut unzehuelen?

Éischtens: Lëtzebuerg ass prett, fir am Interessi vu senge Bierger mat alle rechtleche Moyenen ze verdeedegen, dass mir hei Rechtssécherheet schafen. Eis eege Rechtssécherheet, wou eis Bierger och hei kënnen op d'Geriicht goen am Fall vun engem Incident an hei kënnen Entschiedegungen akloen. Ech fannen, dat ass e grousse Schrëtt.

Zweetens: Mir weisen, an dat ass wierklech dee Volet, deen ech ëmmer erëm muss betounen, mir weisen a mir kontabiliséieren, dass déi Käschten enorm sinn an dass déi Konventiounen, déi éischter enger Atomlobby déngen, déi éischter enger Atomindustrie déngen, dass mer déi esou net kënnen ënnerstëtzen, mee dass mer eis en eegene Regimm musse ginn. A mir verhënneren esou déi Renaissance vun enger Atomlobby, déi et awer an Europa gëtt.

Jo, an dofir mengen ech, an da ginn ech op dem Här Kartheiser seng Motioun an, egal ob mer eis den Avis vun 2017 ukucken oder och ukucken, wat déi ganz Regierunge virun eis gemaach hunn, keen huet déi Konventioune ratifizéiert, well se ganz kloer zu eisem Nodeel sinn. Et si grad déi Geriichter, déi responsabel sinn, wou d'Atomzentrale stinn. D'finanziell Haftung ass staark limitéiert, an d'Montante goufen hei genannt. An et war en immensen Ënnerscheed mat deem, wat mer haut wëssen, wat et kascht, wann eppes wéi zu Fukushima geschitt. D'Zäit vun der Haftung ass limitéiert, jee nodeem op dräi oder zéng Joer. D'Schied un der Ëmwelt ginn net mat a Bezuch geholl. A Lëtzebuerg misst un de Käschte participéieren.

Dat sinn awer alles ganz gutt Grënn, Här Kartheiser, fir eeben net op dee Wee ze goen. An ech si wierklech net dat Eenzegt, wat dat seet. Dat hunn och scho Regierunge virun eis gesot. An dofir goufen déi Konventiounen, déi d'ailleurs och am internationale Kontext, den Här Benoy huet et a senger Ried gesot, do sinn Amendementer komm an déi si bis haut, och 16 Joer duerno nom leschten Amendement, nach net a Kraaft. Jo, da musse mer eis soen: „Jo, dat gëtt kontrovers, an zu Recht kontrovers vu Juristen diskutéiert, vu Leit diskutéiert." An et war och eng wichteg Diskussioun, déi mir hu misse féieren am Kader vun dësem Gesetz.

Jo, d'Prinzippie sinn hei vu jiddwerengem erwäänt ginn. D'Leit kënnen hei viru Geriicht goen. Dëst Gesetz bitt e spezifesche Regimm, deen awer net exklusiv ass. Dat heescht, mir schafen eng Méiglechkeet méi fir eis Bierger. Déi illimitéiert Indemnisatioun, jo, mir kënnen eis natierlech juristesch elo driwwer ënnerhalen: Klappt dat? Wou kënne mer dat ëmsetzen? Mee wichteg ass awer, dass mer hei déi Zeeche setzen an dass mer wierklech an déi Diskussioun eraginn. An ouni dat Gesetz maache mir dat net.

D'Verjärungsfrist, se gouf erwäänt vu jiddwerengem. An d'Ëmweltschied.

De Volet vun der Energie loossen ech den Energieminister beäntwerten. An der Kommissioun schonn hate mer op d'Question parlementaire zréckgegraff, op déi 10 %. Ech loossen awer do ganz gär de Claude Turmes herno äntwerten.

An da wëll ech awer trotzdeem, well et ugeschwat gouf, dee ganze Komplex vun de Pläng vun der Belsch nach eng Kéier oprullen. Wa mer objektiv kucken, wou si mer haut a wou ware mer virdrun, ier mer dat publizéiert hunn, da si mer haut scho méi wéi eng Etapp weider. An dat ass och gutt esou an dat ass och wichteg esou! Well no där éischter Réaction à chaud vun der Ministesch, a si hat mer och eng SMS dowéinsder geschriwwen, an ech muss Iech soen, nom Telefonat owes mat der Ministesch war jo och den Incident keen Incident méi.

D'Ministesch selwer war net wierklech, an ech hat dat an der Kommissioun och gesot, war sech net bewosst, dass d'Informatiounen, déi mer haten zu hire Pläng, offiziell un eis erugedroe gi sinn iwwer eisen Espoo-focal-point-Mataarbechter, mee si hat gemengt, mir hätte mat de Wallounen eleng geschwat. Dat war fir si den Incident. An dee war besäitegt deen Owend selwer nach. An d'ailleurs hunn ech e Bréif gemaach un d'Ministesch, wou mer ganz kloer erklären, wou mer den Dissens hunn. An den Dissens ass deen, wou mer eigentlech, jo, de Fanger an d'Wonn geluecht hunn. Deen éischten Dissens, dee mer hunn, ass u sech deen, dass mer wëllen d'Impakter wëssen, dass déi musse gekuckt ginn iwwert d'Grenz ewech, dass mer Transparenz brauchen an dass mer wëllen an d'Prozedur matagebonne ginn. An ech mengen, dat ass e ganz legitimmt Recht, wat mer hei zu Lëtzebuerg hunn, wa mer gesinn, dass do Plaze sinn a geologesch Schichten, déi wierklech bis bei eis Grenz sinn.

M. Fernand Etgen, *Président.*- Madamm Dieschbourg, erlaabt Der, datt den Här Kartheiser lech eng Fro stellt?

Mme Carole Dieschbourg, *Ministre de l'Environnement, du Climat et du Développement durable.*- Natierlech.

M. Fernand Kartheiser *(ADR).*- Herno, well ech wëll d'Madamm Minister net ënnerbriechen. Vläicht wa se fäerdeg ass.

Mme Carole Dieschbourg, *Ministre de l'Environnement, du Climat et du Développement durable.*- Mëttlerweil ass d'ailleurs no der Interventioun och an der Belsch de Leit bewosst ginn, wéi e Plang do iwwerhaapt um Dësch läit. Och an der Belsch selwer ware vill Leit sech net bewosst, dass esou e Plang géif gemaach ginn.

An da muss ech wierklech awer och soen, an ech soen dem Här Benoy och Merci fir seng Interventioun: Ech perséinlech, Här Roth, ech hätt mer gewënscht, dass meng Kolleegin, déi jo scho méi laang vun de Pläng wousst, déi se do maachen, mech op engem Conseil zum Beispill am Mäerz op d'Säit geholl hätt a gesot hätt: „Mir hunn do e Plang." Dat ass awer net geschitt! Och op Mataarbechterniveau - normale Virgang ass, dass ee sech och ofschwätzt virdrun, dass ee seet: „Do kënnt eppes." -, och do ass näischt geschitt! D'Belsch huet e Plang lancéiert matten an enger Krisenzäit.

Wou ech Iech ka Recht ginn, ass, jo, ech hätt kënnen nach an d'Chamber kommen, dee Reflex hätt ech kënnen hunn. An ech mengen, dat soll een och esou soen, mir versiche jo ëmmer wierklech hei och direkt hinzekommen. Mee ech muss awer soen, dass ech awer net mengen, dass Lëtzebuerg als souveräne Staat muss eng Kaart ofgläichen, well ech selwer hätt ganz gären eng Kaart, eng richteg Kaart, wou déi Uertschaften, déi dann och dostinn, an déi geologesch Schichten, déi dann och an deem Rapport stinn, wou déi duergestallt gewiescht wären, soudass een et och hei als Lëtzebuerg da verstanen hätt. Déi Kaart, déi hätt ech ganz gären och an der Dokumentatioun derbäi gehat.

Mir ass wichteg, dass d'Leit sech motivéieren, dass d'Leit sech engagéieren, dass mer an dësem Prozess eis aktiv kënnen abréngen, dass mer all fir d'Transparenz kämpfen. An ech mengen, deen Engagement, deen hunn ech och de Mëtteg hei an der Chamber gesinn. Quitte dass Saache kënne kontrovers diskutéiert ginn. Quitte dass ee kann deen een oder anere kritiséieren.

Zu dem Theemekomplex mam Offall, mengen ech, et gëtt e Rapport vun der Santé, dee seet, dass tëschent 1995 an 2010 0,5 Meter Kibb an d'Belsch exportéiert goufen. Dat ass liicht radioaktive Müll aus Rauchmelder oder aus dem Santésberäich deelweis, do wou kee méi de radioaktiven Offall zréckhëlt. Well vill Produzenten, déi haut nach schaffen, huele jo och Saachen zréck. Dat heescht, dat ass liicht, awer trotzdeem och laang unhalende radioaktive Müll. Jo, do hu mer en Accord. An do kann een elo drëm streiden: Kann deen unilateral geléist ginn oder net? Mee wichteg ass awer, dass do virdrun, an dat steet d'ailleurs och an dem Accord, dee mer mat der Belsch hunn, awer muss sech ofgeschwat ginn.

Ee Moment, ech hu mer et erausgeschriwwe gehat! Elo muss ech meng Dokumenter kucken. An deem Traité selwer steet, dass als Éischt muss negociéiert ginn an dass dann en Arbitrage misst gemaach ginn. Jo, mee ech fannen awer trotzdeem, och wa mer hei mat der Belsch zesummeschaffen, Dir Dammen an Dir Hären Deputéiert, esou däerf dat eis awer net hënneren, eis Meenung ze soen zu engem Projet, deen iwwer Joren a Joren en Endlager vun Atommüll virgesäit, dee potenziellerweis an eiser Regioun ka sinn, deen och potenziellerweis, well wann Der Iech déi Kaart ukuckt, da gesitt Der, dass dat relativ no bei eisem gréissten Drénkwaasserreservoir ass. Dat kann eis net hënneren, eis richteg, esou wéi d'Prozeduren et och virgesinn, an e Prozess mat anzemëschen, eis aktiv fir eis Bierger, fir Transparenz anzesetzen.

Jo, an natierlech kann een zu allem och e juristeschen Avis maachen. Or wëll ech trotzdeem soen: Mir hu jo Juristen an eisem Ministère, ech weess net, Här Roth, vertraut Dir de Juristen am Ministère net?

Ech hunn e grousst Vertrauen a meng Mataarbechter, déi ganz vill vun deene Prozedure kennen. An hei, mengen ech, muss een net Jurist sinn, fir ze wëssen, wann esou e wichtege Plang lancéiert gëtt, dass mer awer Prozeduren hunn, och haut, an Direktiven, déi soen, dass mer sollen agebonne ginn an dass mer do am Recht sinn, wa mer genau dat froen, an dass dat net däerf en Akt si vun de gudde Relatioune mat der Belsch.

A wéi gesot, nom Telefonat, no der Opklärung, wéi sech d'Saach duergestallt huet, hu mer och e Bréif geschriwwen. An an deem Bréif gi mir och offensiv op d'Belsch zou a froen, fir nach eng Kéier bilateral och déi Saach zesummen unzegoen, esou wéi et sech an der Diplomatie och mécht. Mee et brauch een awer béides! Et muss ee kënne kloer seng Meenung zu engem Projet soen. An da muss een och kënnen diskutéieren. An dann ass net alles en Incident.

Erlaabt mer nach ganz kuerz zum Schluss e grousse Merci ze soen, net nëmmen dem Rapporteur, mee all deenen, déi dëse Projet mat op de Wee bruecht hunn! A wéi mer de Projet lancéiert hunn, war d'Lydia Mutsch, dat ass hei, Santésministesch, an de Félix Braz war Justizminister, an zesummen hu mer vill Diskussiounen am Virfeld gehat. A meng Gedanke sinn haut och beim Félix, mat deem mer de Projet ugefaangen hunn. Also merci hinnen!

Merci awer och dem Sam an dem Claude, déi eis elo begleet hunn, déi och vläicht nach kënnen op déi eng oder aner Thematik mat agoen. Well de Projet ass eréischt fäerdeg, wann Dir, léif Deputéierten, haut och Äre Vott gemaach hutt. An da mäi leschte Merci gëllt lech alleguerten, well mir hu vill debattéiert, vill diskutéiert. Ech mengen, dass haut Lëtzebuerg mat deem Pionéiergeescht dat zweet Land ass, well et ass just Éisträich, mengen Informatiounen no, net Irland, Irland ass ee vun eise Partner, Éisträich a Lëtzebuerg wäerten dann déi Länner sinn, déi en eegenen Atomhaftungsregimm hunn zum Schutz vun hire Bierger, Rechtssécherheet an awer och, fir den Drock weider héichzehalen, dass Atomkraaft keng Léisung ass.

Ech soen Iech e grousse Merci fir Är Opmierksamkeet.

Erlaabt mer, nach kuerz op d'Motiounen anzegoen!

Also zu där vun der ADR hat ech schonn eppes gesot. Mir hunn och nach zwou Motioune vun déi Lénk. Do ass et sécher esou - mir hunn haut schonn Exklusiounskrittären -, dass een dat sollt diskutéieren. Ech denken awer éischter, dass een dat och soll an enger Chamberskommissioun eventuell maachen. Mee mir hunn am Regierungsaccord stoen, dass mer um Pensiounsfong wäerte schaffen, well et der Regierung bewosst ass. Mir hunn haut Exklusiounskrittären, wann eng Firma zum Beispill verurteelt gouf, wa se eppes net agehalen huet am Beräich vun der Ëmwelt, an nach weiderer méi. Do gëtt eng reegelméisseg Revue gemaach. Doru schaffe mer also schonn. Dat huet och d'Virgängerregierung d'ailleurs ugefaangen. An dofir géif ech dat éischter an enger Chamberskommissioun gesinn, fir dass et kann debattéiert ginn, wéi wäit mer scho sinn.

An zur Motioun 4 vun deene Lénke wëll ech just soen: Beim PNEC, do kucke mer, en ass jo elo duerch de Regierungsrot, d'Volontéit ass do, fir alles ze publizéieren an de Leit accessibel ze maachen. Dofir gëtt u sech déi Motioun éischter hifälleg. Ech checken awer gären nach, ob et elo schonn um Internetsite steet oder net.

Voilà! Ech hoffen, ech hunn elo näischt vergiess. Ech soen Iech Merci fir Är Opmierksamkeet.

M. Fernand Etgen, *Président.*- Merci der Ëmweltministesch.

Da géif ech awer d'Wuert nach ginn dem Här Kartheiser an dann dem Här Goergen.

M. Fernand Kartheiser *(ADR).*- Villmools merci, Här President. D'Madamm Minister huet sécher Recht. E souveräne Staat kann eng Kaart maachen. Awer déi Kaart soll richteg sinn. Déi Pressekonferenz huet mech e bëssen erënnert gehat, wësst Der, un den amerikanesche Minister Powell am UNO-Sécherheetsrot, deen hat eng Kaart gewisen iwwert déi irakesch Massevernichtungswaffen. A mir wësse jo, wat déi Kaart war! Ech soen dat just als kleng Anekdot, fir ze soen: Jo, e Staat däerf eng Kaart maachen, mee si soll awer och wa méiglech richteg sinn!

Une voix.- Jo!

M. Fernand Kartheiser *(ADR).*- Meng Fro ass déi hei: D'Madamm Minister huet ëmmer erëm dat éisträichescht Gesetz do ervirgehuewen. Ech hunn dat hei: d'Atomhaftungsgesetz an der Versioun vum 14. Februar 2020 vun der éisträichescher Republik. An dat ënnerscheet sech scho vun deem, wat hei gemengt gëtt, well do steet zum Beispill: „Der Betriebsunternehmer einer in Österreich gelegenen Kernanlage hat zur Deckung seiner Haftpflicht eine Haftpflichtversicherung abzuschließen." Dat heescht, si schléisse guer net aus, datt si selwer Exploitant nucléaire sinn. Si hu jo och en Atomkraaftwierk, wat net a Betrib ass. Mee och hiert Gesetz schléisst net aus, datt Éisträich eng Nuklearanlag oder e puer bedreift, an zwar zu enger Versécherungszomm, déi wäit ënnert deem läit, zum Beispill, an der Paräisser Konventioun, a wat hei e puermol kritiséiert ginn ass, nämlech 406 Milliounen Euro plus Zënsen.

An ech froe mech einfach, ob d'Regierung sech däers bewosst ass. Natierlech gëtt et Analogien, well verschidde Kompetenzreegelungen och déi éisträichesch Geriichter betreffen. A wann een dat Gesetz hei liest, da gesinn ech net vill Änlechkeet mat deem, wat mir haut gestëmmt hunn, well et ass u sech en Atomermächtegungsgesetz an engem groussen Deel.

Ech soen Iech Merci.

M. Fernand Etgen, *Président.*- Merci, Här Kartheiser. An da ginn ech d'Wuert zréck un d'Ëmweltministesch.

Mme Carole Dieschbourg, *Ministre de l'Environnement, du Climat et du Développement durable.*- Ech mengen, et ass net fuerchtbar vill ze soen. Ech kann Iech just soen, dass d'Kaart dat reflektéiert, wat meng Mataarbechter am Dokument gelies hunn.

A wat dat éisträichescht Atomhaftungsgesetz ugeet, mengen ech, hunn ech mech hei net driwwer auszeloossen, wéi ech dat elo fannen oder net. Ech kann Iech just soen, dass ech mech freeën, dass mir de Pionéiergeescht opbréngen, haut eent ze hunn, wat Substanz bréngt, wat laang diskutéiert ginn ass a wou och haut den Ennpunkt ass vun den Diskussiounen.

M. Fernand Etgen, *Président.*- Merci der Ëmweltministesch.

An dann hat den Här Goergen nach Parole après ministre gefrot.

M. Marc Goergen *(Piraten).*- Jo, ech hunn nach e puer Froen derzou. Fir d'éischt, ech schätzen déi Ausso, dass Der an Zukunft éischter an d'Chamber wäert kommen, ier Der an d'Press gitt. Dat schätzen ech wierklech vu vollem Häerzen.

Dir hutt gesot, Dir hätt gären déi Kaart am Viraus gehat. War et dann esou, dass Der déi och ugefrot hat? Gouf et do e Refus vun der Belsch? Oder hutt Der virun der Pressekonferenz déi net ugefrot gehat?

An déi zweet Fro ass: War Ären Optrëtt op der Pressekonferenz esou mam ganze Regierungsrot ofgestëmmt? War do net een am Regierungsrot, dee vläicht gewarnt hätt, wéi eng Konsequenzen dass dat kéint hunn? Dat heescht, waren d'Ministeren alleguerten d'accord oder net d'accord?

An dann déi aner Fro: Ass et net heiansdo awer nëtzlech, virun allem wann et op esou engem internationale Parkett ass, fir vläicht eng zweet Meenung anzehuelen, wat de juristeschen Avis ugeet?

A kënnt Dir der Chamberskommissioun oder der ganzer Chamber Ären Avis, deen Dir kritt hutt als Ministesch, zur Verfügung stellen, dass mir eis kënnen e Bild maachen, wat deemools de Ministère geduecht huet?

Merci.

M. Fernand Etgen, *Président.*- Merci, Här Goergen.

An ech ginn d'Wuert nach eng Kéier zréck un d'Madamm Dieschbourg.

Mme Carole Dieschbourg, *Ministre de l'Environnement, du Climat et du Développement durable.*- Bon, vill vun de Froe vum Här Goergen hate mer schonn an der Kommissioun u sech beäntwert op där enger Säit. D'Belsch huet eis am Virfeld natierlech net agebonnen. Si hunn an enger Krisenzäit eng Prozedur ugefaangen. A si hunn eng Kaart mat geologesche Schichten, awer keng transparent Kaart, wat elo wou ass. Voilà!

Mir hunn dofir eng ugefäerdegt. Ech hunn et awer net fir néideg gesinn, dass mer sollten déi belsch Regierung ëm Erlabnis froen, well mir sinn e souveräne Staat. A mir hunn d'Dokument gelies a meng Mataarbechter hunn dat visualiséiert.

Deen zweete Punkt, also, do gesinn ech net de Besoin vun Ofstëmmung, muss ech Iech éierlech soen. Et ass jo just eng Visualisatioun. A mir hunn dat och vun Ufank un d'ailleurs gesot.

Déi zweet Saach, natierlech hunn ech de Regierungsrot informéiert, ier ech d'Pressekonferenz gemaach hunn. Dat hunn ech net eleng gemaach. Ech hunn de Regierungsrot ..., an d'ailleurs d'Madamm Cahen huet lech dat an eiser gemeinsamer Sëtzung och bestätegt gehat.

An Är drëtt Fro goung ëm?

M. Marc Goergen *(Piraten).-* Ob mer den Avis kéinte kréien, op deen Der lech baséiert hutt fir d'Interventioun.

Mme Carole Dieschbourg, *Ministre de l'Environnement, du Climat et du Développement durable.-* Wësst Der, ech hunn lech an der Kommissioun ganz, ganz genee erkläert, ech krut vu menge Mataarbechter e Mail, wou ech drop higewise gi sinn, dass esou e Plang do wär. Ech hunn dat, mengen ech, och opgeschriwwe gehat, soudatt ech lech d'Datumer konnt soen. An dunn ass am Avis derbäi gewiescht, a mir hunn dat mat de Juristen ofgeschwat, dass si mengen, dass mer do missten Transparenz an den Dossier bréngen.

Doropshin hat ech eng Reunioun, wou dat ganz genee erkläert gouf. D'ailleurs hunn ech op déi Direktiven higewisen, op déi mer eis baséieren. Ech hunn der Kommissioun och gesot: „Ech kann lech och gären de Bréif schécken an deen transparent maachen, deen ech un d'Ministesch gemaach hunn, wou den Haaptdissens steet, dass mer wëllen agebonne ginn an dass mer wëllen déi Impakter, déi grenziwwerschreidend Impakter hunn. Mir kënnen lech dat gär matdeelen."

An dann hunn ech lech och gesot, dass mer amgaange sinn, en Avis ze schreiwen, wou mer all Elementer oplëschten, och déi, déi zum Beispill d'Waasser betreffen, an dass ech lech dann, soubal deen Avis fäerdeg ass, natierlech och e kompletten Avis ka ginn.

M. Fernand Etgen, *Président.-* Merci der Ëmweltministesch.

An da ginn ech d'Wuert nach weider, wann ech richteg verstanen hunn, un d'Madamm Justizministesch.

Mme Sam Tanson, *Ministre de la Justice.-* Jo, just ganz kuerz. Also ech mengen, et sinn, zu Recht, eng ganz Rëtsch pertinent a manner pertinent juristesch Remarke komm. Fir d'éischt emol villmools merci dem Rapporteur, deen hei wierklech eng exzellent Aarbecht geleescht huet, an awer och de juristeschen Ausféierunge vum Här Roth, déi wierklech d'Saach op de Punkt bruecht hunn.

Natierlech stelle sech hei vill Froen. Dat hei ass Neiland. A glécklecherweis ass et Neiland. Glécklecherweis gëtt et net vill Jurisprudenz an deenen heite Situatiounen.

Zu där Fro, ob e Staat kann ugesicht ginn an deem heite Fall oder net, do si mer jo awer an der Situatioun, ech iwwerblécken elo net d'ganz nuklear Gesellschaft an Europa an doriwwer eraus, mee dass et meeschtens awer Entreprisë sinn, déi géifen ugesicht ginn. Ergo déi Fro vum Staat hannendrun, a mengen Aen, sech net stellt, well eeben déi Limitatiounen, déi et gëtt vun de Montanten hier, déi si jo an de Konventioune fixéiert. Or, wa mer dovunner ausginn, dass mir net Partie sinn zu deene Konventiounen, mee dass mir eeben eis eegen Dispositiounen hei hunn, da spillen déi a priori net.

Natierlech kann ee sech virstellen, dass et och Entitéite gëtt, ech mengen, den Här Kartheiser huet dat elo grad nach gesot, vu Länner, déi selwer Bedreiwer wären. Do kënnt een an eng aner Diskussioun. Da muss een eng Analys maachen, ob et den Exercice vun der Autorité publique ass, wat do geschitt, oder net. Déi Konventiounen, déi virgesinn, dass de Staat dann net kann ugesicht ginn, an deem Fall kéint de Staat dann natierlech net ugesicht ginn. Mee an deenen anere Fäll fält dat doten awer, a mengen Aen, éischter ënner eng Activité économique wéi elo ënnert déi aner. Mee dat si Froen, déi mer hoffentlech ni musse klären, déi komplex sinn, déi awer natierlech zum Debat hei gehéieren. Mee ech mengen, dass et net esou eendeiteg ass, dass hei d'office déi Responsabilitéit net kann exercéiert ginn.

Dann deen zweete Punkt vum Reglement 1bis vu Bréissel, den Artikel 71. Ech hu mer deen Artikel elo nach eng Kéier duerchgelies. Also, ech fannen et jo e bëssen droleg hei an der Diskussioun: Déi eng soen, et misst en Avis juridique zu der Fro gemaach gi vun där Bréisseler, belscher Diskussioun, déi aner soen, mir hätten hei en Avis juridique, deen näischt wäert wier. Duerfir, bon, et ass interessant! Mir hunn op alle Fall en Avis juridique, deen dat Ganzt analyséiert, dee sech och déi ganz Doktrinn ugekuckt huet an deenen heite Beräicher. An do gëtt allerdéngs ëmmer op de Reglement vu Bréissel verwisen.

Wann ech elo den Artikel 71 kucke vum Reglement 1bis vu Bréissel, da liesen ech deen allerdéngs esou, dass dee sech applizéiert op zwee Cas de figure. Dat eent ass eng Konventioun, déi existéiert tëschent engem État membre an engem État tiers. An dat anert ass deen, wou zwee État-memberen och déi Konventioun ënnerschriwwen hunn, an net een État membre, dee se net ënnerschriwwen huet.

Ech hunn och elo eng Kéier séier d'Jurisprudenz vun der Europäescher Cour gekuckt. An och do gëtt souguer gesot, dass, souguer wann déi zwee État-memberen, déi concernéiert sinn, eng aner Konventioun, eng sektoriell Konventioun ënnerschriwwen hunn, da spillt net d'office déi sektoriell Konventioun. Da muss nach gekuckt ginn, bei der Exekutioun vun engem Urteel an deem aneren État membre, ob dann net awer verschidde Prinzippien, déi eigentlech d'europäescht Recht awer ausmaachen, hei ausgehielegt ginn. An ech fannen dat och déi absolutt richteg Approche, well soss wär et jo awer relativ einfach, déi europäesch Gesetzgeebungen auszehielegen. Vun dohier mengen ech, dass och déi Consideratiounen hei net justifiéiert sinn. An ech sinn natierlech ganz frou, dass mer elo hei kënnen op deen dote Wee goen.

Merci.

M. Fernand Etgen, *Président.-* Merci villmools der Justizministesch.

An da ginn ech d'Wuert nach un den Här Energieminister Claude Turmes.

M. Claude Turmes, *Ministre de l'Énergie.-* Villmools merci. Ech wollt eigentlech deen historesche Moment, dee mer haut hunn, net verpassen. Dat Haftungsgesetz, wat mer haut stëmmen, ass menger Meenung no politesch wierklech e grousse Schrëtt virun, fir géint d'Atomkraaft virzegoen.

Firwat? An ech wëll vläicht einfach nach zwee politesch Grënn ginn.

Dat eent ass: Wann dat Gesetz bis gestëmmt ass, dann ass et fir d'EDF a Frankräich ..., déi jo elo mussen ofweien, si musse jo vu 75 % Atom op 50 % erof. Dat heescht, si mussen eng ganz Rei Atomkraaftwierker ofschalten. A mat deem heite Gesetz heescht dat, dass déi zwee Reakteren, also déi Reakteren, déi se méi no bei Lëtzebuerg hunn, potenziell méi deier si wéi anerer, well se jo méi en héije Risiko hunn, wann eng Kéier eppes geschitt. Dat heescht, dat ass dat eent.

An dat anert, wat hoffentlech och geschitt spéitstens no 2022, wann Däitschland aus der Atomkraaft erausklëmmt, da stellt sech jo an Däitschland d'Fro, ob Däitschland iwwerhaapt nach soll Partie bleiwe vun deem Wiener a Paräisser an eeben deem Bréisseler Protokoll.

Wat da géif heeschen, dass déi gréissten Ekonomie aus Europa sech géif zréckzéien aus enger kollektiver Proatom-Assurance an dann natierlech d'Fro sech géif stellen a Versécherungs- an och a Bankekreesser, ob dann déi Staaten, déi nach Atomkraaftwierker bedreiwen, iwwerhaapt solvabel genuch wieren, fir hannendrun de Schued kënnen ze droen. An duerfir ass dat hei e wichtege Schrack fir Lëtzebuerg.

An, esou wéi ech eis Ministesch, d'Carole Dieschbourg, kennen, wäerte mer och probéieren, alles ze maachen, fir dass dat, wat mer elo hei maachen, och spéitstens no 2022 an Däitschland opgegraff gëtt, well dat och nach eng Kéier e weidere Schrack ass.

Hei an der Diskussioun sinn nach zwou, dräi Saachen ernimmt ginn. Dat eent war déi Saach mam Energiemix. Ech hunn do schonn op zwou Question-parlementairen an der Lescht geäntwert. Dat eent war den 1358 an dat aner war den 1997.

An et ass esou ..., an den Här Roth, dee sot, d'Enovos wier quasi schëlleg un deenen Atomstroumimporter. Dat ass net esou, well de Gros vun deenen Atomstroumimporter, dee geschitt iwwer eng Leitung, déi an de Joren 2011, 2012, 2013 gebaut ginn ass vu Lëtzebuerg a Frankräich. An et gëtt, ech hunn elo e bësse gesicht, en Artikel am „Tageblatt" vun 2009, wou Greenpeace, déi jo géint déi Leitung geklot hunn, behaapt, dass de Risiko besteet, dass iwwert déi Leitung duerno d'ArcelorMittal an aner Industriebetriber zu Lëtzebuerg da géife franséischen Atomstroum akafen.

An dat, wat Greenpeace deemools gefaart huet, ass an der Realitéit agetratt. Dat heescht, dee Rescht vun Atomstroum, dee mer hunn, deen ass net vun den Haushalter. A wann Der d'Äntwerte liest op déi zwou parlamentaresch Froen, an ech mengen, dat gëllt dann och fir d'Leit vun deene Mofen, also vun de Piraten, do ass eng Tabell hannen. An do geet ganz kloer draus ervir, dass kee Prozentsaz Atomstroum bei de Privatclienten ass. Déi meescht Privatclientë ginn iwwert d'Enovos beliwwert. Mee et ass den Atomstroum iwwer ...

M. Marc Goergen *(Piraten).-* Dat war jo net d'Fro. Et war einfach 10 % am Stroummix, egal wien e benotzt.

M. Claude Turmes, *Ministre de l'Énergie.-* Jo. Nee. Mee et sinn d'Industrieclienten, déi, well dat haut awer dann nach e bësse méi bëlleg ass, ...

M. Sven Clement *(Piraten).-* Also Google!

M. Claude Turmes, *Ministre de l'Énergie.-* ... Atom akafen. Dat huet näischt mat der Enovos ze dinn. An duerfir géif ech och mengen, dass mir eis Responsabilitéit do iwwerhuelen,

M. Gilles Roth *(CSV).-* Firwat schaaft Der dat dann net of?

M. Claude Turmes, *Ministre de l'Énergie.-* Gelift?

M. Gilles Roth *(CSV).-* Firwat schaaft Der dat dann net of?

M. Claude Turmes, *Ministre de l'Énergie.-* Jo, also déi Leitung ass gebaut ginn an enger Regierung, wou den Här Juncker ...

(Brouhaha)

... President war.

M. Claude Wiseler *(CSV).-* Dir sidd awer elo an der Regierung!

M. Gilles Roth *(CSV).-* Et gëtt awer vill Waasserleitungen, Här Turmes, déi net gebraucht ginn, da schalt se of!

M. Claude Turmes, *Ministre de l'Énergie.-* ... Premier war. Gesitt Dir mech elo ... Ech kann déi Leitung net ofrappen. Déi Leitung war jo deemools beklot ginn, ass vum Verwaltungsgeriicht ugeholl ginn.

Vläicht nach eng lescht Fro. Den Här Kartheiser huet gemengt, et wier nach eng Gefor, dass Lëtzebuerger Schëffer géifen Atommaterial transportéieren an dass dat dann e Grond wier, fir an deenen internationale Konventiounen dran ze sinn. Mir hunn dat nogekuckt. Et ass verbueden, op Schëffer ënnert der Lëtzebuerger Flagg Atommaterial ze transportéieren.

Ech soen lech villmools Merci. An ech soe virun allem all deene Merci, déi déi lescht Joren dru geschafft hunn, ech mengen d'Sam Tanson an der Lescht als Justizminister, virun allem d'Carole Dieschbourg, wat dat gemaach huet, dem Berichterstatter awer och. Dat, wat flott ass, dat ass, dass mer hei esou e breede Konsens hunn, fir géint Atomkraaft virzegoen.

Ech soen lech villmools Merci.

M. Fernand Etgen, *Président.-* Merci dem Energieminister.

Nach eng Kéier Parole après ministre freet den Här Marc Goergen.

M. Marc Goergen *(Piraten).-* Ech hätt nach eng Fro un den Här Turmes an zwar ëm déi 10 %. Sécherlech hu mir Mofer do eng aner Iddi wéi Dir. Mee ech wollt einfach nëmme froen, wat dann elo déi nächst Schrëtt vun lech sinn, fir dass déi 10 % erofginn? Oder geet dat elo éiweg esou weider?

Merci.

M. Fernand Etgen, *Président.-* Ech ginn d'Wuert zréck un den Energieminister.

M. Claude Turmes, *Ministre de l'Énergie.-* Also et gëtt Limitte vun deem, wat een als nationalen Energieminister ka maachen. Et si Länner, déi hu probéiert, hire Betriber ze verbidden, Atomstroum aus anere Länner ze importéieren, an dat ass net EU-rechtskonform. An duerfir, also dat, wat ech maachen, an ech maachen dat do nach eng Kéier vun hei aus, et ass eigentlech en Appell u quasi déi, virun allem Industrievertrieder, déi, leider, nach dann, fir e puer Centime ze spueren, Atomstroum importéieren. Ech mengen, et sinn eigentlech déi, deenen hire Choix féiert derzou, dass mer nach dee Rescht hunn.

Déi gutt Noriicht ass: Däitschland klëmmt eraus. An duerch d'Gesetz vun haut, mengen ech, maache mer och e Bäitrag, dass insgesamt d'Rentabilitéit vun Atomkraaft méi schlecht gëtt an Zukunft.

M. Fernand Etgen, *Président.-* Merci fir déi Prezisiounen. D'Diskussioun ass elo ofgeschloss.

Mir kommen elo zur Ofstëmmung iwwert de Projet de loi 7221. Den Text steet am Document parlementaire 7221[9].

Vote sur l'ensemble du projet de loi 7221 et dispense du second vote constitutionnel

Fir d'éischt de Vote électronique fir déi perséinlech Stëmmen. De Vott fänkt un.

Mir kommen elo zum Vote par procuration. Ech bieden déi, déi e Vote par procuration wëllen ofginn, d'Hand an d'Luucht ze hiewen.

Appel nominal (votes par procuration)

Domat ass de Projet de loi 7221 mat 56 Jo-Stëmme bei 4 Nee-Stëmmen ugeholl.

Ont voté oui : Mmes Diane Adehm, Nancy Arendt épouse Kemp (par M. Félix Eischen), MM. Emile Eicher, Félix Eischen, Paul Galles, Léon Gloden, Jean-Marie Halsdorf, Mmes Martine Hansen, Françoise Hetto-Gaasch, MM. Aly Kaes, Marc Lies, Georges Mischo, Mme Octavie Modert, M. Laurent Mosar, Mme Viviane Reding, MM. Gilles Roth, Marco Schank, Marc Spautz, Serge Wilmes (par M. Gilles Roth), Claude Wiseler et Michel Wolter (par Mme Martine Hansen) ;

MM. Guy Arendt, André Bauler, Gilles Baum, Mme Simone Beissel, MM. Frank Colabianchi, Fernand Etgen, Gusty Graas, Max Hahn, Mme Carole Hartmann (par M. Gilles Baum), MM. Pim Knaff, Claude Lamberty et Mme Lydie Polfer ;

Mme Simone Asselborn-Bintz, M. Dan Biancalana, Mmes Tess Burton (par M. Claude Haagen), Francine Closener (par M. Georges Engel), MM. Yves Cruchten, Mars Di Bartolomeo, Georges Engel, Claude Haagen, Mmes Cécile Hemmen et Lydia Mutsch ;

Mme Semiray Ahmedova, MM. Carlo Back, François Benoy, Mmes Djuna Bernard, Stéphanie Empain, Chantal Gary, M. Marc Hansen (par Mme Josée Lorsché), Mme Josée Lorsché et M. Charles Margue ;

MM. Sven Clement et Marc Goergen ;

MM. Marc Baum et David Wagner.

Ont voté non : MM. Jeff Engelen (par M. Fernand Kartheiser), Gast Gibéryen, Fernand Kartheiser et Roy Reding.

Freet d'Chamber d'Dispens vum zweete Vote constitutionnel?

(Assentiment)

Et ass also esou decidéiert.

Motions

Mir kommen dann zur Diskussioun respektiv Ofstëmmung vun de Motiounen.

Fir d'éischt d'Motioun 1, déi vum Här Benoy deposéiert ass ginn.

Motion 1

Ass do nach eppes derzou ze soen? Den Här Kartheiser freet d'Wuert.

M. Fernand Kartheiser *(ADR).-* Jo, Här President, an där Motioun si ganz vill Saachen, déi eis och sympathesch sinn an déi mer kéinte matdroen. Et ass just esou, datt do e puer Referenzen op dat Gesetz dra sinn, wat grad gestëmmt ginn ass, vun deem mir iwwerzeegt sinn, datt et net fonctionéiert. An da wär et jo net logesch, wa mer dat elo géifen esou matstëmmen. Et ass net nëmmen, datt mer domadder Problemer hunn, mam Realismus vun deem Gesetz 7221, mee och d'Baseler Konventioun iwwert d'Staatenimmunitéit ass hei ugeschwat indirekt, an ech mengen, och op eng Manéier, déi net realistesch ass.

A schlussendlech ass eis Meenung, datt mer, ier mer elo sollten Avise maachen oder sollten direkt do eng Aktioun ënnerhuelen, emol misste mat der Belsch kucken, an d'Regierung sollt sech emol endlech mat der Belsch zesummesetzen a kucken, wat Fakt ass, ier mer hei Aktiounen huelen. Dofir wäerte mir eis bei dëser Motioun enthalen.

Ech soen lech Merci.

M. Fernand Etgen, *Président.-* Merci, Här Kartheiser. Sinn nach weider Wuertmeldungen do? Da kënne mer iwwert dës Motioun ofstëmmen.

Ass de Vote électronique gefrot?

(Négation)

Vote sur la motion 1

Wie mat dëser Motioun d'accord ass, soll d'Hand an d'Luucht hiewen.

Wien ass dergéint?

Wien enthält sech?

D'Motioun 1 ass da bei zwou Enthalungen, mat enger ...

Plusieurs voix.- Dräi!

M. Fernand Etgen, *Président.-* Pardon, mat dräi Enthalungen ugeholl.

Da kéime mer zur Motioun 2, déi vum Här Kartheiser deposéiert ginn ass.

Motion 2

Kënne mer iwwert dës Motioun, wa keng Wuertmeldung ass, ofstëmmen? Den Här Benoy huet d'Wuert.

M. François Benoy *(déi gréng).-* Merci, Här President. Also déi Motioun, déi deposéiert

ass, ass natierlech an totaler Kontradiktioun zu deem Gesetz, wat mer grad gestëmmt hunn. An dofir kënne mir déi dote Motioun selbstverständlech net unhuelen.

M. Fernand Etgen, *Président.*- Ech mengen, da kënne mer zum Vott vun dëser Motioun kommen. Nee, den Här Kartheiser freet nach d'Wuert.

M. Fernand Kartheiser *(ADR).*- Just fir Iech ze bieden, e Vote électronique ze maachen.

M. Fernand Etgen, *Président.*- De Vote électronique ass gefrot.

Vote sur la motion 2

De Vott fänkt un. Fir d'éischt déi perséinlech Stëmmen.

Wien e Vote par procuration wëllt ofginn, soll d'Hand an d'Luucht hiewen.

Appel nominal (votes par procuration)

De Vott ass ofgeschloss, d'Motioun 2 ass bei 3 Jo-Stëmmen ...

Plusieurs voix.- 4!

M. Fernand Etgen, *Président.*- ... 4 Jo-Stëmmen, iwwert d'Procuratioun, a bei 56 Nee-Stëmmen ofgeleent.

Ont voté oui : MM. Jeff Engelen (par M. Fernand Kartheiser), Gast Gibéryen, Fernand Kartheiser et Roy Reding.

Ont voté non : Mmes Diane Adehm, Nancy Arendt épouse Kemp (par M. Félix Eischen), MM. Emile Eicher, Félix Eischen, Paul Galles, Léon Gloden, Jean-Marie Halsdorf, Mmes Martine Hansen, Françoise Hetto-Gaasch, MM. Aly Kaes, Marc Lies, Georges Mischo, Mme Octavie Modert, M. Laurent Mosar, Mme Viviane Reding, MM. Gilles Roth, Marco Schank, Marc Spautz, Serge Wilmes (par M. Gilles Roth), Claude Wiseler et Michel Wolter (par Mme Martine Hansen) ;

MM. Guy Arendt, André Bauler, Gilles Baum, Mme Simone Beissel, MM. Frank Colabianchi, Fernand Etgen, Gusty Graas, Max Hahn, Mme Carole Hartmann (par M. Gilles Baum), MM. Pim Knaff, Claude Lamberty et Mme Lydie Polfer ;

Mme Simone Asselborn-Bintz, M. Dan Biancalana, Mmes Tess Burton (par M. Claude Haagen), Francine Closener (par M. Georges Engel), MM. Yves Cruchten, Mars Di Bartolomeo, Georges Engel, Claude Haagen, Mmes Cécile Hemmen et Lydia Mutsch ;

Mme Semiray Ahmedova, MM. Carlo Back, François Benoy, Mmes Djuna Bernard, Stéphanie Empain, Chantal Gary, M. Marc Hansen (par Mme Josée Lorsché), Mme Josée Lorsché et M. Charles Margue ;

MM. Sven Clement et Marc Goergen ;

MM. Marc Baum et David Wagner.

Da kéime mer zum Vott an der Diskussioun zur Motioun 3.

Motion 3

Et ass proposéiert ginn, fir dës Motioun 3 an d'Kommissioun ze verweisen. Fir d'éischt freet awer nach den Här Clement d'Wuert.

M. Sven Clement *(Piraten).*- Merci, Här President. Léif Kolleeginnen a Kolleegen, och wann déi Motioun hei sollt an d'Kommissioun verwise ginn, wëll ech awer vun der Plaz hei profitéieren, well de Kolleeg vun deene Lénken huet eng wichteg Fro hei opgeworf, nämlech déi vun der Exklusiounslëscht vum FDC, vum Fonds de compensation, deen haut, an net viru méi laang wéi sechs Deeg seng Lëscht u sech à jour gesat huet, fir elo 126 Firmen opzelëschten.

Wie weess, datt et weltwäit 630.000 Firme gëtt, déi kënnen op de Marchéë gehandelt ginn, dee mierkt, datt déi Lëscht dach erstaunlech kleng ass. A wann ee sech dann déi Lëscht ukuckt, dann ass se nach ëmsou méi erstaunlech, well et si gutt Geschäftspartner vun der Lëtzebuerger Regierung drop.

Ënner anerem fënnt een dorobber Airbus, déi ëmmerhin op där Lëscht stinn, well se schéin déi Businesspractices hunn a schlecht fir den Environnement sinn a Controversial Weapons hierstellen. Gläichzäiteg ass et Airbus, vun deene Lëtzebuerg e puer Helikoptere keeft.

Da steet Audi drop, an déi leschte Kéier, wou mer Question-parlementairen zum Fuerpark vun der Regierung haten, stoungen do Audien drop, iwwer Volkswagen geet et weider, Boeing steet mat drop. Wien net dropsteet, mee wou de Fong dann awer Aktien huet oder Obligatiounen, dat sinn Engie, EDF, déi goufe scho genannt. An da GE Capital, déi ëmmerhi fir de Refinanzement vun Atomzentralen déngen. General Electric insgesamt, déi relativ alles maachen. Also wann een déi ganz vast Exklusiounskrittären hëlt, fanne mer do sécher och deen een oder anere Grond, firwat ee mat GE net sollt schaffen. Et ass also e bëssen eméi e Schwäizer Kéis, déi Exklusiounslëscht. Mir hunn do 126 Nimm, déi iergendwann eng Kéier vum Conseil d'administration dropgesat goufen, vu ganz, ganz ville Firmen, déi ee vill méi iwwerschaubar misst kucken.

De Fong huet iwwregens iwwer 8.000 Investissementer iwwer verschidde Sous-Fongen. Iwwregens och 600 Millioune bal an Immobilien. Och eppes, wou ee sech d'Fro ka stellen, ob déi net sollten an abordabele Logement zu Lëtzebuerg investéiert ginn.

Soit, ech mengen, datt déi Fro vum Fonds de compensation vill méi breet muss gefouert gi wéi just iwwert d'Atomenergie. Ech hätt déi heite Motioun matgestëmmt, well ech de Prinzip ganz sympathesch fannen. Ech sinn awer genausou frou, wa mer an der Kommissioun dat Faass Fonds de compensation ganz breet kënnen opmaachen, well do gëtt et definitiv eng méi grouss Liste d'exclusion ze féiere wéi just 126 Firmen, vun deenen e puer nach ganz gutt Geschäftspartner vum Lëtzebuerger Staat sinn.

M. Fernand Etgen, *Président.*- Merci, Här Clement.

An da ginn ech d'Wuert un den Auteur vun der Motioun, den Här David Wagner.

M. David Wagner *(déi Lénk).*- Merci, Här President. Jo, den Här Clement huet absolutt Recht. Et muss een am Prinzip ganz breet doriwwer diskutéieren. Mir hunn eis an dëser Motioun u sech nëmmen op déi Betriber konzentréiert, déi Atomenergie produzéieren, well mer grad an enger Diskussioun waren iwwer Atomenergie.

Mee ech kann Iech awer versécheren - an Dir kënnt dat an deene verschiddene Procès-verbaux kucken an noliese vun deenen allerleschten, vun deene leschte Joren -, zu immens villen Debatten hu mir als Lénk ganz oft zu deene verschiddenste Froen, zu deene verschiddenste Sujeten all Kéiers déi Fro opgeworf: Firwat kann een net zum Beispill de Fonds de compensation botze vun enger Partie vu Betriber, déi och géint d'Mënscherechter ginn? Zum Beispill bei Kooperatiounsdebatte féiere mer dat all Kéiers un, fir datt dat erausgeholl gëtt an esou weider an esou virun.

An 2016 huet déi heite Chamber och eng Motioun ugeholl, huet déi heite Chamber eng Motioun ugeholl, déi seet, datt d'Regierung, an dat misst de Minister vun der Sécurité sociale sinn, misst e Bericht maachen, iwwer justement d'Investitiounspolitik vum Fonds de compensation.

Wat ass mat där Motioun geschitt? Näischt! Wat relativ grav ass! Et ass grav! An ech mengen, do misst een e bëssen d'Regierung an den zoustännege Minister rëselen. Mir maachen dat reegelméisseg, all Kéiers. An da kréie mer all Kéiers déi selwecht Äntwert, wéi och déi vun der Madamm Dieschbourg: „Jo, mir schaffen un den Exklusiounskrittären. Mir sinn amgaangen, drun ze schaffen." Dat ass eng Äntwert, déi mer zënter Joren héieren. An et geschitt näischt! Et geschitt strictement näischt!

An ech ginn dovunner aus, datt, wa mer déi Motioun hei an d'Kommissioun weiderginn, och näischt wäert geschéien. Da kënnt den Här Schneider an erzielt eis eng laang Geschicht, datt se amgaang sinn, drun ze schaffen. An da geschitt näischt, well dat ass d'Erfarung, déi mer gemaach hu bis elo. Ech stelle mer souguer d'Fro: Géif se ugeholl ginn - vu datt souwisou heiansdo Motiounen ouni Effekt endegen, wat e reellen demokratesche Problem hei ass am Land -, da weess een och emol net, ob eppes géif geschéien. Ech fannen dat relativ grav.

Déi Motioun ass jo guer net komplizéiert. A si ass net schwéier ëmzesetzen a Wierklechkeet. Et ass en plus eng Fuerderung, déi net nëmme mir droen; d'Atombeweegung dréit se, den OGB-L huet se ugeholl op sengem leschte Kongress. Also, et ass eng Evidenz, wa mer schonn eng Regierung hei hunn, déi ganz aktiv ass, déi ganz vill Aktioune mécht géint d'Atomenergie, fir net ze soen Aktionismus mécht géint d'Atomenergie, datt mer just fuerderen, datt déi Portefeuillen erausgeholl ginn aus dem Fonds de compensation. Ech hu se opgezielt. Et sinn der warscheinlech nach méi. Ech weess, dat evoluéiert jo nach. Dat kann ee ganz einfach maachen.

Mir, déi heite Regierung, déi Lëtzebuerger Regierung, déi fuerdert vun anere Regierungen, vun der franséischer Regierung, vun der belscher Regierung, datt se hir Atomkraaftwierker zoumaachen. Zu Recht! Mee esou eppes ass immens komplizéiert. Et ass vill méi einfach, erauszegoen aus dem Invest vun der Atomenergie wéi Atomkraaftzentralen ofzeschalten.

Mir fuerdere vun anere Länner vill méi komplizéiert Saache wéi dat, wat mir hei zu Lëtzebuerg kéinte maachen. Op eemol ass erëm alles komplizéiert. Dat héiere mer zënter Joren. Wa mer minimaalst kohärent wieren, géife mer, duerch e puer Klicken, duerch e puer Decisiounen, einfach esou aus dem Invest vun der Atomenergie erausklammen. Do gëtt et net vill ze diskutéieren.

Dofir si mir der Meenung, datt déi heite Motioun soll ofgestëmmt ginn, well mir wësse ganz genau, datt, wa se an d'Kommissioun weidergeleet gëtt, da wäert näischt geschéien. An et ass guer net komplizéiert. A bestëmmt net fir déi gréng, do kann et wierklech net komplizéiert sinn. Den Här Turmes huet vun engem historesche Moment geschwat. Mir hunn hei en historesche Moment, wou déi gréng kënnen awer soen: „Lëtzebuerg kann elo aus der Finanzéierung vun der Atomenergie erausklammen." Allez, kommt, maacht et!

Une voix.- Ganz gutt!

M. Fernand Etgen, *Président.*- Merci, Här Wagner. Da ginn ech d'Wuert weider un den Här François Benoy.

M. François Benoy *(déi gréng), rapporteur.*- Merci, Här President. Mir sinn d'accord mat der Iddi, déi derhannertstécht bei der Motioun. Et ass wichteg, dass mer eng kohärent Politik maachen. Dass mer och vum Fonds de compensation schwätzen, wou investéiert gëtt. Dofir hu mir Gréng ons schonn ëmmer staarkgemaach. An et steet jo och am Koalitiounsaccord, wéi et schonn e puermol gesot ginn ass.

An dofir géif ech déi Lénk wierklech froen, dass mer dat doten an der Kommissioun kéinten diskutéieren, och an der Ëmweltkommissioun, mat der Sécurité-sociales-Kommissioun dann zesummen. Zënter, elo an dëser Legislaturperiod hu mer dat heiten Theema nach net an der Ëmweltkommissioun thematiséiert. Dofir ass et keng Geschicht, déi grad esou e laange Baart huet, wéi den David Wagner et elo dann hei seet. Dofir wär ech frou, wa mer dat esou kéinte maachen. A wann déi Lénk bereet wären, dass mer déi Motioun do kéinten diskutéieren.

An ech soen Iech och, ech garantéieren Iech, dass mer dat net eréischt Mokuchsdag maachen.

M. Fernand Etgen, *Président.*- Merci villmools, Här Benoy.

Ass nach eng Wuertmeldung do? Da stëmme mer iwwert déi ...

(Interruption)

Den Här Wagner, wannechgelift.

M. David Wagner *(déi Lénk).*- Also, mir bleiwen derbäi, datt déi Motioun muss ofgestëmmt ginn. Et ass net komplizéiert. Ech wëll, mir wëllen, ...

M. Fernand Etgen, *Président.*- Jo, jo.

M. David Wagner *(déi Lénk).*- ... datt déi heite Regierung ...

(Brouhaha)

... sech derzou bekennt, fir erauszeklammen aus der Finanzéierung vun der Atomenergie.

M. Fernand Etgen, *Président.*- Da stëmme mer iwwert d'Motioun ...

M. David Wagner *(déi Lénk).*- Mee mir kënnen och an der Kommissioun doriwwer diskutéieren. Dat eent schléisst dat anert net aus.

M. Fernand Etgen, *Président.*- Jo.

M. David Wagner *(déi Lénk).*- A mir wäerten och derfir suergen, datt et ...

Vote sur la motion 3

M. Fernand Etgen, *Président.*- Mir stëmmen iwwert déi Motioun of. D'Ofstëmme fänkt un.

Wien ee Vote par procuratioun wëllt ofginn, soll d'Hand an d'Luucht hiewen.

Appel nominal (votes par procuration)

D'Motioun 3 ass ofgeleent mat 31 Nee-Stëmmen, 25 Jo-Stëmmen a 4 Abstentiounen.

Ont voté oui : Mmes Diane Adehm, Nancy Arendt épouse Kemp (par M. Félix Eischen), MM. Emile Eicher, Félix Eischen, Paul Galles, Léon Gloden, Jean-Marie Halsdorf, Mmes Martine Hansen, Françoise Hetto-Gaasch, MM. Aly Kaes, Marc Lies, Georges Mischo, Mme Octavie Modert, M. Laurent Mosar, Mme Viviane Reding, MM. Gilles Roth, Marco Schank, Marc Spautz, Serge Wilmes (par M. Gilles Roth), Claude Wiseler et Michel Wolter (par Mme Martine Hansen) ;

MM. Sven Clement et Marc Goergen ;

MM. Marc Baum et David Wagner.

Ont voté non : MM. Guy Arendt, André Bauler, Gilles Baum, Mme Simone Beissel, MM. Frank Colabianchi, Fernand Etgen, Gusty Graas, Max Hahn, Mme Carole Hartmann (par M. Gilles Baum), MM. Pim Knaff, Claude Lamberty et Mme Lydie Polfer ;

Mme Simone Asselborn-Bintz, M. Dan Biancalana, Mmes Tess Burton (par M. Claude Haagen), Francine Closener (par M. Georges Engel), MM. Yves Cruchten, Mars Di Bartolomeo, Georges Engel, Claude Haagen, Mmes Cécile Hemmen et Lydia Mutsch ;

Mme Semiray Ahmedova, MM. Carlo Back, François Benoy, Mmes Djuna Bernard, Stéphanie Empain, Chantal Gary, M. Marc Hansen (par Mme Josée Lorsché), Mme Josée Lorsché et M. Charles Margue.

Se sont abstenus : MM. Jeff Engelen (par M. Fernand Kartheiser), Gast Gibéryen, Fernand Kartheiser et Roy Reding.

Motion 4

Da komme mer zur Motioun 4 vum Här David Wagner. Ass do eng Wuertmeldung do? Den Här David Wagner.

M. David Wagner *(déi Lénk).*- Jo.

M. Fernand Etgen, *Président.*- Den Auteur vun der Motioun.

M. David Wagner *(déi Lénk).*- Merci, Här President. Ech hat et a menger Ried gesot: Déi heite Motioun kéint jo superfetatoire ginn! A mir wieren och bereet, se zréckzezéien, wa mer d'Informatioune kréien. An esou, wéi ech matkritt hunn, wäerte mer de Plang kréien, d'Resultater vun der Participatioun. Voilà. Da kënne mer se zréckzéien. Dat ass kee Problem.

M. Fernand Etgen, *Président.*- Okay. Dës Motioun ass domadder zréckgezunn.

(La motion 4 de M. David Wagner est retirée.)

Resolution 1

Da komme mer zur Ofstëmmung vun der Resolutioun. Ech gesi keng Wuertmeldung. Wie mat der Resolutioun ...

(Brouhaha)

O, den Här Fernand Kartheiser.

M. Fernand Kartheiser *(ADR).*- Jo, merci, Här President. Eis Bemierkung ass d'selwecht wéi virdrun. Hei gëtt positiv op dat Gesetz gestëmmt, wat haut hei iwwert d'Responsabilité civile gestëmmt ginn ass. Dir wësst, eis Positioun ass do eng aner. Dofir wäerte mer eis bei dësem Text och enthalen.

Ech soen Iech Merci.

M. Fernand Etgen, *Président.*- Dann hat nach den Här Clement d'Wuert gefrot. Oder net?

Une voix.- Nee.

M. Fernand Etgen, *Président.*- Nee. Ech mengen, da kënne mer iwwert d'Resolutioun ofstëmmen.

Vote sur la résolution 1

Wie mat dëser Resolution d'accord ass, soll d'Hand an d'Luucht hiewen.

Wien ass dergéint?

Wien enthält sech?

Dës Resolutioun ass da bei 3 Enthalungen ugeholl.

11. 7573 - Proposition de modification du Règlement de la Chambre des Députés relative à l'Ombudsman fir Kanner a Jugendlecher

Mir kommen elo zum Ännerungsvirschlag zum Chambersreglement 7573 iwwert den Ombudsman fir Kanner a Jugendlecher. D'Riedezäit ass nom Basismodell festgeluecht. Ech ginn direkt d'Wuert un de Rapporter vun dësem Ännerungsvirschlag zum Chambersreglement, den honorabelen Här Roy Reding. Här Reding, Dir hutt d'Wuert.

Rapport de la Commission du Règlement

M. Roy Reding *(ADR), rapporteur.*- Jo, merci, Här President. Léif Kolleegen, dës Ännerung un eisem Reglement ass néideg ginn duerch d'Adoptioun vum Gesetz vum 1. Abrëll 2020, woumat mer den Ombudsman fir Kanner a Jugendlecher agefouert hunn an deen der Chamber rattachéiert hunn.

Den Text gouf deposéiert de 6. Mee vum honorabelen Deputéierte Gilles Baum. D'Presidentekonferenz huet dës Propositioun un eis Commission du Règlement verwisen de 7. Mee. D'Kommissioun huet mech als Rapporteur designéiert den 12. Mee. A mir hunn deen Text eingeeënd studéiert an de Projet de rapport ass unanime ugeholl ginn den 19. Mee vun dësem Joer.

Am Weesentleche geet et hei ëm fënnef Punkten: